

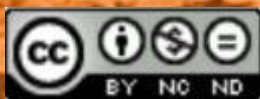
VARU

Varaždinski učitelj

digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

ISSN 2623-7237

Godina 6 / Broj 13/ 2023

Varaždinski učitelj

digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

Varaždin, studeni 2023.

ISSN 2623-7237

Nakladnik

Varaždinski učitelj-digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

Glavni i izvršni urednik

Zoran Hercigonja, mag.edu.inf.

Grafička priprema i dizajn

Zoran Hercigonja

Izdanje časopisa

Godina 6 / Broj 13/ 2023.

Kontakt

e-mail: zoran.hercigonja@gmail.com

ISSN 2623-7237

1. MARIJA BLAŽEVIĆ, PETRA TUDIĆ -MEDIJSKO OPISMEJAVANJE UČENIKA U POSEBNOJ ODGOJNO-OBRAZOVNOJ SKUPINI[6]
2. MOJCA BOHNEC-RAZVOJ ISPRAVNOG DRŽANJA OLOVKE I VJEŽBE JAČANJA [14]
3. KATJA ŠUŠTAR-KREATIVNO PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA U PRODUŽENOM BORAVKU [22]
4. SILVIJA ČIČKO-UTJECAJ TRADICIONALNOG I SUVREMENOG OBITELJSKOG ODGOJA NA PROCES ODGOJ I OBRAZOVANJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI[33]
5. MARTINA HORVAT-SHARENTING:PITANJE PRAVA DJECE NA PRIVATNOST [37]
6. DIJANA PENAVALA, IVANA KOZIĆ-PRIJENOS ZNANJA SURADNIČKIM UČENJEM [45]
7. MARTINA PREJAC-MLADI I ZELENİ TURİZAM-TURISTIČKI PROJEKT „GROZDEK MOJ“ [52]
8. KARMEN PLANINC-ŠKOLSKI VRT [58]
9. VESNA BILIĆ-ŠKOLSKI USPJEH DJECE KOJU RODITELJI PRETJERANO ŠTITE I KONTROLIRAJU [64]
10. VESNA NOSIĆ-OSOBITA PREZIMENA U BRODSKO-POSAVSKOJ ŽUPANIJİ [71]
11. MIRANDA MAJCAN RAJKOVIĆ-UČINKOVIT RAD U NASTAVI TALIJANSKOG JEZİKA [76]
12. SANJA FLAJS-VIDAKOVIĆ-STAVOVI UČITELJICA/UČITELJA RAZREDNE I PREDMETNE NASTAVE O INKLUZIJİ UČENİKA S TEŠKOĆAMA U REDOVİTE PROGRAME ŠKOLOVANJA [83]
13. KLAVDIJA BURAZER-PRIRODNI DAN U 1. RAZREDU-OBILAZAK GRADSKİE TRŽNICE U MARIBORU [89]
14. KLAVDIJA BURAZER-ULOGA LUTKE U ŠKOLI [96]
15. ANDREJA MEŠKO-POVEZIVANJE SREDNJE STRUKOVNE ŠKOLE S PODUZEĆİMA [102]
16. MARUŠA KLOPČIĆ-PRİMİER PROİCANJA ČİTALAKČE PİSMENOSTI U ČETVRTOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE U PRODUŽENOM BORAVKU [110]
17. SREBRENKA PONGRAC, DOC.DR.SC. MATIJA VARGA – PROVEDBA NASTAVE NA DALJINU [117]
18. MOJCA ZOREC-POTPORA UČENİCİMA ZA USPJEŠNO UČENJE [125]
19. TOMISLAV GUNDIĆ, NINA PAVLIN-BERNARDIĆ – KAKO MOTIVIRATI UČENİKE NA TJELESNO VJEŽBANJE? [129]
20. JASMINKA PRSTEC-METODE POUČAVANJA NEKOĆ I DANAS [134]
21. ROK REMİC-UPORABA İKT-a I ODJELU PRODUŽENOG BORAVKA[139]
22. BARBARA ŠİMAC-VOLİMO ČİTATI SLOVENSKI [143]
23. POLONCA ČONTALA-ISPREPLETIMO SVOJE ZNANJE O EUROPSKİM DRŽAVAMA [149]
24. NATALIJA FLAMACETA MAGDIĆ, ADRIJANA HATADI – ČİTALAČKE PREFERENCIJE UČENİKA VİŠİH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE „BRAĆA RADİĆ“ KOPRIVNCA [156]

Stručni rad

MEDIJSKO OPISMENJAVANJE UČENIKA U POSEBNOJ ODGOJNO-OBRAZOVNOJ USTANOVI

Marija Blažević

Petra Tudić

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica

Sažetak

U današnje vrijeme veliki dio života pojedinaca odvija se u virtualnom svijetu koji, uz prednosti koje pruža, nosi i mnoge rizike. U posebnom riziku nalaze se djeca i mlade osobe s teškoćama u razvoju. Samim time, rad u posebnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi nosi mnoge specifičnosti i zahtjeva individualizirani pristup učenicima heterogenih potreba. Medijsko opismenjavanje i razvoj vještina važnih za odgovorno korištenje medija važna je odrednica u cjelokupnom obrazovanju i razvoju učenika. U ovom stručnom radu bit će predstavljene i opisane preventivne aktivnosti medijskog opismenjavanja u Centru za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica koje su provele stručne suradnice knjižničarka i socijalna pedagoginja s učenicima osnovne i srednje škole.

Ključne riječi: mediji, mentalno zdravlje, teškoće u razvoju, grupni rad, stručni suradnici

1.Uvod

Djeca i mladi danas odrastaju u svijetu koji se, osim u stvarnom okruženju, odvija i u onom virtualnom. Putem raznovrsnih medijskih uređaja dolaze u kontakt s mnoštvom informacija, komuniciraju i djeluju. U Preporukama za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija [6], autori navode kako mediji utječu na emocionalni i misaoni razvoj djece i mladih, njihovo ponašanje, moralni razvoj i percepciju svijeta, tjelesni i spolni razvoj, ali i na njihovu socijalizaciju i interpersonalne odnose. Povezanost korištenja medijskih uređaja i gore navedenih aspekata djetetova razvoja može biti dvojako, poticajno i osnažujuće za dijete, ali isto tako i štetno. Smjer utjecaja ovisi o interakciji brojnih čimbenika. S jedne strane, osobinama samog djeteta [npr. razvojna dob i spol, temperament i sl.], preko karakteristika njegove okoline [obiteljski i sociokulturalni kontekst u kojemu se koriste medijskim sadržajima] do karakteristika medijskih sadržaja [vrsta, način prikazivanja, količina i učestalost konzumiranja sadržaja i sl.]. Ostvariti i razvijati spomenute pozitivne utjecaje, zadatak je raznih dionika iz okruženja učenika, samim time i odgojno-obrazovnih djelatnika.

U Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi [NN, 126/2012] u čl. 4 st. 1 navedeno je da su ciljevi odgoja i obrazovanja u školskim ustanovama osigurati učenicima stjecanje temeljnih [općeobrazovnih] i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i znanstvenih spoznaja i dostignuća. Vodeći se navedenim te utjecajem koji mediji imaju na djecu i mlade, medijsko opismenjavanje važan je dio njihova obrazovanja. Ono se trenutno provodi u raznim područjima odgojno-obrazovnog procesa. U Odluci o donošenju Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj [NN 10/2019] predmet Hrvatski jezik organiziran je u tri međusobna povezana predmetna područja: hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo, kultura i mediji. Osim u nastavi Hrvatskoga jezika, medijska pismenost obrađuje se u raznim oblicima u okviru ostalih nastavnih predmeta. Isto je omogućeno međupredmetnim temama [7]. Nadalje, u brojnim se hrvatskim školama uspješno realiziraju preventivni programi na temu medija i provode razne preventivne aktivnosti namijenjene primarno učenicima, ali isto tako i odgojno-obrazovnim djelatnicima i roditeljima. Autorice Ciboci, Gazdić-Alerić i Kanižaj [4] navode kako medijsko opismenjavanje učenika uvelike ovisi o djelatnicima škole, ravnatelju, stručnim suradnicima i samim nastavnicima te o tome koliki će naglasak staviti na medijsku pismenost u okviru svog djelovanja. Važno je napomenuti kako u Hrvatskoj, prema saznanjima autorica ovog stručnog članka, ne postoji niti jedan znanstveno utemeljeni program medijskog opismenjavanja učenika s teškoćama u razvoju. Cilj je ovog rada prikaz provedenih preventivnih aktivnosti usmjerenih na razvoj medijske pismenosti učenika osnovne i srednje škole Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica [u daljnjem tekstu COOR Virovitica]. Aktivnosti su provele stručne suradnice socijalna pedagoginja i knjižničarka.

2.Medijska pismenost učenika u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama

Jedna od najcitiranijih definicija medijske pismenosti je ona autora Aufderheide iz 1992. gdje je medijska pismenost opisana kao „sposobnost građanina da pristupi, analizira i stvara informacije za postizanje specifičnih rezultata“ [prema Aufderheide citirano u Ciboci, Gazdić-Alerić i Kanižaj [4]]. Iz navedene definicije, vidljiva su tri ključna područja medijske pismenosti: pristup medijima, analiza i kritičko vrednovanje. Sva tri aspekta medijske pismenosti predmet su zanimanja brojnih znanstvenika i praktičara i na razne su načine istraživani kada je riječ o učenicima redovnih osnovnih i srednjih škola. U ovom radu neće biti navedeni rezultati istraživanja medijske pismenosti kod učenika koji polaze redovni sustav odgoja i obrazovanja. Kada govorimo o medijskoj pismenosti kod učenika s teškoćama u razvoju istraživanja manjka. Primjer dobre prakse procjene potreba i medijskog opismenjavanja učenika s teškoćama u razvoju provela je Maja Postoglu, stručna suradnica socijalna pedagoginja u Srednjoj školi - Centar za odgoj i obrazovanje u Zagrebu s učenicima i roditeljima učenika vlastite škole. Rezultati istraživanja predstavljeni su na Županijskom stručnom vijeću za voditelje školskih preventivnih programa u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama 4. svibnja 2023. Istraživanja ovakvog tipa izuzetno su vrijedna i postavljaju se kao imperativ prilikom planiranja stručnog rada unutar škole. Ovo istraživanje, iako na malom uzorku, daje vrijedne spoznaje za planiranje i provedbu procjene i stručnog rada s učenicima.

Autorice ovog rada primijetile su razne rizike kojima su učenici njihove škole izloženi u virtualnom svijetu. Učenici koji polaze razrede u odnosu na one koji polaze odgojno-obrazovne skupine, a posebice učenici srednje škole, izloženi su mnogim, uvelike sličnim rizicima u virtualnom svijetu kao i učenici redovnih škola. Unatoč sličnim rizicima, instrumenata za procjenu potreba, ali i jasnih programa usmjerenih na razvoj medijske pismenosti djece s teškoćama, uvelike manjka.

2.1.Prikaz provedenih preventivnih aktivnosti na temu medijske pismenosti s učenicima osnovne škole Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica

Stručna suradnica socijalna pedagoginja Petra Tudić kontinuirano provodi radionice na temu medijske pismenosti s učenicima osnovne škole u trajanju od 2 školska sata te roditeljske sastanke na temu medijske pismenosti u suradnji s razrednicima. Teme se svake školske godine nadograđuju i međusobno su povezane. U školskoj godini 2022./2023. s učenicima od 2. do 8. razreda osnovne škole provedene su radionice na temu Mediji i emocije koje su se sadržajno nadovezivale na prošlogodišnje radionice Mediji i ja. Zbog nepostojanja znanstveno utemeljenih preventivnih programa medijske pismenosti za učenike s teškoćama u razvoju, radionice Mediji i ja i Mediji i emocije provedene su prema prilagođenim materijalima s mrežne stranice www.medijskapismenost.hr, dok su veći dio aktivnosti kreirale stručne suradnice. Teme radionica medijske pismenosti iste su za sve razrede osnovne škole, no složenost tema, metoda i tehnika korištenih u grupnom radu, razlikovali su se s obzirom na dob učenika. Važno je napomenuti kako učenici u istom razredu imaju različite, specifične odgojno-obrazovne potrebe zbog čega je način rada potrebno individualizirati u odnosu na svakog učenika.

Opći cilj radionica na temu Mediji i emocije bio je razvijati medijsku pismenost kod učenika s teškoćama u razvoju. Specifični ciljevi odnose se na: prepoznavanje emocija koje pobuđuju određeni medijski sadržaji, definiranje osnovnih i složenih emocija, razlikovanje ugodnih i neugodnih emocija, razlikovanje adekvatnih načina nošenja s emocijama koje pobuđuju medijski sadržaji u odnosu na neadekvatne. Radionice su trajale 90 minuta, a provodile su se u suradnji s razrednicima. Sve provedene aktivnosti navedene su u tablici 1, zajedno s opisom aktivnosti i okvirnim trajanjem.

Vrsta aktivnosti	Naziv aktivnosti	Opis aktivnosti	Okvirno trajanje aktivnosti	Razred
Uvodna aktivnost	Kocka emocija	Učenici međusobno bacaju gumenu kocku na čijim se ploham nalazi lice djevojčice s prikazima različitih emocija [moguće koristiti <i>kocku miss faca</i> ili izraditi vlastitu]. Učenici odabiru onu emociju koja ih najbolje opisuje u tom trenutku, imenuju emociju i objašnjavaju zašto su je izabrali. Kocku tada bacaju drugom učeniku.	5 - 10 minuta	svi razredi OŠ
Središnje aktivnosti	Poveži naziv i fotografiju emocije	Učenicima se prikazuju natpisi s nazivima emocija koji su raspoređeni na ploči. U suradnji s razrednicom odredi se složenost aktivnosti [broj i složenost emocija]. Učenicima se podijele fotografije s prikazima ljudskih lica [moguće koristiti <i>ColorCards Emotions</i> ili izraditi vlastite kartice]. Učenici opisuju fotografiju, imenuju emociju i spajaju s natpisom na ploči. Učenici razvrstaju emocije na ugodne i neugodne.	15 - 20 minuta	svi razredi OŠ

	Medijski sadržaji i emocije	Učenicima se prikazu dva video uratka. Nakon odgledanih videa, učenike se upita što video prikazuje, što misle o videu - je li im se svidio, kako su se osjećali tijekom gledanja videa, jesu li vidjeli nešto slično na televiziji, mobitelu, laptopu, tabletu [internetu]. Video je moguće odabrati s obzirom na specifične potrebe učenika. Prikazani videi u radionici: 1. <i>Cute baby animals Videos Compilation cute moment of the animals - Cutest Animals #20</i> ; 2. <i>The Groke - MoominValley</i> .	15 minuta	2., 3./4., 5. razred OŠ
	Mali detektivi - riješi slučaj	Učenicima se na PowerPoint prezentaciji prikazuje priča o Marku i tabletu u kojoj nedostaje jedan dio priče - ukoliko su učenici neverbalni, priču pripremiti u programu Arasaac. Prikaz priče: Marko Horvat živi sa svojim roditeljima i bratom Ivanom u velikoj kući. Marko obožava koristiti tablet. Najviše voli gledati videe na Youtubeu i Tiktoku. Roditelji mu ne dozvoljavaju da koristi tablet prije spavanja. No, Marko se iskrao iz kreveta i uzeo ga. Nakon 10 minuta, bacio je tablet na pod i pokrio se poplunom preko glave. Markovo tijelo počelo je drhtati. Srce mu je počelo kucati jako brzo. Nakon pročitane priče učenicima se prikazuje plakat sa zadacima odnosno <i>detektivskim tragovima</i> . Učenici najprije opisuju Korak 1 - što se dogodilo, odnosno situaciju. Nakon toga opisuju Korak 2 - Markovo ponašanje na kraju priče, odnosno reakciju. Učenike se tada usmjeri na korak 2 i 3. Korak 2 se odnosi na to što je kod Marka moglo uzrokovati njegovu reakciju, a korak 3 odnosi se na emociju koju je Marko doživio. Kada učenici završe zadatak važno je naglasiti povezanost naših misli, emocija i ponašanja u njima bliskim životnim situacijama povezanih s korištenjem medijskih uređaja.	20 - 30 minuta	6./7., 8. razred OŠ
	Načini nošenja s neugodnim emocijama	Učenicima se pokažu dvije slikovnice autorice Tracey Moroneys <i>Kada se bojim</i> i <i>Kada sam tužan</i> s glavnim likom Zekom te ih se zamoli da izaberu jednu koja će se pročitati u razredu. Poželjno je tijekom čitanja koristiti različite glasove i krpenu lutku zeca. U slikovnici su navedeni potencijalni načini nošenja s neugodnim emocijama. S učenicima se porazgovara što misle o načinima nošenja s neugodnim emocijama, jesu li ih ikad pokušali, koriste li neke druge načine, djeluju li. Učenicima se posebni naglasak stavlja na traženje pomoći od roditelja ili razrednika.	15 - 20 minuta	2., 3./4., 5. razred OŠ

	Načini nošenja s neugodnim emocijama	Učenicima se prikaže slikovnica <i>Emociometar Inspektora Kroka</i> autorica Susanne Isern i Monice Carretero. Zatim im se pokažu poglavlja <i>Recept za strah</i> i <i>Recept za tugu</i> te se pročita jedno ili oba poglavlja ukoliko ima dovoljno vremena. S učenicima se porazgovara što misle o načinima nošenja s neugodnim emocijama, jesu li ih ikad pokušali, koriste li neke druge načine, djeluju li. Učenicima se posebni naglasak stavlja na traženje pomoći od roditelja ili razrednika. Razrednicu se potakne na korištenje slikovnice u nastavi.	15 - 20 minuta	6./7., 8. razred OŠ
Zaključna rasprava	Kviz o emocijama	Učenicima se najavi kviz o emocijama. Učenici gledaju video <i>Inside Out: Guessing the feelings</i> [Laia Garcia] dostupan na Youtubeu https://www.youtube.com/watch?v=dOkYKyVFnsS . Voditeljica nakon svakog prikaza emocije zaustavlja video i ispituje učenike o kojoj je emociji riječ. Učenici nakon svakog prikaza podižu ruku i odgovaraju na pitanje. Za učenike viših razreda osnovne škole izradi se sličan kviz u digitalnom alatu Kahoot pa se učenici mogu natjecati. Nakon provedenog kviza voditeljica ispituje učenike u kojim još situacijama osjećaju ovu emociju i kako se nose s njom [u suradnji s razrednicom, učenicima se postavljaju jasna pitanja vezana uz njihova svakodnevna iskustva povezana s medijima].	10 - 15 minuta	svi razredi OŠ
Zaključna aktivnost	Poruka mom prijatelju	Učenike se podsjeti na to da postoje različiti mediji te da je važno djelovati odgovorno kada ih koristimo. Učenicima se podijele radni listovi [Radni list 1: Pametni telefon; Radni list 2: Tablet, Radni list 3: Pismo. Učenike se potiče da zamisle da koriste uređaj ili pišu pismo [ako ne koriste navedene uređaje u stvarnom životu]. Učenicima se daje uputa da <i>uslikaju</i> [odnosno nacrtaju] ili napišu poruku svom prijatelju iz razreda ili škole. Kada učenici završe, radni list daju prijatelju.	10 minuta	svi razredi OŠ
	Procesna evaluacija	Učenike se zamoli da ispune kratku evaluaciju [pismeno ili usmeno - ovisno o mogućnostima učenika]. Učenici odgovaraju na pitanja na ljestvici od jedan do pet ili pokazivanjem palac gore / palac dolje: Kako mi se svidjela tema radionice? Kako su mi se svidjele aktivnosti? Kako mi se svidjela voditeljica?	5 minuta	svi razredi OŠ

Tablica 1: Aktivnosti provedene u sklopu radionica Mediji i emocije s učenicima 2., 3./4., 5., 6./7. i 8. razreda osnovne škole COOR-a Virovitica

Nadalje, velika se pozornost posvećuje sigurnosti učenika na internetu, stoga se stručne suradnice dogovaraju i osmišljavaju radionice u povodu Dana sigurnijeg interneta. Radionice se prijavljuju Centru za sigurniji internet, a zatim po primitku radnih materijala, materijali se preuzimaju i po potrebi se prilagođavaju učenicima. Nakon provedenih radionica šalje se evaluacija, također Centru. Tako je stručna suradnica knjižničarka Marija Blažević zadnje tri godine provodila radionice s učenicima 8. razreda obilježavajući Dan sigurnijeg interneta. Ove je godine tema bila Naše online vrijeme: igrice, kupovina, društvene mreže. Učenici su spoznali načine zaštite vlastitog računala, osobnih podataka i informacija o aktivnostima na raznim mrežnim stranicama i e-mailu, a zatim su, uz podršku knjižničarke, izradili plakat na temu 5 pravila sigurnog korištenja interneta koji su postavili na zid učionice te su ostatak nastavne godine redovito sa svojom razrednicom ponavljali usvojena pravila.

2.2.Prikaz provedenih preventivnih aktivnosti na temu medijske pismenosti s učenicima srednje škole Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica

S učenicima srednje škole stručna suradnica socijalna pedagoginja kontinuirano provodi aktivnosti s ciljem razvoja medijske pismenosti. Budući da je temeljem procjene potreba učenika srednje škole primijećeno intenzivno uključivanje učenika u kratkotrajne online ljubavne veze te razna rizična ponašanja povezana s istim, osmišljene su i provedene preventivne radionice na ovu temu. Tako su, primjerice, u školskoj godini 2022./2023. provedene radionice u trajanju od 2 školska sata s učenicima 1., 2. i 3. razreda srednje škole na temu nasilja u mladenačkim vezama, s posebnim naglaskom na virtualni svijet. Radionice se sadržajno nastavljaju na preventivne radionice od prošle školske godine. Aktivnosti neće biti detaljno prikazane budući da tema nije direktno povezana s medijskom pismenošću. Aktivnosti za preventivne radionice na spomenutu temu odabrane su i prilagođene iz priručnika: Priručnik za prevenciju voditelja programa nasilja putem interneta [2], Elektroničko seksualno i rodno uvjetovano nasilje u mladenačkim vezama - priručnik za nastavnike i nastavnice [5], Prevencija nasilja u mladenačkim vezama - priručnik za voditelje programa [1], Nasilne veze su bezveze - priručnik za vršnjačke edukatore i edukatorice [3]. Socijalna pedagoginja u suradnji s nastavnicima srednje škole svake školske godine obilježava Dan sigurnijeg interneta. Tako je školske godine 2021./2022. provela radionicu Moji podaci - moja stvar. A nastavno na prošlu, u ovoj je školskoj godini provela preventivnu radionicu na temu Online seksualno uznemiravanje. Samo šala? s učenicima 1., 2. i 3. razreda srednje škole, a prema materijalima Centra za sigurniji internet. Cilj radionice je definirati i razlikovati nasilje, elektroničko nasilje i online seksualno uznemiravanje te osvijestiti kome se može obratiti u slučaju nasilja. Također, knjižničarka redovito provodi radionice medijske pismenosti s učenicima viših razreda osnovne i učenicima srednje škole. Radionice se tematski nadovezuju i nadopunjuju s radionicama socijalne pedagoginje škole. Tako je knjižničarka ove školske godine provela radionice s učenicima srednje škole od 1. do 3. razreda [ukupno 3 radionice, blok sati] tijekom travnja 2023. Tema radionica bila je catfishing [lažno predstavljanje na društvenim mrežama]. Cilj je bio osvijestiti mlade osobe o opasnostima povezanim s dopisivanjem online i susretima s nepoznatim osobama. Veliki naglasak stavljen je na traženje pomoći od odrasle osobe od povjerenja, primarno nastavnika i roditelja. U prvoj aktivnosti s učenicima se raspravljalo o terminima: catfishing, lažni profil, lažno predstavljanje, elektroničko nasilje. Nadalje, učenicima su prikazani primjeri lažnih profila, nakon čega su komentirali na koji način možemo prepoznati je li određen profil lažan. Uočili su kako je vrlo jednostavno napisati lažne podatke i s njima predstaviti lažni život na nekoj od društvenih mreža. Učenicima su tada predstavljene zakonske mjere zbog krađe osobnih podataka. Iduća je aktivnost bila provjera vjerodostojnosti fotografije s tuđeg profila. Učenici su uz pomoć svojih mobitela i najpoznatije svjetske tražilice Google provjerili odabranu fotografiju uz odabranu mogućnost Google Image Search. Google je u svojoj bazi podataka potražio tu fotografiju i izlistao rezultate. Tako da su učenici mogli provjeriti na kojim se sve internetskim stranicama pojavila učitana fotografija. U samo nekoliko koraka došli su do točnih informacija i provjerili je li profil odabrane osobe lažan ili stvaran. Završna aktivnost odnosila se na opasnosti susreta s nepoznatim osobama koje su upoznali online. Učenici su, zajedno sa stručnom suradnicom, u obliku umne mape pisali razne ishode susreta.

3. Zaključak

Svijet u kojem su odrastali odgojno-obrazovni djelatnici uvelike se razlikuje od svijeta današnjeg djeteta ili tinejdžera. Ovakvom intenzivnom promjenom svakodnevnog okruženja, gdje virtualno postaje sve važnije, javlja se i potreba za razvojem i osnaživanjem vještina medijske pismenosti. Tema medijske pismenosti posljednjih je godina zaokupila javni prostor. No, o medijskoj pismenosti učenika s teškoćama u razvoju govori se malo ili nimalo. Znanstveno evaluiranih programa, prema saznanjima autorica, nema. Upravo zato, radovi na ovu temu mogu biti korisni stručnim suradnicima, ali i učiteljima u planiranju i provedbi grupnog rada s učenicima s raznim teškoćama u razvoju u vlastitim školama.

4. Literatura

- [1.] Ajduković D, Ajduković M, Cesar S, Kamenov Ž, Low A, Sušac N. Prevencija nasilja u mladenačkim vezama - priručnik za voditelje programa [mrežne stranice]. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć; 2011 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: <https://dpp.hr/wp-content/uploads/2014/04/prirucnik2.pdf>
- [2.] Babić Čikeš A, Milić M, Šincek D, Tomašić Humer J. Priručnik za prevenciju voditelja programa nasilja putem interneta [mrežne stranice]. Osijek: Filozofski fakultet Osijek; 2016 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: <https://webshop.ffos.hr/wp-content/uploads/2019/05/prirucnik-za-prevenciju-nasilja-preko-interneta-finale.pdf>
- [3.] Bijelić N, Cesar S. Nasilne veze su bezveze - priručnik za vršnjačke edukatore i edukatorice [mrežne stranice]. Zagreb: Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje; 2014 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: https://www.cesi.hr/wp-content/uploads/2021/09/prirucnik_nasilne_veze.pdf
- [4.] Ciboci L, Gazdić-Alerić T, Kanižaj I. Percepcija ravnatelja osnovnih škola o važnosti medijske pismenosti u primarnome obrazovanju [mrežne stranice]. Communication Management Review: 2019 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: <https://doi.org/10.22522/cmr20190140>
- [5.] Horváth E, Kallós L, Andras R, Pedrola Vives E, Ileš M, Ignjatović T, Cesar S, Bijelić N. Elektroničko seksualno i rodno uvjetovano nasilje u mladenačkim vezama - priručnik za nastavnike i nastavnice [mrežne stranice]. Zagreb: Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje; 2021 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: http://www.cesi.hr/wp-content/uploads/2021/02/Prirucnik_nastavnici_e-1.pdf
- [6.] Kuterovac-Jagodić G, Štulhofer A, Lebedina-Manzoni M. Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija [mrežne stranice]. Zagreb: Agencija za elektroničke medije; 2016 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:698967>
- [7.] Međupredmetne teme [mrežne stranice]. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja; 2019 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/međupredmetne-teme/3852>
- [8.] Odluka o donošenju Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj [mrežne stranice]. Zagreb: Narodne novine; 2019 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html
- [9.] Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi [mrežne stranice]. Zagreb: Narodne novine; 2012 [citirano 20. svibnja 2023.] Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_11_126_2705.html

Stručni rad

RAZVOJ ISPRAVNOG DRŽANJA OLOVKE I VJEŽBE JAČANJA

Mojca Bohinec

Osnovna škola Ferda Vesela, Šentvid pri Stični, Slovenija

Sažetak

U prvim godinama osnovnoškolskog obrazovanja, posebice u 1. i 2. razredu, uspjeh djeteta u velikoj mjeri ovisi o grafomotorici. Ovu vještinu razvijamo kroz niz sustavnih kretno-grafičkih vježbi uz pomoć kojih dijete uči grafičke poteze i uvježbava pravilan stav tijela, ruke i olovke. Grafomotorika je usko povezana s motoričkim razvojem djeteta. Kretanje ili motorički razvoj znači sve bolju kontrolu kretanja mišića cijelog tijela. Kretanje je vrlo važno za dijete jer kroz kretanje upoznaje okolinu i sebe, stječe iskustvo, znanja i saznanja koja su neizmjereno važna za njegov razvoj u svim područjima. Razvoj kretanja očituje se u sve većoj tjelesnoj snazi, brzini, ravnoteži i koordinaciji, pokretljivosti i preciznosti pokreta, kao i izdržljivosti [2]. Razlikujemo dvije razine razvoja pokreta: grube ili velike pokrete i fine ili male pokrete. Grubi ili krupni pokreti u osnovi su osnovne kretne sposobnosti pojedinca, koje su već zapisane u našem nasljednom zapisu, pa učenje nije potrebno za njihov razvoj. Zadatak roditelja ili skrbnika je samo pružiti djetetu primjerene prilike i prostor za razvoj i provjeru vlastitih tjelesnih sposobnosti i vještina [2]. U gruboj motorici koristimo velike tjelesne mišiće koji omogućuju sjedenje, puzanje, hodanje, penjanje, vožnju biciklom, igru loptom i slično. Sitni ili mali pokreti nazivaju se i finom motorikom. Ovo je pokret koji zahtijeva korištenje malih mišića ruku i zapešća, kao i očiju. Fina motorika omogućuje djetetu određeni stupanj samostalnosti (npr. zakopčavanje gumba, vezanje vezica) i kreativno izražavanje, čime se povećava njegovo samopouzdanje i socijalne vještine. Uvjet za povećanje kontrole finih pokreta je napredak u koordinaciji oko-ruka. Koordinacija oko-ruka podrazumijeva koordinaciju pokreta ruku i očiju. Mali pokreti, u kombinaciji s motoričkom koordinacijom oko-ruka, iznimno su važni u pisanju.

Ključne riječi: svijest o tijelu, razvojne faze, razvoj vještina, držanje olovke .

1.Uvod: Što je grafomotorika?

Pojam grafomotorike sastoji se od dva dijela. Riječ GRAF je preuzeta od starogrčke riječi GRAPHOS što znači pisati, a riječ MOTORIKA znači ravnomjeran, kontinuiran, ritmičan pokret. Grafomotorika je dakle sposobnost i vještina pisanja, tj. oblikovanje slova i drugih pisanih znakova i poseban je dio opće motorike [3].

2.Priprema djeteta za pisanje

T. Žerdin [3] prikazuje 3 faze razvoja rukopisa kod pojedinca:

a. Predkaligrafska faza

Ova faza uključuje prvo upoznavanje s olovkom i ponovno crtanje slova i oblika, čak i prije nego dijete počne sustavno učiti pisanje. Uključuje crtanje, koje se razvija u crtanje i "pisanje" znakova sličnih slovima, a kasnije u pisanje ili crtanje prvih pravih slova.

b. Kaligrafska faza

Faza kaligrafije poklapa se s početkom sustavnog opismenjavanja (tj. učenja slova, čitanja i pisanja). U ovoj fazi dijete nastoji što bolje i što ljepše oponašati učiteljevo oblikovanje pojedinih grafičkih simbola.

c. Individualna faza rukopisa

Individualizacija rukopisa javlja se u dobi od 9 do 10 godina. Tada se font počinje mijenjati, dobivati individualna obilježja. Dijete napušta jasne i jasne poteze, rukopis postaje zamagljen i često ružan. Djeca počinju tražiti svoj stil pisanja (T. Žerdin, 2011.).

2.1.Razvoj grafomotorike

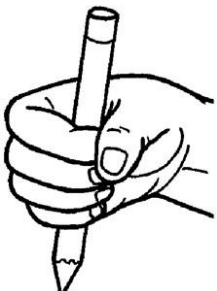
Mnogi čimbenici utječu na razvoj grafomotorike. Među najvažnijima su zrela mišićna napetost, razvijena lateralnost, razvoj tjelesne sheme (tj. svijesti o vlastitom tijelu), držanje tijela, ruke i olovka pri pisanju te poticaji koje dijete dobiva iz okoline. Napetost mišića ili mišićni tonus omogućuje osobi da zadrži uspravno držanje i slobodno se kreće.

Sazrijevanje mišićne napetosti odvija se u dva smjera:

- u okomitom smjeru od glave prema dolje (beba kontrolira glavu već u dobi od nekoliko tjedana, a hoda tek nakon prve godine života),
- u vodoravnom smjeru, od sredine tijela na lijevu i desnu stranu - od ramena preko laktova i zapešća do prstiju ruku ili od kukova preko koljena, pete, stopala do prstiju [3].).

Proces sazrijevanja mišića donjih udova završava već oko 30. mjeseca života, a pokreti dlana i prstiju šake postaju jasni tek oko 6. godine života. Da bi moglo pisati, mora sazrijeti i mišićna napetost u prstima, pa je dijete zrelo za pisanje tek nakon 6. godine života [3]. Lateralnost ili lateralizacija je dominacija ruke kojom pišemo. Obično se razvija između 3. i 4. godine života. Pristranost je urođena, često naslijeđena osobina koju nema smisla ispravljati. Preduvjet je za učinkovit razvoj fine motorike i pisanja. Važno je znati koja je ruka, ali i noga, oko i uho dominantna kod djeteta. Većina ljudi su dešnjaci, samo do 10 posto stanovništva je ljevoruko. Međutim, nije nužno da se željena ruka, noga, uho i oko nalaze na istoj strani tijela. U ovom slučaju govorimo o unakrsnoj lateralnosti koja često dovodi do razvoja poteškoća u učenju. Križna lateralnost je inače vrlo rijetka. Svijest o vlastitom tijelu počinje odmah nakon rođenja. Dijete prvo istražuje svoje tijelo, a zatim ga počinje postavljati u prostor oko sebe i razvija orijentaciju na vlastitom tijelu. Loša tjelesna shema može biti uzrok grafomotoričkih problema. Problemi se očituju uglavnom u prostornoj organizaciji zapisa, npr. ne znaju gdje bi počeli pisati na listu, preskaču retke, slova su nejednake veličine ili mijenjaju vidljivo slična slova.

2.2.Razvoj pravilnog držanja olovke

	Djeca od jedne do dvije godine grle olovku cijelom šakom. Ako žele bojicom nacrtati trag, pomiču cijelu ruku, kao i zglob.
	Djeca od dvije do tri godine već drže olovku prstima. Zglob je okrenut prema dolje, kao i palac. Grudi su blizu jedna drugoj. Prilikom crtanja dijete i dalje pomiče zglob i ruku u cjelini.
	Djeca od tri i pol do četiri godine već drže olovku s tri prsta. Prsti okrenuti prema dolje, zglob prema gore. Dlan je već djelomično otvoren. Prilikom crtanja dijete pomiče dlan a ne više cijelu ruku.
	Djeca od četiri i pol do šest godina drže olovku klješastim stiskom , odnosno palcem i kažiprstom. Središte služi kao oslonac. Hvat prstiju je okrenut prema van (od tijela djeteta), pri čemu prsti nisu grčevito skupljeni. Prostor između dlana i prstiju djelomično je otvoren. Položaj palca je stabilan. Prsti se pomiču i tijekom pisanja.

2.3.Vježba za poticanje pravilnog držanja olovke

Ako dijete u dobi od pet ili šest godina još uvijek ne drži pravilno olovku, možemo mu malo pomoći. Kući nađemo malu lopticu (može i loptica od vate ili neki drugi mali predmet koji je ugodan za držanje u dlanu, a djetetu je zanimljiv).

Potičemo dijete da uhvati loptu malim prstom, prstenjakom i srednjim prstom i da je drži u ruci s ta tri prsta. Na taj način dijete ima zauzeta ova tri prsta pa mu neće biti teško pravilno držati olovku.

Kada su tri prsta zauzeta držanjem loptice, palac i kažiprst mogu preuzeti kontrolu nad olovkom.

3.Aktivnosti

3.1.Aktivnosti jačanja prstiju

- Dijete podiže mali predmet prstima jedne ruke i taj predmet skriva u šaci (samo jednom rukom). Zatim otvara šaku tako da mu predmet ostane na dlanu. Ponovno pokušava uhvatiti predmet prstima i dlanovima ga vratiti među prste. Sve to dijete pokušava učiniti samo jednom rukom.
- Dijete vrti kocku u ruci i pronalazi stranu s točnim likom (sve jednom rukom).
- Dizajniranje sitnica od gline, plastelina...

3.2.Aktivnosti za razvoj mišića dlana

- Kalup od zemlje, pijeska. Gnječenje gline.
- Kotrljanje dva ili više kamenčića po dlanu (bez pomoći druge ruke)
- Bacanje i hvatanje male loptice.
- Zabijanje velikih čavala, piljenje dasaka ili grana.
- Stiskanje malih loptica (veličine dlana), gumeni prstenovi.

3.3.Aktivnosti za jačanje snage i stabilnosti zgloba

- Namatanje vune u klupko ili špagu na štap (omatanjem niti na statički štap).
- Crtanje krugova, osmica... u pijesku ili zemlji.
- Crtanje po kosim površinama (npr. crtanje po zidu, bojanje ograde).
- Kopanje zemlje malom motikom.
- Mazanje namaza na kruh.
- Guranje dlanom (dva suigrača stavljaju dlan uz protivničke dlanove i pokušavaju se odgurnuti u stranu).

3.4. Aktivnosti za razvoj luka dlana

- Igranje s maticama i vijcima.
- Otvaranje i zatvaranje boca čepovima na navoj.
- Pomicanje malih predmeta (na primjer, sastavljanje mozaika s kamenčićima).
- Skupljanje koralja na uzicu, umetanje kamenčića u usku cijev (tobogan za kamenčiće).
- Guljenje krumpira, jabuka...
- Cijeđenje soka od limuna ili naranče.
- Prelijevanje tekućine iz veće posude u manje posude.
- Rolanje ručnika u "kobasicu".

3.5. Aktivnosti za razvoj širenja dlana, kretanja i kretanja dijelova dlana

- Hvatanje predmeta kliještima.
- Rezanje škarama.
- Hvatanje predmeta štapićima.
- Hvatanje predmeta pincetom.
- Vješanje rublja s kukama za odjeću.
- Korištenje prskalice za zalijevanje (prskanje) biljaka.

4. Zaključak

Tijekom početnog opismenjavanja vrlo je važno paziti na držanje tijela, ruku i olovke te to stalno ispravljati kod djeteta. Dijete moramo naučiti kako pravilno sjediti i paziti da stolica i stol budu na pravoj visini. Ispravno držanje tijela smanjuje naprezanje mišića pri pisanju. Odgovarajuća visina stolice i površine za pisanje omogućuje da se djetetovi laktovi udobno naslanjaju na površinu za pisanje, koljena i laktovi su pod kutom od 90°, a tabani u potpunosti leže na podu. Također ima smisla posvetiti dosta pažnje pravilnom držanju olovke. Stisak olovke ne smije biti prejak, dijete treba lako kliziti olovkom po površini. Povučena linija ne smije biti ni prejaka ni preslaba. Dijete treba držati olovku jastučićima palca i kažiprsta oko 2 cm iznad vrha, a olovku osloniti na sredinu. Mali prst, vanjski dio dlana i dio podlaktice trebaju kliziti po ravnoj površini.

5. Literatura

- [1.] Gortnar, M. (2013): Učinkovitost grafomotornog treninga u trećem razredu redovne osnovne škole: studija dva slučaja. Diplomski rad. Ljubljana: Pedagoški fakultet.
- [2.] Nemec, B., Krajnc, M. (2011): Razvoj i učenje djece predškolske dobi. Ljubljana: Grafenauer založba.
- [3.] Žerdin, T. (2011): Poremećaji u razvoju jezika, čitanju i pisanju. Ljubljana: Bravo, Udruga za pomoć djeci i adolescentima sa specifičnim poteškoćama u učenju: Savjetovalište za djecu, adolescente i roditelje.
- [4.] Wart Platt M. (2006) The wonder years: Carroll & Brown Limited: London

Stručni rad

KREATIVNO PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA U PRODUŽENOM BORAVKU

Katja Šuštar, univ. dipl. slov.
Osnovna škola Ferda Vesela, Šentvid pri Stični, Slovenija

Sažetak

Produženi boravak oblik je odgojno-obrazovnog rada u sklopu proširenog programa osnovne škole. Uključuje različite elemente, a to su prehrana, samostalno učenje, opuštanje i kreativno provođenje vremena. Tijekom kreativnog slobodnog vremena, učenici se opuštaju, zabavljaju i aktivno sudjeluju u planiranju i provedbi različitih kreativnih aktivnosti. Tako ostvaruju i razvijaju svoja područja interesa te nadograđuju znanja, vještine i sposobnosti. Rad je usmjeren na važnost kako pozitivne razredne klime, tako i odabira odgovarajućih metoda učenja koje uzajamno potiču kreativnost i osobni razvoj učenika. Slijedi pokušaj dijeljenja kreativnih aktivnosti, a članak je zaokružen odabranim primjerima uspješno realiziranih kreativnih slobodnih aktivnosti u produženom boravku.

Ključne riječi: osnovna škola, kreativnost, metode poučavanja, razredna klima, kreativne aktivnosti

1. PRODUŽENI BORAVAK

U sklopu proširenog programa osnovna škola organizira i provodi različite oblike odgojno-obrazovnog rada s učenicima, a jedan od njih je i produženi boravak. On se odvija nakon nastave, a u njemu dobrovoljno sudjeluju učenici od 1. do 5. razreda. Tijekom produženog boravka učenici uče, rješavaju domaću zadaću i druge obveze te sudjeluju u kulturnim, sportskim, umjetničkim i drugim aktivnostima. [3, 9]

Ciljevi produženog boravka isprepliću se i nadograđuju s odgojno-obrazovnim ciljevima nastave. Sadržaj produženog boravka proizlazi iz odgojno-obrazovnih ciljeva nastave, uzimajući u obzir interese, potrebe i želje učenika i njihovih roditelja. [5]

Produženi boravak strukovno je uređen i uključuje sljedeće aktivnosti: prehranu, samostalno učenje, opuštanje i kreativno provođenje vremena.

2. KREATIVNO PROVOĐENJE VREMENA

Aktivnost kreativnog provođenja slobodnog vremena usmjerena je na zabavu, odmor i opuštanje učenika te zadovoljavanje i razvijanje njihovih interesa. Učenici za to vrijeme nemaju obveze učenja. Planiranim, organiziranim, ciljno usmjerenim aktivnostima ili različitim sadržajima, oblicima i metodama rada, učitelj potiče i usmjerava njihov osobni razvoj te im osigurava stalan razvoj kreativnosti u kulturnom, umjetničkom, sportskom, radno-tehničkom, istraživačkom, ekološkom i drugim područjima. [3, 5]

2.1 Važna je poticajna razredna klima

Za uspješan i kreativan rad u produženom boravku važno je da se učenici u skupini osjećaju sigurno i prihvaćeno te se posljedično usude iskreno izraziti svoje misli, osjećaje, želje i potrebe. Bitno je da se što aktivnije uključe u proces planiranja i kreiranja sadržaja ili aktivnosti, jer njihova aktivna uloga u tom procesu pozitivno utječe na razvoj motivacije za sudjelovanje i smanjuje napetost i konfliktne situacije u skupini. [5] Kao animator aktivnosti, učitelj također motivira učenike da aktivno reagiraju na aktualne kulturne, umjetničke, sportske i druge događaje koji su im zanimljivi te ih potiče da svoja djela predstave vršnjacima, roditeljima i učiteljima. [3]

Važno je da učitelj svojim primjerom i fleksibilnim načinom rada u skupini može stvoriti opuštenu atmosferu i radnu disciplinu. Tako nadahnjuje učenike na stvaranje i povećava učinke njihova rada. Jedan od najvažnijih činitelja koji utječu na dobrobit učenika i primjer su njihovog funkcioniranja u skupini vršnjaka svakako je učiteljeva osobnost. Vedrina, znatiželja, entuzijazam, motivacija, odnos pun poštovanja prema učenicima, slušanje potreba i interesa kako pojedinca tako i skupine, tolerancija, ohrabrenje, spremnost na slušanje i pomoć most su prema zadovoljnim i kreativnim učenicima te osiguravaju ugodno zajedničko bivanje svih u skupini. [5, 7]

2.2 Kroz metode učenja do kreativnosti

Učitelj koji potiče kreativnost, otvoren je za ideje učenika, za inovacije i iskušavanje ideja, voli istraživati i otkrivati stvari zajedno s učenicima koje još ni sam ne poznaje, spreman je učiti, ima smisao za humor, postavlja zagonetke, daje neprocjenjive povratne informacije, odgovara na pitanja učenika novim pitanjima, poštuje doprinos svakog pojedinca, cijeni umjetnost, dublje estetsko iskustvo, prirodu i iskustveno učenje /.../. [6]

Kao učiteljica u produženom boravku prilagođavam se njihovom razvojnem stadiju, iskustvu, sposobnostima i interesima, uključujući dobne kombinacije djece u skupini, uvjete rada i specifičnosti svakodnevnih događaja. Stoga, kako bih ostvarila odgojno-obrazovne ciljeve planiranih kreativnih aktivnosti, koristim se različitim metodama učenja koje potiču učenike na kreativno izražavanje. To su [1, 2, 8]:

- razgovor (postavljanje otvorenih ili divergentnih pitanja koja omogućuju različite odgovore ili više mogućih odgovora)
- pripovijedanje ili zajedničko stvaranje (maštovitih) priča (slučajnim riječima, sličicama, uz klupko vune, s predmetima iz bajkovite kutije)
- kreativno pisanje (popunjavanje ili nastavljavanje priča na svoj način, pisanje pjesama, kraćih tekstova, također za školske novine, sastavljanje zagonetki, stvaranje stripa)
- kreativne igre (igranje uloga, dramatizacija, lutke, pantomima, telefon, konstrukcijske igre)
- metoda grafičkog predstavljanja (misaoni obrasci, plakati)
- metoda mozganja ili tzv. brainstorminga (traženje novih inovativnih ideja, rješenja, asocijacija)
- vizualizacija (s glazbom i pripovijedanjem u svrhu opuštanja, stvaranja, razvoja mašte i jačanja pažnje i usredotočenosti)
- praktično umjetničko izražavanje; eksperimentiranje (istraživanje umjetničkih tehnika, materijala i pomagala).

Korištene metode učenja potiču različite stilove percepcije, spoznaje i učenja učenika, a također utječu i na cjelokupni razvoj učenika. [2]

2.3 Kreativne aktivnosti tijekom slobodnog vremena

Sadržajima kreativnog provođenja vremena u skupini produženog boravka odgovaramo na školska događanja kao i na prigodne i svečane dane, obljetnice, akcije, natječaje i projekte na lokalnoj i nacionalnoj razini. Budući da želimo djelovati održivo i ekološki osviješteno, koristimo mnogo otpada i prirodnih materijala, posebno u likovnim i dizajnerskim aktivnostima.

Učenici se bave različitim kreativnim aktivnostima pojedinačno, a još poželjnije i češće, u parovima ili malim skupinama. U radu razmjenjuju ideje, iskustva i kreativne prijedloge, planiraju, surađuju, traže kompromisna rješenja, potiču se međusobno, uče toleranciju, prihvaćaju razlike i raduju se zajedničkim i individualnim uspjesima.

Kroz aktivnosti stječu praktično životno iskustvo i napreduju na kognitivnom, socijalnom, tjelesnom polju i polju kretanja, emocionalnom, motivacijskom, estetskom i moralno-etičkom polju osobnog razvoja. [3]

2.3.1 Vrste kreativnih aktivnosti

Iako kreativne aktivnosti često imaju interdisciplinarni karakter, slijedi pokušaj uokvirivanja njihove razdiobe. Polazim od stručne literature [5] te dodajem neke stavke koje smo uspješno implementirali u našu školsku praksu (u zagradama su neki konkretni primjeri realiziranih aktivnosti).

Kreativno vrijeme provedeno u produženom boravku oblikuju:

1. društvene aktivnosti/aktivnosti kretanja (npr. slobodna igra, kreativna igra, igre s brojalicama i pjevanjem i igre kretanja)

2. kulturne/umjetničke aktivnosti:

* čitateljske aktivnosti (stariji učenici čitaju mlađim učenicima, posjet pisca, školskog knjižničara, kutak za čitanje, bajkovita kutija, književna zagonetka, školska kućica za knjige ili tzv. knjigotrčnica)

* likovne i dizajnerske aktivnosti (crtanje, slikanje, stvaranje od mase za modeliranje, prirodni i otpadni materijali, razredni tematski pano)

* dramske aktivnosti (kratke scene, skečevi, pantomime, lutkarske predstave)

* plesne aktivnosti (stvaranje pokreta, dječji i narodni plesovi, izražajni ples)

* glazbene aktivnosti (ritmičko stvaranje, onomatopeje, pjevanje, slušanje glazbenih sadržaja, izvedbe vršnjaka instrumentalista, praćenje pjevanja jednostavnim instrumentima)

* audiovizualne aktivnosti (uporaba zvučnih i slikovnih materijala, rješavanje zadataka, kvizova i zagonetki u internetskom okruženju, upoznavanje s korisnim alatima i aplikacijama)

3. istraživačke aktivnosti (eksperimenti na temu vode i zraka; razredno vrtlarstvo)

4. ekološke aktivnosti (odvajanje otpada, ušteda energije, akcije čišćenja, akcije skupljanja)

5. aktivnosti promicanja zdravog načina života (higijena, zdrava prehrana, (ne)sigurno sunčanje – prezentacija plakata, proizvodi, sudjelovanje u preventivnim projektima)

6. aktivnosti radno-tehničkog područja (briga o školskom priboru, učionici i razrednoj garderobi; izrada jednostavnih igračaka i igara; uređenje (vanjske) učionice, školskih prostorija; hranjenje ptica)

7. aktivnosti međugeneracijske integracije (novogodišnja čestitka starijim osobama, kreativna radionica s djedovima i bakama).

2.3.2 Detaljnije prikazani primjeri kreativnih aktivnosti

Odabrala sam nekoliko raznovrsnih primjera kreativnog provođenja vremena u produženom boravku, koje smo realizirali u kombiniranoj skupini učenika drugog i četvrtog razreda. Stariji učenici pokazali su se

kao dobri asistenti u procesu stvaranja: vodili su mlađe, savjetovali im i, ako je potrebno, pružali im konkretnu pomoć. Sva su djeca bila vrlo motivirana za rad; uvijek su rješavala kreativne izazove i predstavljala ih kolegama iz razreda ili vršnjacima iz drugih skupina, učiteljima i roditeljima (uz izložbu, uprizorenja, kao i fotografije te sažetke s događaja na internetskoj stranici škole).

Riznica narodne književnosti

U sklopu planiranih čitateljskih aktivnosti, učenici su se posvetili narodnim tekstovima, i to narodnoj bajci (Zec radi za lisicu; Lisica i jež), narodnoj basni (Lisica i puž) i narodnoj pjesmi (Lisica je vrlo lukava zvijer; Lisica). Tekstove su na glas čitali učenici četvrtih razreda – unaprijed su se pripremali za iskustveno i interpretativno čitanje kod kuće – a mlađi su pažljivo slušali.

Nakon čitanja uslijedila je rasprava o životinjskim književnim likovima, mjestu i vremenu događanja, događajima, komplikacijama i prevratima, učenici su izrazili svoje dojmove, mišljenja, definirali su se prema ponašanju likova, izdvojili moralnu pouku ili misaonu poruku teksta. Učenici četvrtih razreda pokušavali su pronaći sličnosti i razlike između pojedinih vrsta narodnih tekstova, pisali su nove tekstualne zaključke i/ili oblikovali vlastitu priču. Učenici drugih razreda tražili su najmaštovitije nazive za životinje u tekstovima i rime za njih.

Svi su se bavili likovnim stvaralaštvom; stvarali su književne likove i samostalno predstavljali svoja djela na razrednom panou (slika 1). S učenicima sam otpjevala pjesmu o lisici i druge narodne pjesme, a pogledali smo i snimku lutkarskih predstava čitanih basni i bajki te ih usporedili s izvornim tekstovima.

Tekstovi iz riznice narodne književnosti bliski su i mlađoj i starijoj djeci, ona vole ritam, ponavljanje, bezvremenske motive, univerzalne istine i životnu mudrost pa su rado čitali, slušali, razgovarali i (re)kreirali, obogaćujući tako svoja doživljajna, kognitivna i emocionalna iskustva.

Slika 1: Književni likovi iz narodnih tekstova na razrednom panou (Izvor: privatna arhiva Katje Šuštar)

Druženje s lutkama

Inicijativu za lutkarsku predstavu dala je skupina učenika drugog razreda. Tijekom produženog boravka čitali smo knjige o prijateljstvu pa sam stoga bila oduševljena njihovim prijedlogom da pripremimo predstavu na ovu temu. Prvo smo razgovarali o njihovim idejama, željama, planovima, predstavila sam im segmente ove vrste stvaranja i ponudila svoju pomoć. Učenici su me prilikom stvaranja iznenadili svojom predanošću i samostalnošću; odredili su likove, mjesto i vrijeme događaja, zapisali izvornu priču i počeli izrađivati lutke na štapiću. Kad su lutke bile spremne, usredotočili su se na tekst, tj. scenarij. Kratko zacrtani luk događanja bio je samo indikativan pa je ostavio dovoljno slobode za njihovo stvaralaštvo. Tekstove nisu učili potpuno napamet; pratili su sadržaj na probama koji je malo varirao njihovom stalnom improvizacijom, ali su zadržali najvažniju nit i poruku priče. U kreativnom procesu sam ih manje-više samo promatrala i uključila se samo kad su to htjeli ili skrenuli s planiranog puta. Nakon tri tjedna upornih priprema, proba, koordinacije replika i pokreta, prizoru su dali i naslov »Prijateljstvo« i predstavili se skupini (slika 2). Samostalno su uredili scenski dio, pripremili prostor za gledatelje i suvereno se predstavili svojim vršnjacima. Bili su vrlo zadovoljni pljeskom i pohvalama koje su zaslužili.

U procesu stvaranja, koji je važniji od savršenstva lutke i scene, svi izvođači bili su uspješni, jer su međusobno dobro surađivali i komunicirali, zajednički rješavali kreativni izazov, postizali suglasnost u skupini,

prikladno emocionalno reagirali, u rad podjednako uključili svu djecu, izvorno osmislili priču s lutkama i maštovito oživjeli lutke svih izvođača. Napredovali su na kognitivnoj, emocionalnoj, socijalnoj, motivacijskoj i estetskoj razini. [4]

Slika 2: »Prijateljstvo«, razredna lutkarska predstava (Izvor: privatna arhiva Katje Šuštar)

Razredni vrtlari

Tijekom kreativnih aktivnosti potičem učenike da i pomno promatraju prirodu i ono što se u njoj događa. Ruralna sredina nudi djeci brojne mogućnosti za razne aktivnosti na otvorenom gdje uče o životinjskom i biljnom svijetu.

S učenicima smo među istraživačke zadatke uključili i proljetnu sadnju ukrasnog bilja. Prvo smo razmijenili iskustva u vrtlarstvu, razgovarali o uvjetima u kojima biljke trebaju rasti, o važnosti i različitim vrstama biljaka, o brizi za njih, o vrtlarskim zadacima, o odnosu prema prirodi s poštovanjem itd.

Odlučili smo sami posaditi lukovice biljaka koje će uljepšati našu učionicu, a kasnije će ih učenici ponijeti kući. Za njih smo pripremili posebne lonce u stilu uskrasnih zečića. Učenici su svoju biljčicu rado posadili u otpadnu ambalažu od jogurta, marljivo se brinuli o njoj i pomno pratili njezin rast (slika 3). Svrha je ovog iskustvenog učenja potaknuti učenike na aktivan i odgovoran odnos prema prirodi i zaštiti okoliša.

Slika 3: Kreativno proljetno vrtlarstvo (Izvor: privatna arhiva Katje Šuštar)

Povezivanje generacija

U kontekstu inkluzije u školske aktivnosti povezujemo učenike produženog boravka s udrugama ili skupinama iz mjesta i uže i šire okolice. Kako nas suradnja s različitim dobnim skupinama obogaćuje, odlučili smo se u skupini produženog boravka obratiti staračkom domu iz Grosuplja.

U prosincu su učenici za članove čitateljske skupine doma pripremali knjižne oznake u obliku smreke i za njih crtali crteže s blagdanskim motivima. Istovremeno su pripremili i video uradak u kojem su čitali zimske priče (Kako je cigan lovio ribu, slovenska narodna; Baka Zima, ruska narodna), recitali pjesmice (Vida Brest: Pjesma pahuljica; Anja Štefan: Miš je uzeo s police; Brojalica, slovenska narodna), pričali su im o svojim čitateljskim navikama i iskustvima te im poželjeli sve najbolje u novoj godini (slika 4).

Djeca su shvatila važnost i dobrobiti povezivanja s ljudima različitih generacija, svjesna da nas kontakt sa starijima obogaćuje, donosi nove mogućnosti za druženje, učenje i zajedničko stvaranje, dijeljenje znanja, vještina i iskustava. Aktivno su sudjelovali u kreiranju čestitke sa svojim idejama i kreativnim prijedlozima. Njihov trud, dobru volju i pozitivnu energiju prepoznali su i stariji, koji su bili oduševljeni blagdanskom pažnjom. To je bila najveća nagrada za učenike.

Slika 4: Novogodišnja čestitka stanovnicima Doma za starije i nemoćne osobe Grosuplje
(Izvor: privatna arhiva Katje Šuštar)

3. ZAKLJUČAK

Kreativno provođenje slobodnog vremena u produženom boravku pruža brojne mogućnosti za provođenje različitih aktivnosti koje promiču individualni napredak učenika u svim područjima razvoja njihove osobnosti. U radu s učenicima potvrđeno je da njihova aktivna uloga u planiranju i izvođenju kreativnih aktivnosti značajno doprinosi motivaciji za rad, dobroj klimi i pozitivnoj disciplini u razredu. Odabirom odgovarajućih metoda poučavanja, uzimajući u obzir sadržaj odgojno-obrazovnog rada, svakodnevne uvjete, atmosferu u skupini, kao i vlastiti primjer opuštenosti, znatiželje i entuzijazma, učitelji možemo stvoriti optimalne uvjete za razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja učenika. Tako ih i tijekom produženog boravka uspješno pripremamo za samostalno i odgovorno suočavanje s izazovima modernog vremena.

4. LITERATURA

- [1] Bojc, J. (2022). Razvoj likovnega ustvarjanja pri najmlajših učencih. URL: https://www.zrss.si/wp-content/uploads/Konference/2022/RP2022/2.%20dan/Dopoldanska%20sekcijaska%20predavanja/Likovni%20proces%20na%20razredni%20stopnji/Jelka%20Bojc_Razvoj%20likovnega%20ustvarjanja%20pri%20najmlaj%CF%84ih%20u%C6%92encih.pdf?t=1650387879 (19. 7. 2023)
- [2] Cencič, M. (2014). Učne metode kot spodbuda k ustvarjalnosti. Didakta, 24 (171), 5–7. URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-VBPJZQNU/51c90e93-a596-444a-96dc-e0582d957f30/PDF> (19. 7. 2023)
- [3] Koncept. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli, 2. natis (2005). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. URL: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Druzi-konceptualni-dokumenti/Podaljsano_bivanje.pdf (18. 7. 2023)
- [4] Korošec, H., Majaron, E. (2006). Otrokovno ustvarjanje z lutkami. *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta. 95–140.
- [5] Kos Knez, S. (2002). Vzgojno-izobraževalno delo v podaljšanem bivanju v devetletni osnovni šoli: didaktični priročnik za vzgojno-izobraževalno delo v podaljšanem bivanju. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [6] Marentič - Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- [7] Pečjak, V. (1987). Misli, delati, živeti ustvarjalno. Ljubljana: DZS.
- [8] Resnik Planinc, T. (2020). Učne oblike in učne metode. URL: https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/11/Ucne_oblike_in_ucne_metode.pdf (22. 7. 2023)
- [9] Zakon o osnovni šoli (Uradni list RS, št. [81/06](#) – uradno prečiščeno besedilo, [102/07](#), [107/10](#), [87/11](#), [40/12](#) – ZUJF, [63/13](#), [46/16](#) – ZOFVI-K in [76/23](#)). URL: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448> (31. 7. 2023)

Stručni rad

Utjecaj tradicionalnog i suvremenog obiteljskog odgoja na proces odgoja i obrazovanja u predškolskoj ustanovi

Silvija Čičko, bacc.praesc.educ.

Dječji vrtić CVRKUTIĆ Oroslavje

Sažetak

Jedan od glavnih ciljeva svake civilizirane zajednice je odgojiti, odnosno izgraditi, razvijati i oblikovati djecu da postanu punopravni članovi zajednice sa svim pozitivnim ljudskim odlikama. Veliku ulogu u odgoju uz obitelj imaju i odgojno obrazovne ustanove koje dijete polazi. Dječji vrtići prve su ustanove u kojima se djeca odvajaju od roditelja, a odgojitelji su uglavnom roditeljima prvi partneri u odgoju njihove djece. Razvojem društva i napretkom tehnologije sve je više odgojnih stilova za kojima roditelji posežu. Odgojitelj treba biti vrlo snalažljiv kako bi u skupini u kojoj su djeca koju roditelji odgajaju na različite načine dobila najbolje temelje za razvoj u kvalitetnu odraslu osobu. Veliku pomoć u tome odgojitelju može pružiti izgradnja suvremenog kurikulumu o kojem ovisi kvaliteta, kultura i kontinuitet međusobnog suživota djece i odraslih u određenom institucionalnom kontekstu; u ovom slučaju u dječjem vrtiću.

Ključne riječi: odgoj, tradicija, moderno roditeljstvo, ravnoteža

1. Odgoj u obitelji i ustanovama predškolskog odgoja

Odgoj je jedan od temeljnih zadataka svake civilizirane zajednice. Promjene u načinu i pristupu odgoju pa tako i obrazovanju protežu se kroz stoljeća. Nove znanstvene spoznaje o razvoju djeteta utječu na promjene u odgoju i obrazovanju. Uz to kroz povijest su različiti gospodarski, socijalni, moralni i politički aspekti utjecali na razvoj društva pa samim time i na poglede na odgoj i roditeljstvo. Posljednji desetljeća nikako se ne može zanemariti utjecaj medija i društvenih mreža na odgoj i stilove roditeljstva. Dječji vrtići prvi su partneri roditeljima u odgoju djece. Odgojitelji svojom kompetencijom trebaju utjecati na razmišljanja i stavove roditelja o odgoju kako bi pomogli da se dijete razvije u „kvalitetnu osobu“.

2. Najčešći odgojni stilovi

Tradicionalni odgojni stil u kojem se je strogo poštovala hijerarhija unutar obitelji, gdje su obitelji uglavnom bile mnogobrojne, bilo je točno određeno da je otac ili djed glava obitelji, a majka se brine za djecu i kućanstvo i podrazumijevao se autoritativan odgojni stil u kojem su djeca bila poslušni pojedinci i njihovim željama i potrebama nije se pridavala prevelika pozornost. Ovakve obitelji i danas postoje u manjem obujmu nego prošlih desetljeća, ali još uvijek ih susrećemo i ponekad su djeca iz takvih obitelji polaznici predškolskih odgojno obrazovnih ustanova, posebice u programu predškole u godini prije polaska u osnovnu školu. U suprotnosti ovom strogom, autoritativnom i tradicionalnom odgoju u posljednjih nekoliko desetljeća odgoj postaje sve više suvremen, roditelji se više posvećuju proučavanju znanstvenih spoznaja vezanih za odgoj, a dijete važan pojedinac zajednice. Nerijetko se događa da su cijele obitelji podređene djetetu i njegovim potrebama što također može imati negativne posljedice na kvalitetan rast i razvoj djeteta. Na ovakav način odgoja uvelike utječu promjene u samoj strukturi, ali i organizaciji obitelji te promjene u načinu shvaćanja odgoja. Iako modernizacija donosi brojne pozitivne aspekte u isto vrijeme donosi i niz negativnosti zbog prezauzetosti roditelja poslovnim obavezama, prevelikoj dostupnosti neprimjerenih medijskih sadržaja djeci i udaljavanja članova obitelji međusobno, ali i udaljavanja od porodice. Iz svega navedenog možemo zaključiti da je odgajanje djece u današnje „moderno vrijeme“ izrazito izazovno, teško i ponekad stresno kako za obitelj tako i za odgojno obrazovne ustanove, posebno kada se unutar odgojno obrazovne skupine nalaze djeca roditelja sa sasvim različitim pogledima na ispravnost odgoja od strogo tradicionalnih do pristaša potpuno popustljivog odgoja, prezaštitničkog roditeljskog stila, takozvanih „helikopter roditelja“ ili pak nezainteresiranog roditeljstva. Odgojitelj u odgojno obrazovnom sustavu treba biti veliki profesionalac da bi svakom djetetu bile zadovoljene osnovne tjelesne potrebe, potrebe za sigurnošću, osigurana poticajna okolina te zadovoljena potreba za istraživanjem i učenjem, a u isto vrijeme poštovala želje i odgojni stilovi roditelja djeteta. Odgojitelj treba biti izuzetno osjetljiv te znati promatrati, oslušivati, čuti te u skladu s tim pronaći najbolje načine za djelovanje na djetetove razvojne potrebe. Od odgojitelja se očekuje snalažljivost te brza reakcija kao jedna od najvažnijih odlika kompetentnog odgojitelja. Najvažniji cilj svakog odgojitelja je dobrobit djeteta kako bi odraslo u uvjetima koji će mu omogućiti da se razvije u kvalitetnu odraslu osobu.

2.1. Utjecaj odgojitelja na odgojne stilove roditelja

Poziv odgojitelj vrlo je zahtjevan; većina odgojno obrazovnih djelatnika će se složiti da je sa svakom novom generacijom sve više zahtjevan. Unutar skupine susrećemo se s roditeljima koji žele sudjelovati u svim aspektima odgoja njihovog djeteta, koji traže detaljne izvještaje o ponašanju njihovog djeteta na kraju dana, roditelja koje moramo „povlačiti za rukav“ kako bi pročitali obavijest na oglasnoj ploči pa sve od roditelja koji nakon što ih izvijestimo o neprimjerenom ponašanju djeteta predlože da upotrijebimo metodu koja nije primjerena ni za dječji vrtić niti za odgoj uopće. Velik problem stvaraju i roditelji koji negiraju neku potrebu ili razvojni nedostatak svog djeteta što nas često dovodi do situacije da roditelji ni nakon razgovora sa stručnim timom odgojno obrazovne ustanove ne posjete specijaliste koji su im preporučeni nego se problem koji je trebao biti riješen u predškolskoj ustanovi prenese u osnovnu školu.

Velik izazov u odgoju u odgojno obrazovnoj ustanovi su i različiti prije spomenuti stilovi roditeljstva. Odgojitelji svakodnevno pronalazi načine da poštujući želje roditelja kao partner odgoja i obrazovanja njihove djece zadovolji razvojne potrebe svakog djeteta. Jedan od primjera kolika je zahtjevnost poziva odgojitelj je situacija u kojoj sam se osobno našla. Jedno dijete čiji su roditelji zagovornici slobodnijeg odgoja u skupinu je donio slikovnicu Nele Moost i Michaela Schobera „Mrvica raste u maminom trbuhu“. Pojedini roditelji zgražali su se nad slikovnicom dok je roditelj koji je vlasnik slikovnice smatrao sasvim normalnim pričati o tematici začeca i rođenja s djetetom. Bilo je potrebno pronaći način da u datoj situaciji svi budu zadovoljni. Primijenila sam individualni pristup gdje sam slikovnicu pročitala djeci čiji se roditelji slažu s tematikom, a za ostalu djecu

pripremila sam aktivnosti za koje sam znala da će im zaokupiti pozornost i neće imati potrebe za doći poslušati slikovnicu. Pojedini roditelji očekuju da djece svakodnevno borave na dječjem igralištu, neovisno o vremenskim prilikama, dok drugi strahuju od prehlade i kod najmanjih promjena vremenskih uvjeta. Zbog toga odgojitelji moraju neprestano promišljati i pronalaziti načine kako zadovoljiti sve, a u cilju dobrobiti djeteta. Odgojitelj neprestano promišlja kako da roditeljima kojima je partner u odgoju ukaže na najbolje načine za odgoj djeteta, a da pritom ne povrijedi roditelja i djetetu omogućiti najbolje temelje za razvoj.

3. Zaključak

Odgojitelj mora vrlo mudro „ploviti“ među različitim očekivanjima roditelja, ali i zadovoljavati potrebe djeteta. Potrebno je naći mjeru između očekivanja roditelja različitih odgojnih stilova i dobrobiti djeteta koja nam je najvažnija. Odluke odgojitelja o postupku u određenom trenutku ovise o kvaliteti cjelokupnosti življenja djeteta u dječjem vrtiću. Djetetu je potrebno omogućiti zadovoljavanje razvojnih interesa, potreba i prava. Veliku pomoć odgojitelju pruža i suvremeni kurikulum odgojno obrazovne ustanove koji ovisi o kvaliteti, kontinuitetu i kulturi zajedničkog življenja djece i odraslih u određenom institucionalnom kontekstu. Da bi kvalitetan odgoj mogao prenijeti na djecu, ali i roditelje kojima je partner u odgoju odgojitelj mora stalno promišljati, učiti i dodatno se obrazovati kako bi bio u korak s najnovijim spoznajama s područja odgoja i obrazovanja jer djeca su najvažnije što nam je dano i samo ispravnim odlukama i ulaganjem u njihov odgoj možemo pridonijeti da njihova i naša budućnost bude sretna i sigurna.

4. Literatura

- [1.] Maleš, D.(ur.) (2011). Nove paradigme ranoga odgoja. Zagreb: FF Zagreb, Zavod za pedagogiju, Alinea
- [2.]Miljak A. (2009.) Življenje djece u vrtiću. Zagreb, SM Naklada
- [3.]Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja (srce.hr) (21.7.2023.) Petrović Sočo B. (2009.) Pedagojska istraživanja

Stručni rad

SHARENTING: PITANJE PRAVA DJECE NA PRIVATNOST

Martina Horvat

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet hrvatskih studija

Odsjek za odgojno-obrazovne znanosti

Sažetak

Povećana umreženost i društveni mediji imali su ulogu u promjenama suvremenoga roditeljstva, zbog čega se sve više spominje pojam sharentinga kao roditeljskoga intenzivnog dijeljenja osobnih podataka o djeci na društvenim medijima. Uz pojam sharentinga veže se pitanje narušavanja prava djece na privatnost.

Ključne riječi: digitalno roditeljstvo, digitalni otisak, prava djece, privatnost

1. Uvod

Digitalizacija društva dovela je do promjena u obiteljskoj dinamici koje se očituju u pojavljivanju novih pojmova u obiteljskoj pedagogiji poput digitalnoga roditeljstva [4], smetenoga roditeljstva, (eng. distracted parenting) [2], uz koji se veže i pojam tehnoferencije [17], sharenting [10], transcendentno roditeljstvo [16] pa čak i paranoično roditeljstvo [13]. U istraživanjima ovih pojmova naglasak je na ulozi digitalne tehnologije na roditeljstvo i roditeljske odgojne postupke. Iako su svi navedeni pojmovi važni za dodatno teorijsko i empirijsko istraživanje, u ovom radu naglasak će biti na sveprisutnoj pojavi roditeljskoga intenzivnog dijeljenja osobnih podataka, videa i fotografija djece na društvenim medijima, tzv. sharenting. Teorijski će se obraditi sharenting, ali i sve ono što se u pedagogiji veže za njega poput digitalnoga otiska djeteta, prava djece na privatnost i ugrožavanje sigurnosti djeteta, kao i oduzimanje prava djetetu na autonomiju u oblikovanju svoga online identiteta. Sharenting se posebno proučava u području prava i realizaciji i/ili ugrožavanju dječjih prava na privatnost, u okviru čega se propituje i oblikovanje digitalnoga otiska djeteta te koje to posljedice može imati za dijete u odrasloj dobi. Upravo zbog straha od narušavanja prava na privatnost djeteta i potencijalnih opasnosti koji se iza toga kriju, prije svega narušavanje sigurnosti djeteta, javlja se i pojam anti-sharenting kada se roditelji, zbog straha, odlučuju suzdržati od dijeljenja podataka o djeci. „Dijeliti ili ne“ može se objasniti kompleksnom pojavom tzv. paradoksa otvorenosti-privatnosti (eng. privacy-openness paradox) koji će se, također, detaljnije objasniti u nastavku rada.

2. Pojamovno određenje “sharentinga” - zašto, kada i kako se javlja sharenting?

Sharenting proizlazi iz dvije riječi – share i parenting, a očituje se, s jedne strane, u dijeljenju osobnih podataka, fotografija i videa djeteta od strane njihovih roditelja koji mogu ugroziti njegova prava i sigurnost [7][10], a s druge obuhvaća i sve što roditelji dijele o svom roditeljstvu online [6].

Ukupno je šest razina sharentinga prema autorima Putri i sur. [22] kroz koje prolaze majke, a kojima prethode tri repetitivne faze: (1) eksternalizacija, (2) objektivizacija, (3) internalizacija unutar kojih su tri perspektive stvarnosti: (1) objektivna, (2) simbolička i (3) subjektivna. Navedene faze i perspektive povezane su na način da majke prvo slušaju savjete drugih stručnjaka i majki, skupljaju sva znanja o sharentingu te to predstavlja prvu fazu objektivizacije, a znanje koje su stekle, zajedno sa socio-kulturnim kapitalom, konstruira pozitivne i negativne vrijednosti dijeljenja osobnih podataka djece te to predstavlja fazu internalizacije. Eksternalizacija je oblik prilagodbe na procese objektiviziranja (prikupljanja znanja) i internalizacije vrijednosti koje se onda iznose subjektivno [22]. Na koji način će se onda osobni podaci djece dijeliti, te hoće li se uopće u tu praksu majke uključiti, određeno je navedenim procesima te se procjena donosi subjektivno. Nakon ovih prvotnih procesa, kada se majke odluče dijeliti fotografije i/ili videe napretka djece, autori Putri i sur. (2021) navode šest razina prije nego što se pojedini sadržaj o djeci objavi: (1) dokumentiranje, (2) odabir, (3) uređivanje, (4) pisanje sadržaja (naslova fotografije), (5) objavljivanje, te (6) dobivanje odgovora i povratnih informacija na sadržaj [18].

Prije svega, kod sharentinga je riječ o oblikovanju online identiteta djeteta kojim se potencijalno može ugroziti sigurnost djeteta [25]. Osim ugrožavanja sigurnosti djeteta, možemo govoriti i o osjećaju srama kod djece jer nisu mogli kontrolirati objave svojih roditelja, zbog čega se raspravlja o potencijalnom ugrožavanju prava djeteta na privatnost, koja je osigurana Konvencijom o pravima djeteta [21]. Uz sharenting nadovezuje se pojam digitalni otisak [26] kojega roditelji oblikuju objavljivanjem osobnih podataka djeteta koje sežu i od slika ultrazvuka pa možemo govoriti o pojavi online identiteta prije onoga stvarnog [10]. Prema tome, dijeljenje i pohranjivanje trenutaka roditeljske radosti i ponosa na internetskoj platformi pokreće djetetov digitalni otisak na društvenim mrežama i 'normalizira kulturu nadzora' prema autorima Leaver & Highfield (citirano u Donovan) [12]. A kao što je već istaknuto, on se kreira i prije rođenja djeteta dijeljenjem slika ultrazvuka [11]. Iako to može predstavljati ozbiljno narušavanje sigurnosti i privatnosti djeteta, nedovoljno se raspravlja na koji način to narušava prava djeteta zajamčena Konvencijom o pravima djeteta [21].

3. Pregled istraživanja o sharentingu: perspektiva roditelja nasuprot perspektivi djece

Kao što je prethodno navedeno, prisutnost djece na društvenim medijima vidljiva je već od fotografija ultrazvuka prije rođenja [12], a u SAD-u više od 90 % djece ima svoj online identitet prije druge godine, zbog pojave sharentinga [26]. Suvremene se roditelje potiče na dijeljenje fotografija djece i vlastitih iskustava o roditeljstvu na društvenim medijima [6] što je povezano s oblikovanjem i definiranjem pojma sharenting, kao što je bilo vidljivo iz pojmovnoga određenja. Autorica Damkjaer [10] naglašava da je dilema "dijeliti ili ne" (eng. „to share or not to share“) rezultat želje za biti dobar roditelj, a naglašava četiri komunikacijska polazišta za pojavu sharentinga kod roditelja: (1) obiteljska usmjerenost (eng. family-oriented); (2) vršnjačka usmjerenost (eng. peer-oriented); (3) kritička usmjerenost dijeljenju (eng. oppositional) i (4) nekorištenje društvenih medija (eng. non-use). U obiteljski usmjerenom komunikacijskom stilu roditelji dominantno dijele fotografije svoje djece i obitelji u pozitivnom svjetlu naglašavajući obiteljsku koheziju i tradicionalne obiteljske vrijednosti. Ovaj pristup dominantno je monološki. Vršnjački usmjeren komunikacijski stil (eng. peer-oriented) bazira se na dijeljenju fotografija i iskustava putem grupa i temelji se na dijalogu i razmjeni iskustva. Kritička usmjerenost prema sharentingu (eng. oppositional) obilježena je kritičkom pristupu dijeljenju fotografija prije svega zbog zaštite prava djece na privatnost i nedostatku kontrole nakon dijeljenja. Stil nekorištenja (eng. non-use) obilježen je izbjegavanjem korištenja društvenih medija, prije svega Facebooka, za dijeljenje fotografija djece i roditeljskoga iskustva [10].

Kada se o razlozima sharentinga ispituje adolescente, istraživanje autora Verswijvel i sur. [27] ističe da oni procjenjuju i navode četiri razloga pojave sharentinga kod vlastitih roditelja: (1) radi dobivanja savjeta drugih roditelja; (2) društveni motivi; (3) radi impresioniranja drugih; i (4) radi pohranjivanja informacija; a posljednji motiv smatraju dominantnim razlogom.

S druge strane, istraživanja koja su ispitivala roditelje o njihovim razlozima roditeljskoga dijeljenja osobnih podataka o djeci mogu se podijeliti u postizanje osjećaja podrške drugih roditelja [19][6], pronalazak savjeta i pomoći oko odgoja [9] razmjena osjećaja i iskustava [6], kao i osjećaj društvenoga prihvaćanja [15] te prikaz obitelji na željeni način [19]. Uz prethodno navedene, razlog može biti i izvor zarade [14]. Dakle, roditelji dijele fotografije i informacije o vlastitoj djeci radi prednosti koje time ostvaruju, a navode društvenu podršku jednom od ključnih prednosti, a ta društvena podrška uključuje pozitivne povratne informacije putem komentara na objave i „sviđanja“ objava [19]. Također, prednosti dijeljenja uključuje i potvrda od strane drugih roditelja o brizi za dijete, osjećaj sudjelovanja i dokumentiranja, a roditelji procjenjuju da im je izvor novih informacija i znanja te da na taj način sklapaju prijateljstva [15]. Nadalje, Blum-Ross i Livingstone [6] istraživali su razloge sharentinga među roditeljima-bloggerima i jedan od razloga zašto roditelji dijele svoja iskustva o roditeljstvu je terapijski učinak, razmjena osjećaja i iskustava roditeljstva, kao i katarzično iskustvo gdje se pisanjem „rješavaju problema“. S druge strane, negativni se učinci sharentinga ogledaju u osjećaju nesigurnosti, uspoređivanju s napretkom druge djece što uzrokuje neprijateljstvo i zamjeranje [15]. Važno je istaknuti da se dijeljenje fotografija o djeci prema autorima Ammari i sur. [1] razlikuje ovisno o tome je li riječ o majkama ili očevima pa su majke sklonije dijeliti fotografije djece, dok su očevi restriktivniji oko dijeljenja.

Nadalje, istraživanje Chalklen i Anderson [9] pokazuje da majke izražavaju zabrinutost oko objavljivanja fotografija djece zbog straha od ostavljanja digitalnoga otiska koji nije u najboljem interesu djeteta. Unatoč tome, 61 % ispitanica odgovorilo je da je objavljivanje fotografija djece i ostavljanje komentara o djeci najčešća aktivnost na Facebook platformi te njih 72 % izražava da im je dijeljenje problema na toj platformi pomoglo riješiti nedoumice oko odgoja [9]. Navedeni nesrazmjer u odgovorima može se objasniti kompleksnom pojavom tzv. paradoksa otvorenosti-privatnosti (eng. privacy-openness paradox) gdje je sharenting s jedne strane oslobađajući, izvor podrške i zadovoljstva, a s druge strane problematičan zbog pitanja osiguravanja privatnosti djece [23].

S druge strane, kada se o pojavi dijeljenja fotografija ispituje adolescente, oni su posebno osjetljivi na ovu pojavu i najmanje su skloni pristati na dijeljenje zbog zabrinutosti o svom online identitetu [27] te ističu važnost traženja dopuštenja kako ne bi došlo do neusuglašenosti između identiteta kojega oni kreiraju na internetu od onoga kojega kreiraju njihovi roditelji [20].

4. Rasprava: Roditeljsko pravo nasuprot dječjem pravu na privatnost

Kada govorimo o pojavi sharentinga, potrebno je postaviti pitanje o važnosti njegovanja prava djeteta na privatnost, uz što se veže i „roditeljsko pravo“ na dijeljenje obiteljskoga života i slobodu govora, kao i pravo na odabir način odgoja djeteta [26], dokle god to ne ugrožava njegovu dobrobit. Prema tome, iako se u kontekstu sharentinga govori o potencijalnom ugrožavanju privatnosti i sigurnosti djece, univerzalna je pojava dijeljenja osobnih podataka o djeci na društvenim medijima i mnogi roditelji to vide kao svoje pravo [5]. Iako se sharenting odvija online, njegove su posljedice prisutne i u „stvarnom“ svijetu pa je vidljiva dualnost ovoga pojma [8]. Kada govorimo o strategijama umanjivanja negativnih posljedica sharentinga, istraživanje Williams-Ceci i sur. [28] pokazuje da puštanje videa na temu potencijalnih opasnosti ove pojave i sumiranje ključnih rizika dijeljenja osobnih podataka o djeci, potiče roditelje na promišljanje prakse dijeljenja i smanjuje njihovu vjerojatnost da će objavljivati neprimjerene sadržaje o svojoj djeci. Opasnosti dijeljenja fotografija i podataka o djeci mogu se podijeliti u nekoliko kategorija: (1) oduzimanje prava djeci na autonomiju i privatnost; (2) digitalni otisak koji je pohranjen i utječe na kasniji odrasli život i samim time uskraćivanje djeci da sami kreiraju i imaju kontrolu nad svojim digitalnim otiskom; (3) pohranjivanje glasa djeteta i fotografija koji su prijetnja za sigurnost djeteta (poput krađe identiteta) i izvor srama u odrasloj dobi. Što se tiče opasnosti softvera za prepoznavanje lica (eng. face recognition) zanimljivo je spomenuti primjer djevojčice Maše koju su u Srbiji 2015. godine otela trojica francuskih državljana kako bi se majka francuske djevojčice slične Maši, „riješila“ biološkoga oca (otac svoje biološko dijete nije poznavao te je bilo moguće prevariti ga na ovaj način i DNK analizom „dokazati“ da nije otac) [25]. Način na koji se došlo do djevojčice jest preko osobnih podataka i fotografija na društvenim medijima (mjesto kretanja, življenja, druženja itd.) te preko softvera za prepoznavanje lica (Čavić, 2015 citirano u [25]). Djevojčica je spašena nakon par sati, a primjer služi kako bi se istaknule potencijalne opasnosti online dijeljenja vlastitih rutina i rutina djeteta sa širom javnosti. Upravo zbog straha za privatnost i sigurnost djece, javlja se, uz pojam sharentinga, pojava anti-sharentinga koja je posljedica straha od učestalog i pretjeranog dijeljenja podataka o vlastitoj djeci [3].

Temeljem rasprava o privatnosti korisnika društvenih medija Europski parlament donio je niz uvjeta koji bi osigurali zaštitu privatnosti korisnika društvenih medija, poznatiji kao GDPR uvjeti (eng. General Data Protection Regulation), a samim time, potaknuta je dodatna rasprava o zaštiti maloljetnih korisnika društvenih medija [12]. No, navedeno nadgledanje i zaštita digitalne privatnosti djece stavljena je u ruke njihovih roditelja te se pritom nije vodilo računa o digitalnoj pismenosti roditelja, kao ni o načinu na koji roditelji ugrožavaju privatnost svoje djece kod dijeljenja fotografija i podataka o djeci na vlastitim online profilima [12]. Prema članku 17 GDPR-a postoji tzv. „pravo na zaborav“ (eng. right to be forgotten) koji se odnosi na pravo brisanja osobnih podataka prikupljenih od treće strane, a posebno se to pravo odnosi ako je organizacija prikupila podatke o djetetu radi pružanja svojih usluga oglašavanja [29].

Kako bi se narušavanje privatnosti izbjeglo te s ciljem zaštite djece, predlaže se voditi računa o tome: (1) hoće li neka objava izazvati sram kod djeteta u budućnosti; (2) da su roditelji obvezni poštivati privatnost djeteta; (3) da moraju pitati djecu za dopuštenje; (4) da roditelji trebaju izbjegavati komentiranje koje može povrijediti druge roditelje i njihovu djecu [24]. Nadalje, način na koji roditelji kreiraju balans između svoje potrebe za objavljivanjem informacija o djeci i njihovih fotografija, a ujedno i štite privatnost djece i umanjuju potencijalne opasnosti dijeljenja njihovih podataka, jest oblikovanje normi i strategija objavljivanja fotografija. Neki od njih uključuju djelomično objavljivanje slika tako da se objave slike djece s leđa ili izdaleka, s emotikonima na licima djece te objavljivanje informacija i slika isključivo u zatvorenim roditeljskim grupama [3].

Hoće li pojedino dijeljenje podataka biti dobro ili loše, ovisi o pravilima koja kreiraju sami roditelji, a okosnica dobrog sharentinga jest da ono osigurava dobrobit dijeljenjem iskustava s drugim roditeljima kako bi se podržao razvoj djeteta i osigurala njegova dobrobit, dok je loš primjer sharentinga ono dijeljenje osobnih podataka koje krši prava djeteta na privatnost i time ugrožava njegovu sigurnost [22].

5. Zaključna razmatranja

Pojava učestaloga i intenzivnoga dijeljenja obiteljskoga života, koje uključuju dijeljenje osobnih podataka, fotografija i videa djece, sažima sharenting. Ovaj pojam uključuje i sve roditeljske aktivnosti razmjene iskustava o izazovima roditeljstva i odgoju. Iako je potreba roditelja za dijeljenjem o svojoj djeci odraz ponosa i radosti, važno je, u okviru digitalne roditeljske pismenosti, raspravljati i o rizicima i opasnostima sharentinga. Prije svega, opasnosti i rizici mogu se razumjeti u okviru rasprave o pravima djece na privatnost i sigurnost. Brojni su rizici nepromišljenoga dijeljenja osobnih podataka o djeci poput krađe identiteta, a fotografije i videi koje roditelji objavljuju mogu u budućnosti djeci biti izvor srama. Osim toga, djeci se onemogućava autonomija u kreiranju vlastitoga online identiteta s obzirom na to da im primarni digitalni otisak oblikuju njihovi roditelji. Iako postoje regulative koje bi trebale štiti privatnost djece, poput GDPR-a i dobnih ograničenja za pristup društvenim medijima, ipak se to oslanja na roditeljsko ograničavanje djece, a malo se propituje jesu li roditelji dovoljno digitalno pismeni za to. Također, ne uzima se u obzir što kada su roditelji ti koji dijeljenjem podataka o djeci ugrožavaju njihovu privatnost. Prema tome, potrebno je baviti se navedenom tematikom te istraživati motive za dijeljenjem u Republici Hrvatskoj te kako ta pojava utječe na djecu. Na temelju toga, voditi računa o tome da se roditelje opismenjava i u okviru rizika i opasnosti dijeljenja osobnih podataka o djeci radi zaštite djece i njihove dobrobiti.

6. Literatura

- [1.] Ante-Contreras, D. (2016). Distracted Parenting: How Social Media Affects Parent-Child Attachment. Electronic Theses, Projects and Dissertations. Preuzeto 20. siječnja 2021. s <http://scholarworks.lib.csusb.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=etd>
- [2.] Ammari, T., Kumar, P., Lampe, C. & Schoenebeck, S. (2015). Managing Children's Online Identities. 1895-1904. 10.1145/2702123.2702325.
- [3.] Autenrieth, U. (2018). Family photography in a networked age: Anti-sharenting as a reaction to risk assessment and behaviour adaption. In: G. Mascheroni, C. Ponte, & A. Jorge (Eds.), Digital parenting: The challenges for families in the digital age (219–232). The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. https://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/20_autenrieth.pdf
- [4.] Benedetto, L., & Ingrassia, M. (2021). Digital Parenting: Raising and Protecting Children in Media World. IntechOpen. doi: 10.5772/intechopen.92579
- [5.] Bessant, C. (2018). Sharenting: Balancing the Conflicting Rights of Parents and Children. Communications Law, 23(1), 7–24.
- [6.] Blum-Ross, A. & Livingstone, S. (2017). "Sharenting," parent blogging, and the boundaries of the digital self. Popular Communication, 15(2), 110-125, doi: 10.1080/15405702.2016.1223300
- [7.] Brosch, A. (2018). Sharenting – Why do parents violate their children's privacy? NewEducational Review, 54(4), 75–85. <https://doi.org/10.15804/tner.2018.54.4.06>
- [8.] Cataldo, I., Lieu, A. A., Carollo, A., Bornstein, M. H., Gabrieli, G., Lee, A., & Esposito, G. (2022). From the cradle to the web: The growth of "sharenting"—a scientometric perspective. Human Behavior and Emerging Technologies, 2022, 1–12. <https://doi.org/10.1155/2022/5607422>
- [9.] Chalklen, C., & Anderson, H. (2017). Mothering on Facebook: Exploring the Privacy/Openness Paradox. Social Media + Society, 3(2). <https://doi.org/10.1177/2056305117707187>
- [10.] Damkjaer, M. S. (2018). Sharenting = Good Parenting?: Four Parental Approaches to Sharenting on Facebook. In: Digital Parenting: The Challenges for Families in the Digital Age, Yearbook 2018 / [ed] Mascheroni, Giovanna, Cristina Ponte, & Ana Jorge, Gothenburg: Nordicom, University of Gothenburg, 2018, p. 209-218.

- [11.] Davidson-Wall, N. (2018). "Mum, seriously!": Sharenting the new social trend with no opt-out. Debating Communities and Social Networks 2018 OUA Conference. <https://networkconference.netstudies.org/2018OUA/wp-content/uploads/2018/04/Sharenting-the-new-social-trend-with-no-opt-out.pdf>
- [12.] Donovan, S. (2020). "'Sharenting': The Forgotten Children of the GDPR". Peace Human Rights Governance, 4(1), 35-59. doi: 10.14658/PUPJ-PHRG-2020-1-2
- [13.] Furedi, F. (2008). Paranoid Parenting: Why Ignoring the Experts May Be Best for Your Child. London: Bloomsbury Academic.
- [14.] Jorge, A., Marôpo, L. & Novello, A. M. (2022). Mummy influencers and professional sharenting. European Journal of Cultural Studies, 25(1) 166–182. doi: 10.711/1737/61735674594924121100044593
- [15.] Latipah, E., Adi Kistoro, H. C., Hasanah, F. F., & Putranta, H. (2020). Elaborating motive and psychological impact of sharenting in millennial parents. Universal Journal of Educational Research, 8(10), 4807–4817. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.081052>
- [16.] Lim, S. (2019). Transcendent Parenting – Raising Children in the Digital Age. New York: Oxford University Press.
- [17.] McDaniel, B. T. i Coyne, S. M. (2016). "Technoference": The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational well-being. Psychology of Popular Media Culture, 5(1), 85-98. <https://doi.org/10.1037/ppm0000065>
- [18.] Meliani, F., Hidayati, N. & Sulaeman, E. (2023). Sharenting: Sharing Moments or Violating Children's Privacy. Scientia: Social Sciences and Humanities. <https://doi.org/10.51773/sssh.v2i2.228>
- [19.] Moser, C., Chen, T., & Schoenebeck S. (2017). Parents' and Children's Preferences about Parents Sharing about Children on Social Media. CHI '17: Proceedings of the 2017 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems, 5221–5225. <https://doi.org/10.1145/3025453.3025587>
- [20.] Ouvrein, G., Verswijvel, K. (2019). Sharenting: Parental adoration or public humiliation? A focus group study on adolescents' experiences with sharenting against the background of their own impression management. Children and Youth Services Review, 99, 319-327. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.02.011>.
- [21.] Pravobranitelj za djecu (2011). Konvencija UN-a o pravima djeteta. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- [22.] Putri, R. N., Harkan, A. A., Khairunnisa, A. A., Nurintain, F., Ahdiyar, M. A. (2021). Construction of "Sharenting" Reality for Mothers Who Shares Children's Photos and Videos on Instagram. Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 558, 782-788. <https://www.atlantispress.com/proceedings/aprsh-19/125958344>
- [23.] Ranzini, G., Newlands, G. E. & Lutz, C. (2020). Sharenting, Peer Influence, and Privacy Concerns: A Study on the Instagram-Sharing Behaviors of Parents in the United Kingdom. Social Media + Society, 6(4). <https://doi.org/10.1177/2056305120978376>
- [24.] Robiatul Adawiah, L., & Rachmawati, Y. (2021). Parenting Program to Protect Children's Privacy: The Phenomenon of Sharenting Children on social media . Jurnal Pendidikan Usia Dini, 15(1), 162 - 180. <https://doi.org/10.21009/JPUD.151.09>
- [25.] Sečan Matijašić, A. (2018). Pravo na privatnost i objavljivanje osobnih podataka, informacija (o) i fotografija maloljetne djece. GLASILO FUTURE, 1(3), 27-59. <https://hrcak.srce.hr/279789>
- [26.] Steinberg, S. B. (2017). Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media. Emory Law Journal, 66(4), 839-884. https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/emlj66&id=864&men_tab=srchresults

- [27.] Verswijvel, K., Walrave, M., Hardies, K. And Heirmann, W. (2019). Sharenting, is it a Good or a Bad Thing? Understanding How Adolescents Think and Feel about Sharenting on Social Network Sites. *Children and Youth Services Review*, 104. doi: <https://doi.org/10.1016/j.chldyouth.2019.104401>.
- [28.] Williams-Ceci, S., Grose, G. E., Pinch, A. C., Kizilcec, R. F., Lewis, N. A. (2021). Combating sharenting: Interventions to alter parents' attitudes toward posting about children online. *Computers in Human Behavior*, 125. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106939>
- [29.] Welford, B. (2023). Everything you need to know about the "Right to be forgotten". [GDPR.eu. https://gdpr.eu/right-to-be-forgotten/](https://gdpr.eu/right-to-be-forgotten/)

Stručni rad

PRIJENOS ZNANJA SURADNIČKIM UČENJEM

Dijana Penava, prof. biologije i kemije
Ivana Kozić, prof. engleskog jezika i povijesti
Osnovna škola „August Cesarec“ Ivankovo

Sažetak

Suradničkim učenjem kao modernim pristupom generacije Z i alfa. Negativne strane ovih generacija što manje čitaju knjige, časopise i novine, a ovim pristupom učenici su dodatno motivirani zbog prijenosa znanja prijateljima i vršnjacima. Učenici žele brze reakcije, brze povratne informacije, a kroz ovako osmišljen projekt moguće ih je ostvariti. Ekologiju i suradničko učenje ujedinili smo kako bismo sve učenike u školi poučili o ozonu, njegovoj važnosti i djelovanju na cijeli planet Zemlju. Na dan 16. rujna obilježava se Međunarodni dan zaštite ozonskog omotača i kroz aktivnosti obilježavanja toga datuma uspjeli smo motivirati učenike na usvajanje novih znanja, ali i prijenos informacija na druge učenike te preko njih do roditelja, rodbine i svih stanovnika zajednice. Učenici su istraživali domaće i strane internetske stranice s tematikom ozona, prevodili i oblikovali u kvalitetan i zanimljiv tekst. Izradili su plakate na hrvatskom i engleskom jeziku. Sažeti tekst s najvažnijim informacijama učenici su prenijeli svim učenicima i pomoću radnih listića dobili najbolju evaluaciju i odgovore na postavljena pitanja, ali i na svoj rad.

Ključne riječi: suradničko učenje, učenici, ekologija, ozon

1.Uvod

Dana 16. rujna obilježava se Međunarodni dan zaštite ozonskog omotača (slika 1.). U školi „August Cesarec“ Ivankovo u sklopu Učeničke zadruge Zrno djeluje sekcija Ekolozi. Učenici djeluju kroz razne aktivnosti obilježavajući značajne eko dane, izradom eko proizvoda (kozmetika, džemovi, čajevi) i prijenosom znanja drugim učenicima škole.

Slika 1. Obilježavanje Međunarodnog dana ozonskog omotača (izvor: <https://www.narodni-list.hr/posts/46225001>)

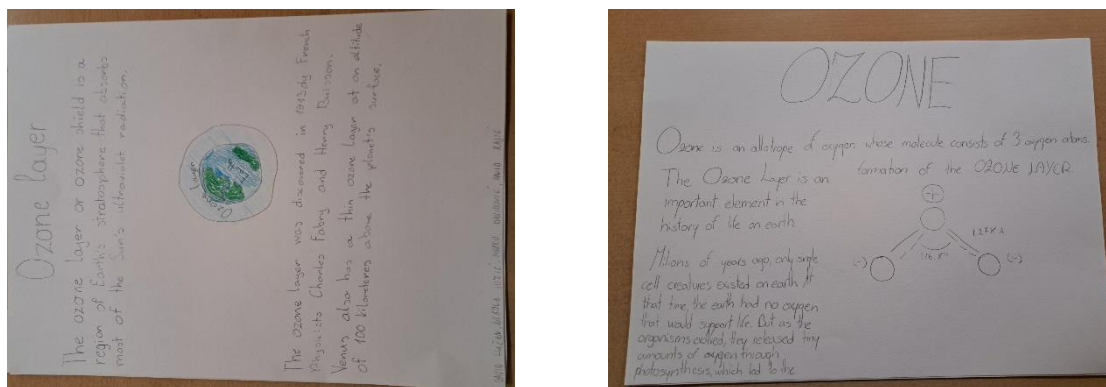
Na samom početku školske godine kada zajedno dogovaramo sve aktivnosti i projekte, a u razgovoru s nastavnicom kemije Dijanom Penava i nastavnicom engleskog jezika Ivanom Kozić dogovorili smo proširiti znanje o ozonu i to prenijeti svim učenicima škole [1].

Realizacija projekta išla je po etapama:

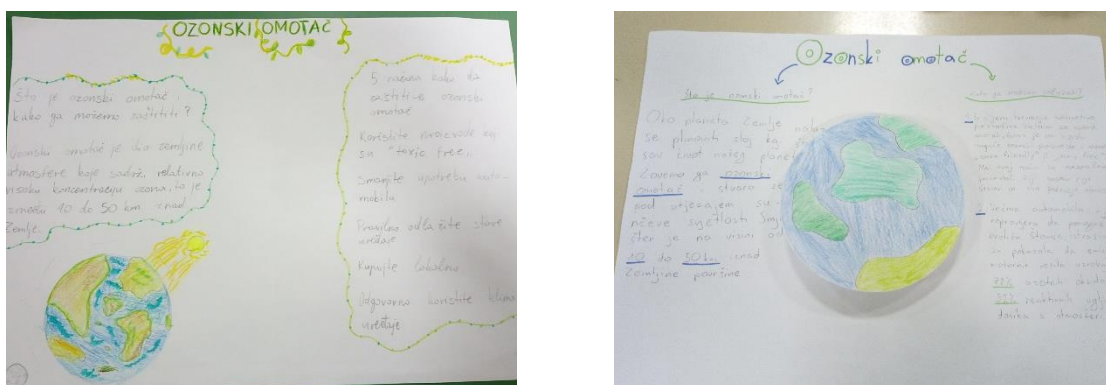
- 1.Istražiti što više informacija o ozonu i ozonskom omotaču
- 2.Prikupljene informacije oblikovati u tekst koji će djeci biti zanimljiv za slušanje, ali i edukativan
- 3.U dogovoru s učiteljima razredne nastave i nastavnicima predmetne nastave ući na sat i prenijeti djeci informacije
- 4.Na internetu pronaći zanimljiv crtani film za učenike od 1. do 4. razreda
- 5.Učenike zamoliti da riješe radne listiće kako bi dobili povratnu informaciju,

2.Razrada projekta „Ozon“

Zašto je tema ozonski omotač? Zašto je važno zaštititi ozonski omotač? Ozonski omotač je dio stratosfera koji sadrži visoku koncentraciju ozona i štiti život na Zemlji od štetnog i opasnog UV zračenja [2]. Važnost ozonskog omotača za život na Zemlji je ta što nas štiti od UV zraka sa Sunca. Ukoliko bi to zračenje došlo do Zemljine površine uzrokovalo bi oštećenje molekule DNA (genetičkog materijala), a proces fotosinteze bio bi onemogućen, a znamo da je taj proces neophodan za život biljnog svijeta. Prvom etapom procesa učenici su prikupili puno novih informacija koje su ih zabrinule, ali i dodatno motivirale da moraju ekološki poučiti sve poznanike i učenike naše škole. Tijekom ove etape rada učenici su aktivno koristili i znanje s nastave engleskog jezika, prevodili su i upoznali se s najnovijim i najmodernijim informacijama svjetskih znanstvenika. Iznenađeni su svim novim činjenicama, u paru su oblikovali tekstove koji su sadržavali ono najvažnije o ozonu i ozonskom omotaču, njegovom djelovanju na planet Zemlju, ali i živa bića, ali i posljedicama njegova oštećenja (slike 2. i 3.).

Slika 2. Plakati na engleskom jeziku

Slika 3. Plakati na hrvatskom jeziku

Zatim su uredili pano, naglasak kod ukrašavanja je bio dezodoransi i isprintan planet Zemlja. Poruka kroz pano je bila smanjenje upotrebe rashladnih uređaja, dezodoransa kako bi zaštitili naš planet. Pisanjem eko poruka dodatno su djelovali na razvoj ekološke svijesti kod svih djelatnika i učenika škole. Osim toga, jedan kutak izdvojili smo za recikliranje, te izradili kante raznih boja i zorno prikazali što u koju kantu koje boje treba odlagati otpad iz domaćinstva. U dogovoru s učiteljima razredne nastave i nastavnicima predmetne nastave učenici osmog a razreda su u paru ušli u razred i tijekom školskog sata motivirali druge učenike na proširenje svojih znanja o ozonu i ozonskom omotaču. Tekst koji su sastavili pročitali su svim učenicima. Zatim je slijedila kratka diskusija i razgovor na tu temu, učenici u razredu su mogli postaviti pitanja učenicima koji su ih došli educirati. Za učenike nižih razreda (od 1. do 4.) pripremili su edukativni crtani film „Ozzy – branitelj našeg planeta“ (slika 5.).

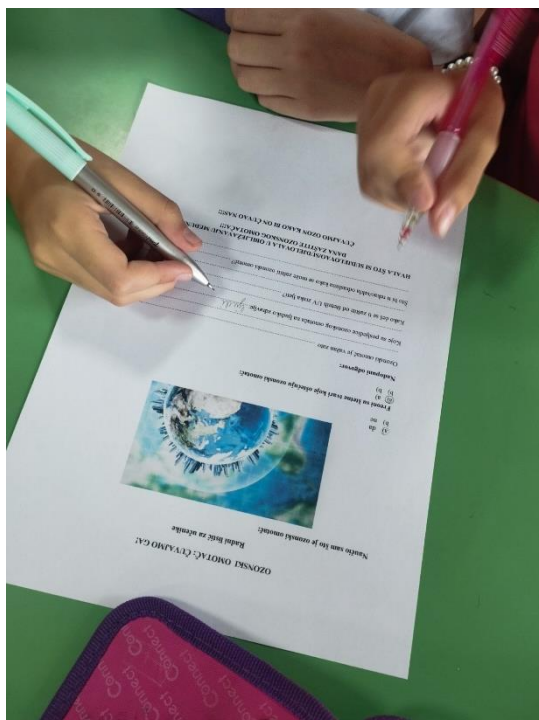

Slika 4. Izrađen pano i kutak za recikliranje

Slika 5. Učenici gledaju crtani film „Ozzy – branitelj našeg planeta“

Kako bi dobili povratnu informaciju o usvojenim činjenicama učenici su osmislili radni listić kojeg su nakon svog izlaganja u razredu podijelili učenicima. Svi učenici od 1. do 8. razreda su popunjavali radne listiće.

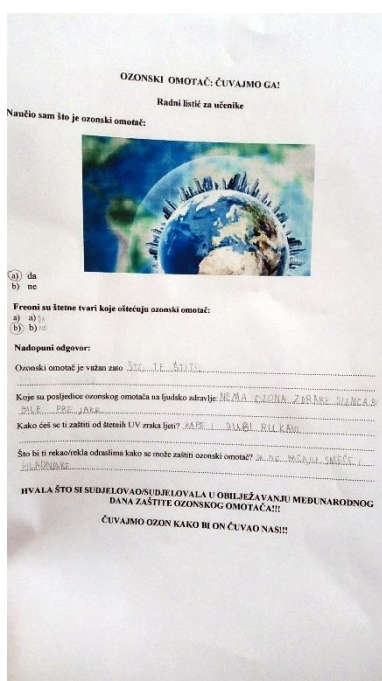
Slika 6. Popunjavanje radnog listića

Popunjene listiće (slika 7.) učenici su prikupili u svim razredima te su na satu razrednika s nastavnicama Dijanom Penava i Ivanom Kozić analizirali odgovore. Učenici su usvojili pojmove haloni i freoni. Po odgovorima na radnim listićima potvrdili su da su to kemikalije koje su često u upotrebi, a da čine velike posljedice i na ozonski omotač. Povezali su da su te tvari odgovorene na stanjivanje ozonskog omotača i stvaranja ozonskih rupa.

Iz prezentacije učenika i crtanog filma znali su da se freoni (CFC-i) nalaze u uređajima za hlađenje (npr. klima uređaji i frižideri), a haloni u dezodoransima, i lakovima za kosu. Učenici će sigurno sve što su čuli prenijeti roditeljima kada dođu u školi i kroz razgovor upozoriti ih da sve te štetne tvari imaju dug životni vijek, a koji može biti i do 100 godina. Upravo je to razlog zašto koncentracije tih tvari u stratosferi jako sporo opadaju.

3. Ekološki odgoj učenika

Učenici su budućnost našeg planeta. Kako ih odgajamo i učimo sada tako će i djelovati kao mladi ljudi, ali će tako i oni odgajati svoju djecu. Kroz ovaj projekt pokušali smo djeci približiti uzročno-posljedične veze. To bi još mogli objasniti na način ono što činiš danas svom planetu on pamti i zato treba početi djelovati odmah, a malim koracima rade se veliki pomaci za dobrobit svih nas. Kroz izlaganje učenicima je objašnjena veza tvari koje oštećuju ozon sa stakleničkim plinovima, odnosno da su to iste tvari, a oni djeluju na način da uzrokuju efekt staklenika koji dovodi do globalnog zatopljenja. Promjena klime, poplave i povećanje temperature na Zemlji samo su neki od posljedice globalnog zatopljenja. Prisjetili smo se poplave u Gunju koja je bila 2014. god., budući da se Gunja nalazi u našoj Vukovarsko – srijemskoj županiji. Ono što smo istaknuli je i djelovanje oštećenja ozonskog omotača na ljudsko zdravlje. Djeca ne povezuju mazanje kože zaštitnim faktorima s ozonskim omotačem. Kroz ovaj projekt usvojili su važnost korištenja krema za sunčanje s ciljem da liječe posljedice djelovanja štetnih UV zraka sa sunca. Istaknuli smo im da opekline na koži od sunca, boranje kože, rak kože, oštećenje očne mrežice, pad imuniteta samo su neke od posljedica prekomjernog izlaganja suncu u periodu od 11.00 - 16.00 sati tijekom dana.

Slika 7. Prikaz riješenih radnih listića

4. Zaključak

Analizom odgovora s radnih listića učenici 8.a razreda zaključili su svojim aktivnostima ostvarili sve planirane ciljeve projekta. Učenici (slika 8.) su zaključili da je važno prekriti tijelo odjećom tijekom izlaganja sunca, a posebno s naglaskom pokrivala za glavu, korištenje odgovarajuće kreme za tijelo sa zaštitnim faktorom, piti puno tekućine i izbjegavati izlaganje suncu od 11.00 do 17.00 sati. Kako je u Kanadi u Montrealu dana 16. rujna potpisan Montrealski protokol ujedinen cijeli svijet, a sve s ciljem zaštite ozonskog omotača bez kojega život na zemlji nije moguć, tako su učenici svojim projektom probudili učenike i ujedineni da počinju djelovati odmah za bolju i zdraviju budućnost. Tijekom razgovora o ozonu dotaknuli smo se i teme važnosti recikliranja i razvrstavanja otpada. Kroz razgovor shvatili su koliko se energije i drugih novih resursa štedi samo jednostavnim i pravilnim postupkom razvrstavanja otpada. Učenici su zaključili da će svatko s ciljem zaštite ozonskog omotača započeti kod kuće. Potaknuti će roditelje i rodbinu da kod kupovine novih uređaja obavezno biraju one koji nisu štetni za ozon, a stare hladnjake i klima uređaje odvežu na mjesta koja su organizirana za njihovo odlaganje. Učenici viših razreda razumjeli su djelovanje zelene kemije, povezali i proširili znanja prirode, biologije i kemije. Vjerujemo da će učenici dolaskom kući prenijeti informacije o projektu naših ekologa i potaknuti sve da i oni djeluju i štite naš planet. Znamo da je ozonski omotač veliki čuvar našeg planeta, ukoliko ćemo mi svojim aktivnostima djelovati na njegovo očuvanje život na Zemlji biti će nam ugodniji, zdraviji i sigurniji. Tijekom cijelog projekta aktivno smo

povezali generaciju Z i alfa, surađivali su, izmjenjivali informacije i prenosili znanja [3]. Ponosni smo na njih. Pronašli smo formulu kako učenike motivirati, povezati i potaknuti da djeluju, opušteno kroz razgovor i sudjelovanje u projektima. Motivacija učenika osmih razreda bila je jako velika, a evaluacija njihova rada kroz razgovor i dojmove potvrđuje zadovoljstvo, ali i interes i za sljedeće nove akcije s ciljem poučavanja drugih. Osjećali su se kao aktivni sudionici društva s ciljem da i druge potaknu da djeluju. Svi učenici osmog a razreda su aktivno sudjelovali, svatko je našao svoje mjestu tijekom projekta i dao najbolji dio sebe za uspješnu realizaciju.

Slika 8. Učenici Ekolozi koji su sudjelovali u realizaciji projekta

5.Literatura

- [1.]Bruening L, Saum T. Suradničkim učenjem do uspješne nastave Kako aktivirati učenike i potaknuti ih na suradnju. Zagreb, Hrvatska: Naklada Kosinj; 2008.
- [2.]Što je to Ozon i ozonska rupa? [Internet]. mingor.gov.hr. [pristupljeno 24.9.2023.]. Dostupno na: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-klimatske-aktivnosti-1879/zastita-ozonskog-sloja-i-fluorirani-staklenicki-plinovi/sto-je-to-ozon-i-ozonska-rupa/1949>
- [3.]Hasikić AA. Kojoj Generaciji pripadaju naši učenici? [Internet]. Portal za škole. 2022 [pristupljeno 24.9.2023.]. Dostupno na: <https://www.skole.hr/kojoj-generaciji-pripadaju-nasi-ucenici/>

Stručni rad

MLADI I ZELENİ TURIZAM
TURISTIČKI PROJEKT „GROZDEK MOJ“
Martina Prejac, profesorica geografije i povijesti,
OŠ Ljudski vrt Ptuj, Slovenija

SAŽETAK

Klimatske promjene i ekološka pitanja ovih su dana postali jedan od ključnih izazova na globalnoj razini. To se odražava i na turizam; u ponašanju, željama, zahtjevima i očekivanjima turista ili gostiju. Ali što je s našim studentima? Kako mlade generacije dovesti u prirodu? Nešto za ponuditi im što ne mogu pronaći na Googleu. Što mogu doživjeti, a ne mogu na internetu? Što im možemo reći, a Google ne može?

Odgovore i rješenja na sva ova pitanja ponudili su im učenici turističkog razreda naše škole. Projektom Grozdek moj, odlučili su mladima predstaviti dio naše tradicije u našim krajevima, na zanimljiv i atraktivan način: u prirodi i to su činili cijele godine. Najveći naglasak stavljen je na berbu i prešanje grožđa na starinski način. Prikazali su prirodnu proizvodnju nekih proizvoda od grožđa. U svemu tome mladi su se mogli i sami okušati i kući ponijeti prirodno proizvedene proizvode. Ostalo je vremena i za rekreaciju, maženje i opuštanje u čarima grožđa. Napravili su detaljan program i financijski plan cijelog projekta.

Ključne riječi: ekološki problemi, klimatske promjene, tradicija, žetva, turistička mladež.

1. UVOD

Slovenija je zemlja s prekrasnom netaknutom prirodom koju cijene i domaći stanovnici i turisti. Prirodne karakteristike preduvjet su razvoja zelenog, odgovornog turizma. Svi smo dijelom odgovorni za promjenu klimatskih uvjeta. Jedno od rješenja za smanjenje negativnog utjecaja na okoliš je zeleni turizam. [1] I na našem širem ptujskom području imamo mnogo danih uvjeta za razvoj zelenog turizma. Zato smo s učenicima turističkog kluba odlučili ovo upoznati s našim mladim naraštajima jer je njihova budućnost vrlo neizvjesna zbog negativnih klimatskih promjena, a zelenim turizmom već sada mogu puno doprinijeti poboljšanju kvalitete života. Osmislili smo turistički proizvod i nazvali ga Grozdek moj. Prilikom projektiranja povezali smo bogatu baštinu Ptuja s našim vinorodnim Halozama koji su dio Nature 2000, kao i područjem iseljavanja stanovništva. Puno haločkih farmi, vikendica, vinarija i vinograda je napušteno. Našim turističkim proizvodom nastojali smo privući što više mladih posjetitelja u ova mjesta, i to na ekološki prihvatljiv način. Organizirali smo zeleni vikend paket. Mladi su se okušali u šetnji Haločkom planinarskom stazom, raznim poslovima u vinogradu, branju i cijedenju grožđa te izradi raznih proizvoda od grožđa. Proveli su i jednu noć spavajući u pravoj vinskoj bačvi. Sve se to odvijalo u prirodi i bez interneta, jer u prirodi se svijet ipak okreće u dobrom smjeru.

2. ZELENI TURIZAM

Klimatske promjene i ekološka pitanja danas su postali jedan od ključnih izazova na globalnoj razini. Slovenija nije iznimka. To se odražava i na turizam; u ponašanju, željama, zahtjevima i očekivanjima turista. Vrijednosti i ponašanje potrošača značajno se mijenjaju. Istraživanja pokazuju da su potrošači sve više skloni zelenim opcijama. Tu zeleni turizam ima važnu ulogu jer se u sklopu cijele zelene – održive priče turistima nudi odgovoran pristup prirodi i okolišu. Jedan od glavnih razloga putovanja je otkrivanje prirodnog i kulturnog krajolika ili baštine, kao i užitak opuštanja koji proizlazi iz prekrasne, očuvane prirode i aktivnosti u njoj, dobro očuvane prirode i bogatstva vodenih resursa. U svijetu smo prepoznati kao zelena turistička destinacija, no to se uglavnom odnosi na ljepotu našeg prirodnog okoliša, a manjim dijelom na zelenilo turističke infrastrukture, proizvoda i marketinga. [2] Zeleni turizam neiskorištena je razvojna prilika Slovenije. Ima potencijal promicanja decentraliziranog, regionalno uravnoteženog razvoja, stvaranja kvalitetnih lokalnih radnih mjesta, uspostavljanja urbano-ruralne kohezije i dodavanja vrijednosti poljoprivrednim proizvodima, obrtima, malim poduzećima te prirodnoj i kulturnoj baštini. Na kraju, ali ne manje važno, zeleni turizam može biti i važan nositelj mjera prilagodbe klimatskim promjenama. [3] Slovenija i njezini stanovnici nisu ni svjesni zelenih prednosti koje naša zemlja još ima u odnosu na druge zemlje.

3. ZELENI TURIZAM MLADIH

Mladi često žive prebrzo i površno, druženja su također sve površnija, a razgovori se vode uglavnom samo preko društvenih mreža. Nakon jutarnjih školskih obveza slijede popodnevne aktivnosti. Kad dođu kući umorni, još moraju napraviti zadaću, a onda, kao i obično, odu za računalo i spavaju. Ponekad sve to graniči s ludilom, ali oni su zatočenici današnjeg vremena koje nas nosi na svoj način iz kojeg je nemoguće izaći. No bilo je drugačije, barem za vrijeme praznika, jer su mladi učenici turisti naše škole odlučili i organizirali dvodnevni kamp usred zelenih Haloza. Bez računala, televizije i mobitela, naravno. U istinskom kontaktu s prirodom upoznali su jedni druge, zelenu prirodu, Haloze, radove koji se odvijaju u vinogradima... U projekt smo bili uključeni i kao mentori mladih te mnogi drugi profesori naše škole i vanjski suradnici.

4. »GROZDEK MOJ«

Kako mlade generacije dovesti u prirodu? Nešto za ponuditi im što ne mogu pronaći na Googleu. Što mogu doživjeti, a ne mogu na internetu? Što im možemo reći, a Google ne može? Na sva ova pitanja mladi učenici naše škole imali su odgovore i rješenja. Dio naše tradicije odlučili su predstaviti malima i onima manje mladima na zanimljiv i atraktivan način: u prirodi, što su učinili i prošle godine. Najveći naglasak stavljen je na berbu i prešanje grožđa na stari način (bez struje). Također su demonstrirali prirodnu proizvodnju nekih proizvoda od grožđa. U svemu tome okušali su se i posjetitelji koji su doma ponijeli prirodno proizveden proizvod. Ostaje i dovoljno vremena za rekreaciju, maženje i opuštanje u čarima grožđa. Za zeleni vikend su se jako dobro pripremili te napravili detaljan program i financijski plan. Zvali su ga Grozdek moj. Prije nego što su krenuli u osmišljavanje novog turističkog proizvoda, otišli su na teren, gdje su oslikali prostor na kojem će se projekt odvijati. Smjestili su ga u vrijeme i prostor i naznačili kako ga plasirati na tržište. Tako su od djelića naše okolice stvorili novi turistički proizvod koji je gostima bio nezaboravan doživljaj u kojem nije nedostajalo zabave, smijeha i zdravog načina života. I od tada sami mogu pripremiti nešto novo, zdravo i ukusno. Ovim turističkim proizvodom, odnosno zelenim vikend paketom, svi smo htjeli privući što više posjetitelja u ova mjesta, i to na ekološki prihvatljiv način. Mladi su pripremili razne programe među kojima je svatko mogao pronaći nešto što mu se sviđa. Njima su nastojali udovoljiti što većem broju želja posjetitelja. Svaki pojedinac je za sebe odlučio u koji će se program uključiti. No mogao je i prebacivati između programa, ako je to na vrijeme bilo izvedivo.

Najveća atrakcija programa svakako je bilo noćenje u vinskoj bačvi.

Primjer jednog programa

9:00 — dolazak na parkiralište ispred OŠ Ljudski vrt i doček;

9:30 — radionica 1: priprema grožđica;

10:30 — polazak autobusom prema Haloza i šetnja vinogradom te upoznavanje s radovima u vinogradu tijekom godine, odmor;

13.00 — polazak za Ptuj i haločki ručak;

14.00 — priprema tradicionalnih haločkih jela;

16.00 — radionica 2: priprema vinskog octa;

18.00 — večera (dio večere pripremaju sami već poslijepodne);

19.00 — odlazak u Ptujске terme, kupanje i masaže vinovom lozom ili po želji igranje društvenih igara. Spavanje u vinskoj bačvi.

Drugi dan.

8.30 — doručak u Termama Ptuj;

9.00–13.00 — polazak autobusa za Borl i pješaćenje dijelom Haločke planinske staze;

13.30 — povratak u Ptuj i ručak;

14.00 — odmor (možete igrati društvene igre);

16.00 — radionica 3: priprema soka od grožđa;

18.00 — zahvalnica i odlazak kući.

Slika 1: Vinska bačva za spavanje u Ptuj

Slika 2: Haloze

Provedba zelenog vikenda, kako su zamislili, zahtijevala je pažljivu i organiziranu podjelu uloga, a za pomoć su zamoljeni brojni profesori naše škole. Traženi su i vanjski suradnici.

Vrlo važan dio zelenog vikenda bio je odabir jelovnika. Sva jela koja pripremaju učenici uz pomoć kuhara su tipična jela našeg kraja. Neki su već bili zaboravljeni pa su oživljeni. Ta jela su: rakija zabijeljena sokom, haloška bunka, krvavica, ukiseljena repa zabijeljena sokom, grah, haloška gibanica, krumpirova i krem juha, gerpa, meso od tunke, domaće kobasice, rotkva s bučinim uljem, sirovi štrukli u juhi i torta od oraha.

Sve te programe i cijeli zeleni vikend učenici su predstavili na mariborskim turističkim tržnicama, gdje su posjetiteljima detaljno prezentirali programe. Podijeljeni su im letci i mape, domaće grožđice, domaći sok od grožđa i vinska tipična haločka slastica. Posjetitelje ovih tržnica jako su se dojmile prezentacije učenika, a stručno povjerenstvo našim je tržnicama dodijelilo i zlatna priznanja.

Slike 6 i 7: Proizvodi na tržištu

5. ZAKLJUČAK

Zadatak koji su si postavili učenici turističkog kluba nije bio nimalo lak. Unatoč tome, uspjeli su napraviti projekt koji je revitalizirao Haloze, Ptuj i okolicu te privukao mnoge mlade u prirodu. Stvorili su turistički proizvod i dokazali da je upoznavanje prirodnog i kulturnog krajolika ili baštine užitek koji doprinosi opuštanju koje donosi prekrasna, očuvana priroda i aktivnosti u njoj, što je u turizmu vrlo važno. Iz svega ovoga dolazimo do zaključka da naš projekt i dalje ima realne mogućnosti za jačanje eko-turizma i izletišta u ovim mjestima. Naravno, uz pravilno ulaganje u promocije. Najveći problem koji su imali tijekom projekta bila je podjela poslova. Bili su neiskusni na tom polju, ali su istraživanjem počeli bolje shvaćati svoje sposobnosti, a konačnici i eko-turizam u ovim mjestima. Projektom su bili izuzetno zadovoljni jer su naučili grupni i individualni rad. Svi smo bili jako sretni što je sve prošlo glatko i što je za naš projekt vladalo toliko zanimanja.

6. LITERATURA I IZVORI

[1] Održivi (zeleni) turizam u Sloveniji. Preuzeto sa: www.fm-kp.si/en/zalozba/ISBN/978-961-266-122-9/prispevki/004.pdf

[2] Održivi – zeleni turizam. Preuzeto sa: <http://www.rusevec.com/trajnostni-zeleni-turizam.html>

[3] Zeleni turizam. Preuzeto sa: www.tretjiclen.si/scripts/download.php?file=/data/upload/Zeleni_turizam.pdf

Stručni rad

ŠKOLSKI VRT

Karmen Planinc,
Osnovna škola Belokranjskega odreda Semič

Sažetak

Školski prostor predstavlja kombinaciju učenja, boravka u edukativnom okruženju i stjecanja novih iskustava. Učenicima je neophodno omogućiti usvajanje korisnih znanja, odnosno sadržaja temeljenih na iskustvu, uz primjenu metoda istraživanja, izvedbe pokusa i stjecanja praktičnih znanja. Školski vrt, kao sastavni dio školskog dvorišta, pruža mnoštvo mogućnosti provedbe različitih oblika aktivnosti u okviru redovite nastave. **Predstavlja** prekrasno osvježanje za školsko okruženje i zanimljiv edukativni poligon za djecu. Upoznavanje s biljkama, usjevima, stanovnicima vrtova, procesima u prirodi, te rukovanjem alatom i zemljom učenicima pruža mogućnosti učenja o ekologiji, vrtlarstvu i uzgoju hrane. Školski vrt može poslužiti kao temelj međupredmetnog povezivanja u nastavnom procesu.

Ključne riječi: školski vrt, ekologija, zdravlje, ekoškola

1. UVOD

Školski prostor predstavlja kombinaciju učenja, boravka u edukativnom okruženju i stjecanja novih iskustava. Učenicima je neophodno omogućiti usvajanje korisnih znanja, odnosno sadržaja temeljenih na iskustvu, uz primjenu metoda istraživanja, izvedbe pokusa i stjecanja praktičnih znanja. Školski vrt, kao sastavni dio školskog dvorišta, pruža mnoštvo mogućnosti provedbe različitih oblika aktivnosti u okviru redovite nastave, kao što su nastava u prirodi, organizacija izvannastavnih aktivnosti, korisno provođenje slobodnog vremena, i sve to u zdravom okruženju. Školski vrtovi mogu postati mjesta stjecanja novih znanja te usvajanja korisnih vještina i navika. Pružaju zanimljiv i praktičan način postupnog uvođenja najmlađih učenika u ekološki odgoj i obrazovanje. Dakle, ovaj prostor donosi iznimnu obrazovnu notu ako je dobro osmišljen, estetski uređen te organizacijski i tehnički dobro postavljen. Predstavlja realizaciju redovnog odgojno-obrazovnog rada, kao jednog od temelja odgoja i obrazovanja. Kada je riječ o aktivnosti pojedinca, neophodno je potaknuti samostalan rad učenika, tako da dijete spozna svrhu svog rada i time izbjegne ulogu pasivnog promatrača procesa učenja. Školski vrtovi mogu pružiti prekrasan način korištenja školskog dvorišta kao učionice. Zahvaljujući njihovoj uporabi, učenike možemo povezati s prirodom koja je glavni izvor njihove prehrane, naučiti ih osnovama vrtlarstva te novim vještinama i znanjima. Vrtovi predstavljaju interdisciplinarni pristup predmetima: matematici, umjetnosti, tjelesnom odgoju i prirodoslovlju. Njihovom uporabom možemo ostvariti više odgojno-obrazovnih ciljeva, među kojima su odgoj učenika za društvenu odgovornost prema okolišu i odgovornost prema živim biljkama, a time i navikavanje djece na zdrav način života. U kontekstu primjene školskih vrtova potiče se interes djece za ekološki odgoj i zdrav način života.

Ciljevi i prednosti školskih vrtova:

1. Učenici se uče strpljivosti te se navikavaju na suradnju i timski rad, usvajajući nova znanja i vještine.
2. Učenici stječu nove vještine i znanja koja imaju ključni značaj za učinkovit održivi razvoj u 21. stoljeću.
3. Školski vrt nudi različite oblike i načine učenja.
4. Učenici provedu više slobodnog vremena u prirodi.

Školski vrt može biti temelj međupredmetnog povezivanja te razvoja generičkih i drugih kompetencija koje sudionici stječu tijekom praktične provedbe [4]. Osim navedenog, predstavlja odlično mjesto za opuštanje.

2. ŠKOLSKI EKOLOŠKI (EKO) VRT

Već dugi niz godina naša škola, Osnovna škola Belokranjskog odreda Semič, uključena je u programe eko i zdrave škole. U sklopu obaju projekata podižemo svijest učenika o zdravom i ekološki usmjerenom načinu života. Provedbom različitih aktivnosti nastojimo približiti učenicima značaj zdravlja i zdrave prehrane. Dugi niz godina veliku pozornost posvećujemo osvještavanju djece o važnosti brige o sebi te praćenju rasta i razvoja biljaka. U našem školskom okruženju obrađujemo vrt sa začinskim biljem i povrćem, a postavili smo i visoke grede kako bismo učenicima što više približili mogućnost aktivnog učenja na otvorenom. Učenici obrađuju vrt u sklopu redovne nastave, a u školi djeluje i vrtlarski kružok.

Članovi vrtlarskog kružoka tijekom cijele godine uređuju, sade, siju i marljivo okopavaju gredice kako bi spriječili rast korova. Povrće iz školskog vrta koristimo za pripremu ukusnog obroka. Na ovaj način članovi kružoka i ostali učenici brinu o ekološkoj funkciji vrta te optimalnom uzgoju biljaka primjenom prirodnih tvari i postupaka. Učitelji rad u vrtu uključuju u nastavne sadržaje i vode računa o međupredmetnom povezivanju.

Budući da nastojimo međusobno povezati sadržaje, kreirali smo svoj ekološki vrt koristeći stari otpadni materijal. Zajedno s učiteljima učenici su došli na ideju da upotrijebe stare otpadne gume, uljepšaju ih i iskoriste pri sadnji. Prilikom bojanja koristili smo različite boje, jer smo željeli kreirati lijep, višebojni, odnosno šareni vrt. Posadili smo sezonsko cvijeće i začinsko bilje. Bilo nam je jako drago što su svi učenici sudjelovali u aktivnostima. Marljivo smo zalijevali naš vrt, uređivali ga i širili iz godine u godinu. Zasadili smo i malo povrća, koje se u kombinaciji s raznim začinima može više puta iskoristiti u pripremi užine. S velikim zadovoljstvom brinemo o našem vrtu, a posebno smo ponosni na prinose koji nam uljepšavaju učenje na otvorenom. Vrt redovito posjećujemo, pratimo napredak, zalijevamo i uklanjamo korov, uživajući pritom u skupljanju plodova.

Slika 1

Slika 2

Željeli smo uljepšati i ulazno područje naše škole, pa smo odlučili zasaditi ukrasne biljke u korita koja smo sami ukrasili i obojili. Osim lijepog izgleda, to nam pomaže i u nastavi jer uz pomoć novih postupaka sadnje učimo što je sve biljkama potrebno za uspješan rast.

Slika 3

2.1 UPOZNAVANJE KULTURNE I PRIRODNE BAŠTINE

Zahvaljujući provedbi aktivnosti u vrtu, učenici također upoznaju dio naše kulturne i prirodne baštine. U tu smo svrhu, uz savjete naše gošće, učenicima razredne nastave predstavili biljku lan. Učenici su putem prezentacije upoznali razvoj biljke, od primjene sjemena do konkretne uporabe i prerade. Dobili su priliku opipati sjeme, biljku, vlakno i laneno platno. Posijanim sjemenkama u ekološkom su vrtu kreirali gredicu lana koju su s radošću i zanimanjem svakodnevno promatrali. Nakon svakog postupka promatranja biljku su ilustrirali u svojim bilježnicama te su o njoj međusobno razmjenjivali zapažanja, radeći u parovima.

3. ZAKLJUČAK

Vrt je oduvijek predstavljao važan životni prostor za čovjeka jer ga povezuje s prirodom. Stoga smo željeli omogućiti učenicima da iskuse usvajanje novog znanja u kontaktu s prirodom te ujedno upoznaju način uzgoja hrane. Kako bi razumjeli i osjetili važnost prirode, zaštite okoliša i međusobne suradnje, odlučili smo im ponuditi mogućnost učenja putem kreiranja i uređivanja školskog vrta. Sudjelovanje u programu Ekoškola kao način življenja i ekološkog osvješćivanja, pružilo nam je priliku da uz pomoć otpadnog materijala uredimo svoj vrt i recikliranjem otpada kreiramo nešto novo i korisno. Jako je lijepo vidjeti kako učenici prate rast biljaka koje smo posadili. Ponosno uređuju vrt i zasađene gredice, a naročito ih veseli mogućnost uporabe začina i povrća u pripremi užine. Prednosti školskog vrta zaista su velike jer nam njegovo uređivanje omogućuje učenje na otvorenom, u prirodi, a intenzivirani su i međupredmetno povezivanje te iskustveno učenje. Naglasak je i na međusobnoj suradnji.

Uključivanjem školskog vrta u nastavni proces omogućujemo djeci stjecanje i oblikovanje novih znanja samostalnim istraživanjem. Veliku prednost podučavanja u školskom vrtu predstavljaju korištenje svih pet osjetila i povezanost s prirodom te živim bićima.

4. LITERATURA

[1.] Digitalni učni načrt. Dostupno na: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/>

[Pristupljeno 25.2.2023.].

[2.] Dostupno na: <https://ekosola.si/> [Pristupljeno 25.2.2023.].

[3.] Leskovec, P. Šolski vrt. Diplomski naloga: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana, 1992.

[4.] Robinson, C. W., Zajicek, J. M. Growing Minds: The Effects of a One-year School Garden Program on Six Constructs of Life Skills of Elementary School Children. HortTechnology srpanj–rujan 2005, 15(3).

Stručni rad

ŠKOLSKI USPJEH DJECE KOJU RODITELJI PRETJERANO ŠTITE I KONTROLIRAJU

Vesna Bilić
Učiteljski fakultet u Zagrebu

Sažetak

Ponašanje suvremenih roditelja sve češće karakterizira pretjerana briga, bezuvjetna podrška (emocionalna, instrumentalna, financijska), potreba da djecu štite od potencijalnih neugodnosti i rizika, ali i prekomjerna kontrola (u školi i izvan škole), te intruzivno uplitanje u njihov rad i život. Zbog toga djeca nerijetko zaključče da su superiorna, da zaslužuju posebna prava i tretman u školi. Savršen život bez problema i neuspjeha, kakav u dobroj namjeri žele pružiti svojoj djeci, ne podržava razvoj kompetencije i autonomije, a kreira i nepovoljno okruženje za postizanje školskog uspjeha. A školski uspjeh i ocjene važan su prioritet ove skupine roditelja. Stoga oni postavljaju ciljeve učenja, nameću djeci visoke standarde i očekivanja, pretjerano ih stimuliraju (pomažu u izradi zadatak, plaćaju instrukcije i sl.), a to djecu iscrpljuje i otežava im učenje, nepovoljno utječe na njihovu motivaciju i angažman. Pretjerana zaštita, pomoć i kontrola, rezultira kod djece nepovjerenjem u sebe, svoje sposobnosti i ishode svojih napora, vjeruju da ne mogu ništa samostalno postići, a školske probleme percipiraju kao opasnosti. Budući da ne žele razočarati roditelje, nastoje izbjeći neuspjeh, zahtjevnije zadatke, pisane provjere i sl. Sve to u konačnici utječe na njihove lošije rezultate, koje roditelji opravdavaju, a za to okrivljavaju, a nerijetko i napadaju njihove učitelje. Zaključno se upozorava kako dobre namjere roditelja mogu dovesti do loših ishoda.

Ključne riječi: *helikopter roditelji, roditeljski stil, pretjerana zaštita djece, kontrola ponašanja, ishodi odgoja, učitelji*

1. Uvod

Kad se govori o suvremenim trendovima u ponašanju roditelja najčešće se spominje njihovo prezaštitničko i kontrolirajuće ponašanje prema djeci koje se metaforički naziva i *helikopter roditeljstvo*. Ovaj pojam su uveli 1990. godine Cline i Fay kako bi opisali roditelje koji kontinuirano „lebe“ iznad djece, a spremni su u svakom trenutku „sletjeti“ i intervenirati, ako se njihovo dijete nađe i u minimalno nelagodnoj situaciji. U literaturi se navodi da su ovakvi roditelji pretjerano usredotočeni na dijete, brižni, pretjerano uključeni i zaštitnički raspoloženi, a uz to nametljivo kontrolirajući [3]. U odnosu na klasične stilove roditeljstva (autoritativni, autoritarni, permisivni i indiferentni), ovaj novi pristup karakterizira visoka toplina i podrška, visoka kontrola i niska autonomija [9]. Smatra se da sve veći broj suvremenih roditelja prakticira ovaj odgojni stil, čak se tvrdi da je on postao sveprisutna i dominantna na globalnoj razini [13].

Potrebno je napomenuti da se ovakav roditeljski pristup počeo preferirati nakon nepravdi, patnji, iskorištavanja i nasilja koje su djeca doživljavala stoljećima u svojim obiteljima i školama. Iako su na štetnost takvog postupanja dugo upozoravali brojni pedagozi, tek u 20. st. kako navodi Dupont i sur. [3], počelo se govoriti o roditeljstvu usmjerenom na dijete, ukazivati na odgovornosti odraslih za njegovu zaštitu te isticati potrebu priznavanja prava djeteta. Niz međunarodnih konvencija, a osobito *Deklaracija o pravima djeteta*, i nacionalnih zakona o zaštiti djece, doveli su do važnih promjena u postupanju i stilu roditelja. S vremenom je država preuzimala sve važniju ulogu u zaštiti djece i pružanju pomoći roditeljima u njihovoj složenoj zadaći odgajanja, uz mogućnost intervencije kad roditelji ne postupaju u najboljem interesu djeteta. Znanost je dala značajan doprinos novom pogledu na roditeljstvo i definiranju „dobrog roditeljstva“. Kao utjecajne teorije spominju se *Bowlbyeva teorija privrženosti*, koja ističe važnost emocionalne sigurnosti za zdrav razvoj djece, te klasifikacija i objašnjenje različitih stilova roditeljstva koji se povezuju s optimalnim razvojem i dobrobiti djece. Potrebno je spomenuti da suvremeni roditelji sve češće imaju jedno dijete pa mu posvećuju znatno više pažnje, brige i sl. [8].

Sve je to rezultiralo snažnom usredotočenošću na dijete, odnosno roditelji djecu stavljaju u središte pozornosti, iskazuju im više ljubavi, topline i podrške, preferiraju isključivo tzv. pozitivno roditeljstvo [3]. No ovakvo hvalevrijedno postupanje nerijetko prelazi u krajnost. Tako roditelji u svemu prioritet daju djeci, njihove želje, pa i neopravdane prohtjeve, stavljaju iznad svega, pretjerano ih štite od neugodnih situacija i potencijalne štete u kojoj se mogu naći. Stoga neki autori govore o novoj ideologiji, o *kultu djeteta* ili fenomenu koji postavlja interese djeteta iznad svih ostalih [3]. Međutim, iako su namjere roditelja dobre, one često imaju loše ishode, pa se odnedavna ukazuje na brojne posljedice ovakvog odgojnog stila za razvoj, dobrobit i školski uspjeh djece.

Stoga je cilj ovog rada sistematizirati spoznaje o obilježjima suvremenog roditeljskog prezaštitničkog stila i ukazati na moguće posljedice za optimalan razvoj djece i njihov školski uspjeh.

2. Glavni stavovi i ponašanja helikopter roditelja prema djeci

Kad se govori o roditeljskom stilu, uobičajeno se misli na konstelaciju stavova koji utječu na emocionalnu klimu u kojoj se odvijaju konkretni oblici postupanja prema djeci, a kao ključni aspekti izdvajaju se a) toplina i podrška koju roditelji pokazuju prema djeci b) kontrola ponašanja i c) davanje autonomije [9].

2.1. Pretjerana briga, podrška i zaštita roditelja

Dobro je poznato da toplina, brižnost i prihvaćanje koju pokazuju roditelji prema djeci imaju važnu ulogu u formiranju povezanosti, a utječu na dobrobit djeteta [9]. Roditelji prezaštitničkog odgojnog stila svom djetetu pružaju neograničenu ljubav i podršku (emocionalnu, instrumentalnu, financijsku), nastoje biti kontinuirano dostupni i na raspolaganju djeci, u potpunosti uključeni u njihov život i aktivnosti, što je svakako pozitivno i hvaljevrijedno. Međutim oni interese i potrebe, čak ugodu svoje djece stavljaju ispred svih drugih (osobnih i obiteljskih) potreba. U skladu s tim nastoje im olakšati npr. odlazak do škole, ma kako bila blizu, pa ih voze i čekaju kad završi nastava. Cilj im je da se „djeca ne muče“ i da „budu zaštićena“, bez obzira što to od samih roditelja traži prilično veliki trud i odricanje, a djeci oduzima mogućnost druženja s vršnjacima i stjecanja socijalnih iskustava. Ovi roditelji kao da su opsjednuti željom da svojoj djeci stvore savršeni svijet u kojem će lagodno živjeti i neće se mučiti ni suočavati s poteškoćama [5]. Svoju ljubav i brigu žele pokazati i tako što djeci pomažu oko zadaća, uče s njima, nastoje ih zaštititi od svega i svakoga, a vođeni osjećajem odgovornosti, pokušavaju otklanjati sve potencijalne poteškoće, prepreke, očekivane smetnje ili prijetnje koje bi mogle utjecati na njihovu dobrobit [1]. Pretjerana briga, bezuvjetna podrška i zaštita roditelja te fokusiranost na djecu koja su im važnija od svega, stvaraju kod djece iskrivljenu percepciju o njima samima [8]. Zbog toga su ova djeca kasnije pretjerano usredotočena na sebe, pokazuju narcističke tendencije i nerealna očekivanja, smatraju da su oni posebni, superiorni, te da zaslužuju povlašteni tretman i da imaju privilegirana prava [1]. Sve to rezultira nedostatkom empatije i često dovodi do neprimjerenog, agresivnog, izrabljivačkog, nekorektnog ponašanja prema drugima [8]. Upravo zbog toga ova skupina djece ima probleme u odnosima s vršnjacima, ali i učiteljima jer misle da im i jedni i drugi trebaju služiti, pomagati, ispunjavati njihove prohtjeve i sl., kao što to čine roditelji. U literaturi se zaključuje da ovakvi postupci roditelja, ponajprije pretjerana zaštita, mogu rezultirati negativnim ishodima [4; 11; 13].

2.2. Kontrola i razvojno neprikladna razina uključenosti roditelja

Poznato je da različite faze u odgoju djeteta zahtijevaju različite razine zaštite i kontrole za promicanje optimalnih razvojnih ishoda [13]. Čak 78% suvremenih roditelja navodi da u svakom trenutku znaju gdje im je dijete [3], a to im danas uvelike olakšava moderna tehnologija, pa se opravdano govori da stalno „lebde“ nad djecom. Kontrolirajuće ponašanje obrazlažu svojom zabrinutošću za sigurnost djece i potrebom da ih zaštite od pogrešaka, razočaranja, od stvarnih i pretpostavljenih rizika ali i svijeta koji ih okružuje [1]. Zbog silne roditeljske zabrinutosti i intruzivne kontrole djeca misle da su u stalnoj opasnosti, a to nije ugodan osjećaj.

Uz to roditelji pretjerano zaštitničkog stila prate ponašanja svoje djece kako bi osigurali da se oni razvijaju u skladu s njihovim očekivanjima. Stoga nadziru sve njihove aktivnosti (u školi i izvan škole, korištenje interneta, interakcije s vršnjacima, učiteljima i sl.). Međutim, ne radi se samo o praćenju, oni nastoje kontrolirati, ali i upravljati mnogim područjima njihovog života. Dakle, nisu samo pretjerano involvirani već umjesto njih primjerice donose odluke ili utječu na izbore koje bi sama djeca trebala napraviti [12]. Takvo ponašanje koje karakterizira pretjerana kontrola i uključenost roditelja u život djece neki autori nazivaju i prekomjernim roditeljstvom (engl. *overparenting*) [7]. Iako pokušavaju učiniti što je najbolje za dijete, njihova pretjerana uključenost i kontrola mogu biti pogrešno usmjereni i rezultirati negativnim ishodima.

2.3. Poticanje autonomije

Navedeni elementi, pretjerana briga, zaštita i kontrola imaju nepovoljne učinke na razvoj neovisnosti i autonomije djeteta. Naime, pokušavajući riješiti sve potencijalne probleme svoga djeteta, zaštititi ga od mogućih neugodnosti i loših iskustva, podržati ga u svemu, a kontrolom mu olakšati ostvarivanje ciljeva, roditelji ovog odgojnog stila zapravo sprječavaju svoje dijete da postane neovisno i da samostalno donosi odluke i djeluje na osnovi vlastite volje, odnosno ne podržavaju potrebu djeteta za autonomijom [8;11]. Dapače, oni takvim svojim postupanjem u dobroj namjeri, potiču ovisnost djeteta o roditeljima. Neki autori navode da takvi roditelji stvaraju generacije mladih koji su slabi, nesamostalni i potpuno nesposobni preživjeti u sve konkurentnijem svijetu [11]. Za razliku od njih, roditelji koji podržavaju autonomiju i dopuštaju djeci da samostalno donose odluke i rješavaju vlastite probleme, omogućavaju im bolju emocionalnu i socijalnu prilagodbu, a što utječe i na njihove školske rezultate.

3. Učinci prezaštitničkog roditeljskog stila na školski uspjeh učenika

Zanimljivo je da ova skupina roditelja prioritet daje školskom uspjehu i ocjenama svoje djece, ali ne i učenju. Bolje reći oni uglavnom učenje percipiraju samo kao način za postizanje boljih ocjena, a pritom se smatraju odgovornim za uspjeh svoje djece, odnosno ako djeca ne uspiju u školi, oni to smatraju svojim neuspjehom [2]. U kvalitativnom istraživanju Bilić [14] sami učenici su naveli da sve veći broj roditelja svoju djecu štiti od svega, „*vrše na njih presing i hoće da su im djeca odlična*“, a to su sudionici istraživanja obrazložili „*roditeljskim kompleksima iz djetinjstva*“. Zbog toga se ovi roditelji više angažiraju, ulažu više vremena, ali nerijetko rade i pritisak na učitelje kako bi djeca postigla bolje školske rezultate, a što im po njihovom mišljenju osigurava bolju budućnost. Stoga oni umjesto djece postavljaju ciljeve učenja te nadgledaju i kontroliraju sve njihove aktivnosti u školi i izvan škole, a nerijetko umjesto njih rade zadatke koje bi djeca mogla samostalno obaviti [5; 9]. Važan aspekt u ponašanju roditelja ovog odgojnog stila je i pretjerana stimulacija. Kako navodi Dupont i sur. [3] ovi roditelji pružaju djeci različite aktivnosti usmjerene na uspjeh, koriste kod kuće poticajne materijale, plaćaju instrukcije, kontroliraju zadaće, ocjene i bilješke nastavnika, prisiljavaju djecu na ponavljanje gradiva i sl. pa zbog toga ograničavaju njihove druge aktivnosti, osobito igru, hobbije i sl. Takva pretjerana stimulacija i pritisak iscrpljuju djecu i otežavaju im učenje. Piuk i Macuka [10] navode da neki aspekti roditeljske akademske uključenosti (nadziranje, komunikacija s djetetom, podrška i sl.) pridonose boljem školskom uspjehu, dok su roditeljsko uplitanje, nametanje i pretjerana kontrola negativno povezani s postignućem djeteta. Nema sumnje da je sudjelovanje roditelja u životu djece važno i korisno za školski uspjeh, međutim upitan je opseg i vrsta roditeljskog angažmana [5]. A roditelji ovog odgojnog stila skloni su pretjeranom uplitanju i kontroli. Luebbe i sur. [6] navode ono što praktičari često doživljavaju, da roditelji traže iscrpne informacije o svakodnevnom životu i školskom uspjehu djece (što su učili, što se događalo u razredu, što je rekao učitelj, kako su reagirali i koje su ocjene dobili drugi učenici i sl.). Uz to strukturiraju aktivnosti i život djeteta tako da izbjegne sve pogreške i postigne uspjeh, a po potrebi se izravno uključuju u rješavanje problema, i izravno interveniraju u odnose s vršnjacima i učiteljima. Dakle, ovakvo roditeljsko pomaganje djeci da uspiju uključuje intervencije, upravljanje i pružanje nepotrebne pomoći, uplitanje u odnose s vršnjacima i rad učitelja [4]. Ako djeca osjećaju da će im roditelji uvijek pomagati i biti uključeni u njihove školske aktivnosti i vidjeti ih kao one koji imaju u svemu pravo, manje su motivirani za rad, a to nepovoljno utječe na njihov angažman, potiče oslanjanje na pomagače, i snažno se reflektira njihov školski uspjeh [11].

Pretjerano zaštitnički stav roditelja postupno stvara kod djece osjećaj da ne mogu ništa učiniti sami. Na neki način roditelji im implicitno poručuju da nisu sposobni samostalno izvršavati školske obveze i da ne vjeruju da bi uspjeli bez roditeljskog vodstva i pomoći. Stoga se djeca počnu pribojavati da bi samostalno rješavanje školskih i socijalnih problema moglo dovesti do neuspjeha, a to rezultira nepovjerenjem u sebe i ishode svojih napora [1]. Postupno se počinju pretjerano koncentrirati na svoje slabosti i dodatno ojačavaju uvjerenje da ne mogu ništa napraviti ili riješiti bez pomoći drugih. Budući da su naučili da sve njihove probleme

umjesto njih rješavaju njihovi roditelji, kad roditelja nema (npr. u školi), oni se sami teško suočavaju i s banalnim tegobama. Svakodnevne školske probleme oni ne percipiraju kao izazove koje treba prevladati već kao opasnosti koje treba izbjegavati, pa najčešće i bježe od njih i traže utočište kod roditelja [1]. Opisano ponašanje roditelja potiče djecu da razviju ovisnost o njima umjesto da razviju samopouzdanje, a uz to generiraju kod djece strah od suočavanja s problemima i svijetom oko njih ako nemaju trenutnu podršku i vodstvo [1]. U konačnici to pridonosi osjećaju frustracije i neadekvatnosti, a negativno utječe na dječji osjećaj samopouzdanja i samoeфикаsnosti. Isto tako kad roditelji rješavaju školske zadatke ili nesporazume s vršnjacima i učiteljima umjesto djeteta ili prije nego što je ono samo to probalo ili se borilo pa nije uspjelo, oni i u toj domeni potkopavaju razvoj zdravih strategija samregulacije i samoučinkovitosti [13]. Dobro je poznato da je samostalno savladavanje određenih zadatak najvažniji izvor samoučinkovitosti, a ova djeca nemaju priliku samostalno rješavati zadatke, ni iskusiti vlastiti uspjeh, niti naučiti nadvladati neuspjeh, jer ih od toga štite i spašavaju roditelji [5]. Uz to roditelji ovog odgojnog stila šalju djeci poruku da ne mogu funkcionirati sama, da nisu u stanju riješiti uobičajen probleme, da ne mogu upravljati svojim životom, odnosno da su nespremni za stvarni život [12; 13]. U spomenutom istraživanju Bilić [14] sami učenici navode da su djeca roditelja koji ih pretjerano zaštićuju uglavnom „*jako, jako razmažena, sva im je dozvoljeno, misle da su najbitniji, a ako nemaju sve što požele, misle da nisu vrijedni, nisu spremni ništa sami napraviti, ne znaju gdje su im granice, stalno ovise o nekome, a posljedice za ponašanje su im nepoznate*“, tako njihovi roditelje *od zdrave djece stvore psihičke invalide*“. Savršen život bez problema i neuspjeha, kakav roditelji u dobroj namjeri žele pružiti svojoj djeci, u konačnici se pokazuje kao kontraproduktivan i štetan jer ne podržava razvoj kompetencije i autonomije, a kreira i nezdravo okruženje za akademski razvoj i stvarni uspjeh [13].

Kad je u pitanju školski uspjeh djece, roditelji prezaštitničkog stila postavljaju visoki standarde i iskazuju visoka očekivanja, što njihova djeca internaliziraju kao vlastiti kognitivni stil [2]. Poznato je da se njihova djeca boje kritike i neuspjeha, osobito da će razočarati roditelja koji se toliko oko njih truda, a istovremeno im implicitno poručuju da oni teško mogu ostvariti rezultate koje od njih očekuju. Dakle, s jedne strane djeci su nametnuta velika očekivanja, a s druge strane oprečne poruke da oni to sami ne mogu realizirati. Ovome treba dodati kako ovi roditelji poučavaju djecu da je neobično važno ono što drugi misle o njima te da moraju biti uspješni, savršeni da bi bili voljeni i prihvaćeni, a to može poticati razvoj perfekcionizma [11].

Piuk i Macuka [7] (str. 624) navode da pretjerano visoki osobni standardi, prekomjerna zabrinutosti djece i mladih zbog pogrešaka i mogućeg neuspjeha, strah zbog prigovaranja i mogućeg razočaranja roditelja te sumnje u vlastitu izvedbu, pridonose razvoju neadaptivnog perfekcionizma. Ovaj tip perfekcionizma povezuje se sa stalnim preispitivanjem vlastitih napora, sumnjom u vlastite sposobnosti, a rezultira negativnom samoevaluacijom i snažnom potrebom za eksternim odobravanjem, a u konačnici dovodi da lošijeg školskog uspjeha. I drugi autori potvrđuju da se pretjerana očekivanja roditelja nerijetko povezuju s izrazito visokim osobnim standardima, pretjerano kritičnom samoevaluacijom i nerealnim očekivanjima djece od sebe samih, ali i od drugih, neuspjehom i negativnim emocijama [2]. Uz to potrebno je napomenuti kad roditelji vrše pritisak i brinu se ponajprije o rezultatima učenja, djeca ne uče radi uspjeha već se pod svaku cijenu nastoje izbjeći neuspjeh [11]. Zbog svega navedenog njihova djeca su sklona izbjegavati zahtjevne zadatke u kojima bi mogli pogriješiti, iz istih razloga odgađaju aktivnosti, izbjegavanju odgovaranja, pisane provjere i sl. jer misle da ne mogu pogriješiti u nečemu što nisu ni počeli, a sve je to povezano s lošijim školskim uspjehom [2; 11].

Ma kako bili loši rezultati koje postižu njihova djeca, roditelji ovog odgojnog stila skloni su opravdavati njihove pogreške i neuspjehe, je im ne žele nanijeti nikakvu bol [1]. No skloni su za to okrivljavati druge, ponajprije njihove učitelje. Iz takvog postupanja roditelja dijete nauči da nema potrebe analizirati svoje ponašanje i preuzimati odgovornost te kako se nositi se s posljedicama svojih loših odluka, a može i zaključiti da je najjednostavnije okrivljavati druge [1; 12].

4. Zaključak

Uz standardnu klasifikaciju odgojnih stilova sve češće se govori o novim roditeljskim pristupima koje karakterizira pretjerana toplina, podrška i zaštita koju roditelji pokazuju prema djeci, ali i nametljiva kontrola, što im otežava da postanu neovisni, da samostalno donose odluke i djeluje na osnovi vlastite volje. U ovom radu su na osnovu recentne literature sistematizirane spoznaje o obilježjima suvremenog roditeljskog prezaštitničkog stila i mogućim posljedice za optimalan razvoj djece i njihov školski uspjeh. Budući da je školski uspjeh važan prioritet roditelja ovog odgojnog stila, oni umjesto djece postavljaju ciljeva učenja, nameću visoke standarde i očekivanja, upliću se u njihove aktivnosti i odnose s namjerom da im olakšaju postizanje boljih rezultata. Takav pristup, prekomjerna stimulacija i pritisak, negativno utječu na motivaciju i angažman djece u školskim aktivnostima, otežavaju im učenje i postizanje uspjeha. Djeca postupno počnu vjerovati da ne mogu ništa učiniti sami i da ne mogu uspjeti bez pomoći roditelja, a to rezultira nepovjerenjem u sebe, sumnjom u vlastite sposobnosti, tendencijom da se pod svaku cijenu izbjegne neuspjeh kako ne bi razočarali roditelje. Sve to pridonosi osjećaju frustracije, a negativno utječe na dječji osjećaj samopouzdanja i samoeфикаsnosti, te u konačnici dovodi da lošijeg školskog uspjeha. Za svoje pogreške i neuspjehe djeca ne nauče preuzimati odgovornost, a njihovi roditelji sve to opravdavaju i najčešće za to okrivljavaju njihove učitelje. Može se zaključiti da dobre namjere roditelja mogu dovesti do loših ishoda.

5. Literatura

- [1.] Bagnato, K. (2022). "Helicopter Parenting" and Antisocial Behavior: The Role of Family Education. *Rivista italiana di educazione familiare*, 21(2), 99-115.
- [2.] Curran, T. i Hill, A. P. (2019). Perfectionism is increasing over time: A meta-analysis of birth cohort differences from 1989 to 2016. *Psychological bulletin*, 145(4), 410
- [3.] Dupont, S., Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2022). The cult of the child: A critical examination of its consequences on parents, teachers and children. *Social Sciences*, 11(3), 141.
- [4.] Howard, A. L., Alexander, S. M., & Dunn, L. C. (2022). Helicopter parenting is unrelated to student success and well-being: A latent profile analysis of perceived parenting and academic motivation during the transition to university. *Emerging Adulthood*, 10(1), 197-211.
- [5.] Khan, A. A. i Bhatt, D. S. (2021). Helicopter Parenting, Self-Efficacy and Academic Performance Among College Students. *IRE Journals*, 5(4), 32-44.
- [6.] Luebbe, A. M., Mancini, K. J., Kiel, E. J., Spangler, B. R., Sendlak, J. L. i Fussner, L. M. (2018). Dimensionality of helicopter parenting and relations to emotional, decision-making, and academic functioning in emerging adults. *Assessment*, 25(7), 841-857.
- [7.] Macuka, I. (2022). Pregled suvremenih izazova u roditeljstvu. *Suvremena psihologija*, 25(1), 71-88.
- [8.] Nie, T., Cai, M. i Chen, Y. (2023). An Investigation of Helicopter Parenting and Interpersonal Conflict in a Competitive College Climate. *Healthcare*, 11 (10), 1484. MDPI.
- [9.] Padilla-Walker, L. M., & Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of adolescence*, 35(5), 1177-1190.
- [10.] Piuk, J., & Macuka, I. (2019). Školski uspjeh adolescenata: Uloga perfekcionizma, prilagodbe i uključenosti roditelja u školske aktivnosti. *Psihologijske teme*, 28(3), 621-643
- [11.] Schiffrin, H. H. i Liss, M. (2017). The effects of helicopter parenting on academic motivation. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 1472-1480.
- [12.] van Ingen, D. J., Freiheit, S. R., Steinfeldt, J. A., Moore, L. L., Wimer, D. J., Knutt, A. D., ... & Roberts, A. (2015). Helicopter parenting: The effect of an overbearing caregiving style on peer attachment and self-efficacy. *Journal of College Counseling*, 18(1), 7-20.
- [13.] Vigdal, J. S. i Brønnick, K. K. (2022). A systematic review of "helicopter parenting" and its relationship with anxiety and depression. *Frontiers in psychology*, 13, 872981.
- [14.] Vesna Bilić (2023). Nasilje među vršnjacima kao odraz uvjeta u kojima djeca odrastaju: percepcija, stavovi i iskustva srednjoškolaca (u tisku).

Stručni rad

OSOBITA PREZIMENA U BRODSKO- POSAVSKOJ ŽUPANIJI

mr. sc. Vesna Nosić, prof. savjetnica u mirovini
Petra Krešimira IV. 43
(Gimnazija „Matija Mesić“)
HR – 35 000 Slavonski Brod

Sažetak

Stručni članak donosi izbor, popis osobitih prezimena u Brodsko-posavskoj županiji na početku 21. stoljeća te izvore, podrijetlo popisanih prezimena. Nekada davno Hrvati su imali samo osobna imena. Da bi se u manjoj zajednici mogli razlikovati ljudi istog imena, dobivali su nadimke. Prezimena su se pojavila posljednja, krajem 12. i početkom 13. stoljeća, a obvezatna su postala tek u 16. stoljeću odlukom Tridentskog sabora (1545. – 1563.). Hrvatska prezimena potječu iz različitih izvora. Petar Šimunović i Franjo Maletić 2008. godine objavili su troknjižje *Hrvatski prezimenik: Pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća*. *Prezimenik* sadrži 114643 prezimena i „6654 hrvatskih (obitavanih) naselja s popisima prezimena u njima“[2]. Proučavanje ovog prezimenskog bogatstva donijelo je izbor 220 posebnih, osobitih prezimena u Brodsko-posavskoj županiji.

Ključne riječi: leksikologija, onomastika, antroponomastika, prezimena

1. UVOD

Proučiti, izabrati i napisati popis osobitih prezimena u Brodsko-posavskoj županiji, a zatim odrediti izvore popisanih prezimena – tema je ovog stručnog rada.

Rad je oblikovan u tri dijela.

Prvi dio, **Teorijski okvir**, sažeto objašnjava osnovne termine: leksik, leksikologija, onomastika, antroponomastika i toponomastika.

Drugi dio, **Izvori prezimena u Brodsko-posavskoj županiji**, opisuje različite izvore, načine postanka većine prezimena.

Treći dio, **Osobita prezimena u Brodsko-posavskoj županiji (izbor)**, donosi popis 220 osobitih, posebnih i zanimljivih prezimena u Brodsko-posavskoj županiji u 21. stoljeću.

2. TEORIJSKI OKVIR

Leksik ili rječnik je „ukupnost riječi jednog jezika“ [1]. **Leksikologija** je „jezikoslovna grana koja proučava riječi“, dakle, leksik i „sustavne odnose u leksiku“ [1]. **Onomastika** ili imenoslovlje je posebna znanstvena disciplina koja proučava „osnovne zakonitosti postanka, razvoja i funkcioniranja imena“ [1]. Dijeli se na dvije grane: antroponomastiku i toponomastiku. **Antroponomastika** proučava osobna imena, nadimke i prezimena dok **toponomastika** proučava imena naseljenih mjesta, brda i voda.

3. IZVORI PREZIMENA U BRODSKO-POSAVSKOJ ŽUPANIJI

Petar Šimunović i Franjo Maletić 2008. godine objavili su troknjižje *Hrvatski prezimenik: Pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća*. Ovo jedinstveno troknjižje nastalo je na temelju podataka popisa stanovništva iz 2001. godine u Republici Hrvatskoj. Donosi „sva prezimena Hrvatske abecednim redom s brojem nositelja i brojem obitelji u pojedinom naselju i sva naselja Hrvatske sa svim prezimenima u dotičnom naselju“ [3]. Sadrži 144643 prezimena; otkriva da je prezimensko bogatstvo Hrvata veoma bogato. Proučavanje ovog onomastičkog bogatstva donijelo je izbor 220 posebnih, naročitih prezimena. Izabrana prezimena potječu iz sljedećih izvora:

1. **naziva rijeka:** Cetina, Morača
2. **naziva biljaka:** Biber, Blitva, Gljivica, Grašić, Jablan, Javor, Kava, Kukolj, Pamuk, Smreka, Šaš, Šljiva
3. **naziva životinja:** Buha, Bumbar, Čvorak, Ćuk, Gavran, Golub, Gusak, Jelen, Kit, Kokot, Kos, Kuna, Kunić, Labud, Lisac, Lisica, Mačak, Medved, Mravak, Muha, Murina, Pačić, Papiga, Patak, Paun, Pelikan, Pjevac, Račić, Šljuka, Vrabac, Vuk, Vučić, Zeba, Zec, Žuna
4. **osobnih imena:** Alija, Boris, Fran, Jerko, Kolumbo, Milan, Miroslav, Mladen, Željko
5. **biblijskih imena:** Jona, Kain, Marija, Marko, Matej, Petar, Samson
6. **svetačkih imena:** Katarina, Vid, Vinko
7. **sakralnih pojmova:** Golgota, Korizma, Križ, Križić, Pop
8. **imena naroda, pokrajina, zemalja i gradova:** Bar, Baška, Beč, Bosanac, Budim, Čeh, Čerkez, Drvar, Galicija, Jordan, Ličanin, Madžar, Pariz, Poljak, Požega, Senj, Tuzla
9. **naziva dijelova ljudskog i životinjskog tijela:** Bubnjić, Butina, Laktić, Nožina, Palac, Papak, Repić, Trtica, Zub, Žalac
10. **naziva dijelova odjeće:** Šamija, Šubara
11. **naziva alatki:** Budak, Sito
12. **naziva jela:** Cicvara, Kolač, Krušac, Putrić, Smok
13. **naziva zanimanja:** Brico, Kolar, Kuhar, Licitar, Mlinar, Moler, Opančar, Pisar, Pudar, Remenar, Skeledžija, Stolar, Šumar, Vodeničar
14. **naziva ugostiteljskih objekata i pića:** Bar, Bevanda, Krčma, Liker
15. **naziva stambenih objekata i pokućstva:** Karaula, Kuća, Prag, Stolić, Štok, Šupica

16. **staleških naziva:** Aga, Ban, Barun, Beg, Car, Kmet, Knez, Kralj, Vitez
 17. **naziva članova obitelji:** Dite, Majka
 18. **naziva vjetrova:** Bura, Sjeverac
 19. **nadimaka:** Grabež, Mali, Mulac, Nužda, Pecikoza, Pecirep, Peh, Požar, Prdić, Prtljaga, Sapun, Srećković, Torbica, Zlojutro, Žeravica
 20. **neuobičajenih, posebnih izvora:** Ček, Duh, Livada, Maglica, Mrak, Mraz, Rudnik, Straga, Sudar, Šipka, Zaklan itd.

4. OSOBITA PREZIMENA U BRODSKO-POSAVSKOJ ŽUPANIJI (IZBOR)

- A:** Aga, Alija
B: Bal, Ban, Banda, Bar, Barun, Baška, Beč, Beg, Bevanda, Biber, Blitva, Boris, Bosanac, Brčić, Brico, Bubanj, Bubnjić, Budim, Buha, Bumbar, Bunt, Bura, Butina
C: Car, Cetina, Cica, Cicvara, Crnac
Č: Čeh, Ček, Čerkez, Čvorak, Čvorić
Ć: Ćuk
D: Dekan, Dite, Dobrota, Drvar, Duh
F: Fontana, Fran
G: Galicija, Gavran, Gazda, Glumac, Gljivica, Golgota, Golub, Grabež, Grašić, Gusak
H: Hajduk
I: Ilovača, Iskra
J: Jablan, Javor, Jelen, Jerko, Jona, Jordan, Jug
K: Kain, Karaula, Katarina, Katolik, Kava, Kavedžija, Kiseli, Kit, Klasić, Kmet, Knez, Kokot, Kolač, Kolar, Kolumbo, Korizma, Kos, Kralj, Krčma, Križ, Križić, Krušac, Kuća, Kuhar, Kukolj, Kuna, Kunić
L: Labud, Laktić, Leš, Let, Licitar, Ličanin, Liker, Lisac, Lisica, Livada
M: Macan, Mačak, Maglica, Majka, Madžar, Mali, Marija, Marin, Marinac, Marko, Matej, Medved, Milan, Miroslav, Mladen, Mlinac, Mlinar, Moler, Morača, Mrak, Mravak, Mraz, Mudri, Muha, Muka, Mulac, Murina
N: Nedaća, Nožina, Nužda
O: Opančar
P: Pačić, Palac, Pamuk, Papak, Papiga, Pariz, Parnica, Pastuh, Patak, Paun, Pecikoza, Pecirep, Peh, Pelikan, Petar, Pisar, Pjevac, Počinak, Poljak, Pop, Požar, Požega, Prag, Prdić, Prtljaga, Pudar, Putnik, Putrić
R: Račić, Remenar, Repić, Rudnik
S: Samac, Samson, Sapun, Senj, Sito, Sjeverac, Skeledžija, Skok, Smok, Smreka, Srećković, Stanar, Stolar, Stolić, Straga, Subota, Sudar, Sušilo
Š: Šamija, Šaš, Šipka, Šljiva, Šljuka, Šokac, Štok, Štos, Šubara, Šumar, Šupica
T: Ten, Tihi, Torbica, Trtica, Tuzla
V: Veseli, Vid, Vinko, Vitez, Vodeničar, Vrabac, Vuk, Vučić
Z: Zaklan, Zeba, Zec, Zeleni, Zlojutro, Zrno, Zub
Ž: Žalac, Željko, Žeravica, Žulj, Župan, Žuna.

5.ZAKLJUČAK

Osobna imena nastariji su sloj hrvatske antroponomastike. Hrvati su nekada davno imali samo osobna imena. Da bi se u manjoj zajednici razlikovali ljudi istog imena, davani su im nadimci. Nadimci stoga pripadaju srednjem sloju. Prezimena su najmlađi sloj hrvatske antroponomastike. Pojavila su se na kraju 12. i početkom 13. stoljeća, a obvezatna i nasljedna su postala tek u 16. stoljeću odlukom Tridentskog sabora. Potječu iz različitih izvora. Najčešći izvori hrvatskih prezimena su osobna imena, zatim imena naroda, pokrajina, zemalja i gradova, potom zanimanja te nadimci, a u Brodsko-posavskoj županiji, osim ovih izvora, i nazivi životinja. Prezimena su iznimno važna u svakom narodu pa tako i u hrvatskom. Ona su „adrese ljudi“ [2], „selilački spomenici“ [2], ujedno i „spomenici naše opstojnosti“ [2]. Prezimena su naša povijest i „naša memorija“ [2].

6.LITERATURA

1. Hudeček, L., Mihaljević, M., Pilić, J. (2001.). *Hrvatski jezik IV*. Zagreb: Profil.
2. Maletić, F., Šimunović, P. (2008.). *Hrvatski prezimenik*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
3. Šimunović, P. (2009.). *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Stručni rad

UČINKOVIT RAD U NASTAVI TALIJANSKOG JEZIKA

Miranda Majcan Rajković, profesorica talijanskog jezika
Srednja škola Izola, Izola, Slovenija

Sažetak

Prilikom podučavanja stranog jezika, osim ostvarivanja ciljeva definiranih u kurikulumu, nastavnik treba poticati učenike da aktivno koriste jezične vještine i razumiju strani jezik. Cilj nastave stranih jezika je razviti one sposobnosti koje omogućuju učeniku da prenosi i prima informacije na stranom jeziku, sposobnost razumijevanja interkulturalnog i korištenja jezika u odgovarajućim okolnostima. Ključno je da učitelj koristi učinkovite metode kojima učenici razvijaju četiri ključna elementa: govor, pisanje, čitanje i slušanje. To znači razvijanje sposobnosti razumijevanja i čitanja tekstova na stranom jeziku, razumijevanja glavnih ideja i detalja, jasne i tečne komunikacije na stranom jeziku s odgovarajućim izgovorom, sudjelovanja u dijalozima, razvijanja pisanih vještina, stjecanja i korištenja odgovarajućeg vokabulara i pridržavanja gramatičkih pravila, učenja o talijanskoj kulturi (običaji, povijest, umjetnost, . . .), razumijevanja i tumačenje govornog jezika u različitim kontekstima i, na kraju, ali ne najmanje važno, korištenje jezika u svakodnevnom životu, npr.,... kupovina u trgovini, putovanja, kod liječnika. U ovom članku predstavljam ostvarenje ciljeva stranih jezika u nastavi talijanskog jezika prema načelima formativnog praćenja, što svakako pridonosi većoj učinkovitosti lekcija. U uvodu predstavljam elemente formativnog praćenja. Želio bih nastaviti s predstavljanjem praktičnih primjera na satovima talijanskog jezika. Zaključno, iznosim vlastita zapažanja u vezi s lekcijama talijanskog jezika u skladu s formativnim načelima praćenja.

Ključne riječi: formativno praćenje, proces učenja, talijanski, srednji škola

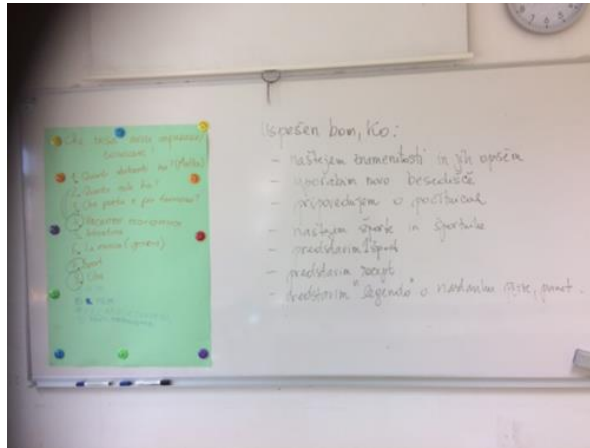
1. Uvod

Prvi put sam se susrela s formativnim pristupom nastavi u sklopu projekta Objem, a zatim sam produbila svoje znanje u razvojnom zadatku Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoljeće. Redovito provodim formativno praćenje u razredu. Odlučila sam se uglavnom zbog mojih učenika. Željela sam da zajedno planiramo proces učenja i tako postanemo bolje motivirani, aktivni, odgovorni za učenje, da izgradimo dobre odnose i posljedično budemo opušteniji i da steknemo bolji uvid u naše znanje. U takvim razredima rad se uglavnom odgađa za učenika. Učitelj više nije transporter znanja, već moderator koji usmjerava učenike na stjecanje znanja. U takvom organiziranom pedagoškom procesu usmjereni smo na redovito prikupljanje informacija o napretku učenika tijekom učenja i poučavanja. Svrha formativnog praćenja je razumjeti kako učenici razumiju gradivo, što znaju i što im je potrebno za poboljšanje učenja. Suština formativnog praćenja je da učenici preuzmu kontrolu nad svojim učenjem i znanjem u svoje ruke. Formativno praćenje sastoji se od sljedećih elemenata: aktivacija predznanja, zajedničko postavljanje ciljeva i kriterija uspješnosti, planiranje aktivnosti koje vode prema postavljenim ciljevima, prikupljanje dokaza o učenju i napretku, povratna informacija, samo vrednovanje i vršnjačko vrednovanje. Ti se koraci međusobno isprepliću, usko su povezani i ne idu jedan bez drugog.

2. Nastava talijanskog jezika prema načelima formativnog praćenja

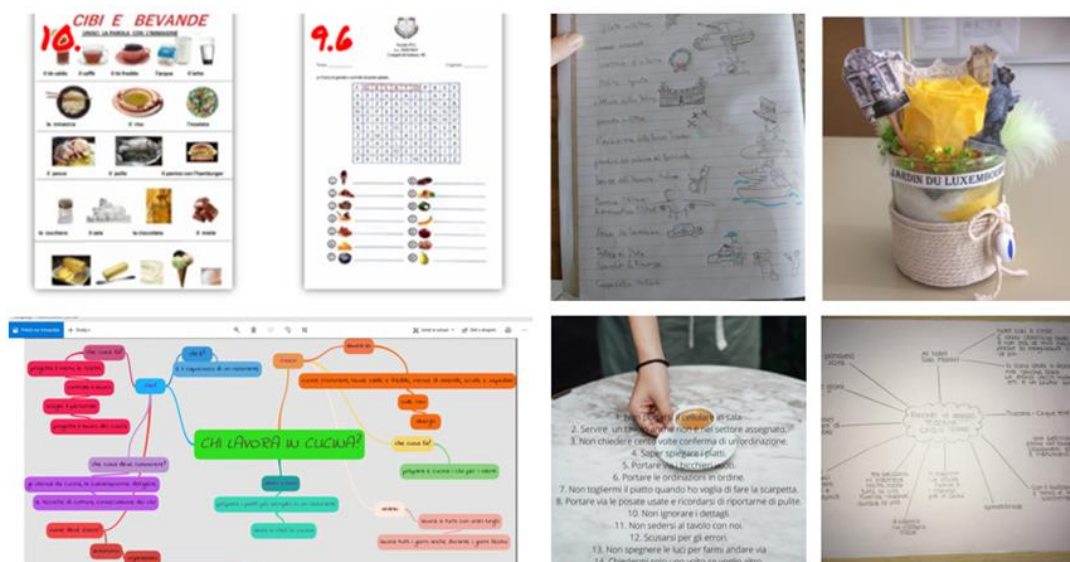
Prije rasprave o sadržaju učenja potrebno je saznati prethodno znanje učenika, pa se učenike potiče da obнове i primijene svoja znanja, iskustva i vještine o sadržaju učenja kojim će se baviti. Aktivacija prethodnog znanja, kao svojevrsnog mosta, povezuje postojeće znanje s novim informacijama. O tome ovisi kako organiziramo nastavu. Obično se odvija prije razmatranja novih sadržaja za učenje. Na raspolaganju su nam razne tehnike i strategije: crtanje misaonog uzorka, brainstorming, tablica plus-minus – zanimljivo, ulazne listiće, strategija ŽN-a, intervjuiranje kolega iz razreda o onome što već znaju o temi, stvaranje popisa s ključnim riječima, crtanje, predstavljanje vašeg prethodnog znanja ispred učionice, objavljivanje na paletu, odgovori na pitanja, nedovršene rečenice, pitanja u krugu, rješavanje problema na svoj način, rješavanje kvizova, prepoznavanje pogrešaka itd.

Prilikom planiranja nastave polazimo od ciljeva učenja u kurikulumu. Te ciljeve pojednostavljujemo u jednostavniji jezik i jezik razumljiv studentima, pa ih pretvaramo u svrhe i mjerila. S namjerama izražavamo ono što učenik treba postići. To su ciljevi koje učitelj želi postići podučavanjem određenog sadržaja za učenje. Namjere nam govore koje vještine i znanja učenik treba steći na kraju procesa učenja, a kriteriji izvedbe su ono što trebamo učiniti, znati koje vještine trebamo savladati kako bismo bili uspješni. Kada podučavaju talijanski jezik, kriteriji se uvijek formuliraju zajedno s učenicima u učionici, zapisani na plakatu ili bilježnici tako da ih učenici uvijek imaju pri ruci. Ovi kriteriji su osnova za praćenje napretka učenika, planiranje aktivnosti u razredu, pružanje kvalitetnih povratnih informacija, stručno vrednovanje i samo vrednovanje.

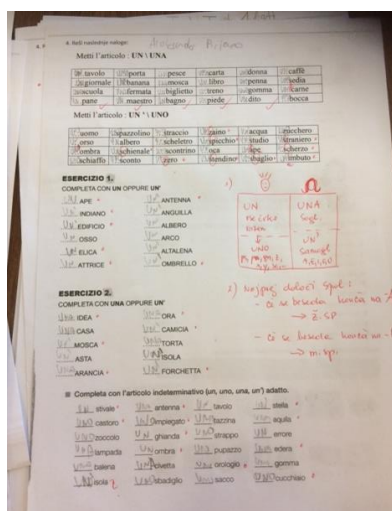
Slika 1.: Postavljanje ciljeva i kriterija izvedbe

U formativnom praćenju važno je da učenici pokažu svoje znanje na različite načine. Polazimo od činjenice da se učenici međusobno razlikuju po prethodnom znanju, motivaciji i stilu učenja. Dokazi nam govore u kojoj mjeri učenik postigao kriterije uspješnosti, u kojoj mjeri razumije sadržaj učenja ili što mu je potrebno za daljnje poboljšanje. Prikupljamo dokaze u svim fazama procesa učenja. Priručnik za učitelje [2] pruža tri skupine dokaza. Prva skupina uključuje dokaze izvedene iz intervjua tijekom nastave. To su pitanja i odgovori, intervjui, okrugli stolovi, samo vrednovanje, stručna procjena. U drugoj skupini, dokazi izvedeni iz opažanja kao što su razvoj koncepata, studentska provedba aktivnosti. I treća skupina uključuje proizvode. To mogu biti fotografije, dijagrami, izvješća itd. Na satovima talijanskog učenici pokazuju svoje razumijevanje na različite načine: snimanje videa, dramatizacija, PPT, fotografija, proizvod, letak, plakat, stripovi, napravljena društvena igra, čestitka, pozdrav, vremenska crta, plan putovanja, zapis razmišljanja nakon aktivnosti, izvješće o timskom radu, priprema jela prema receptima, sažeto bilježenje, ključni podaci izvučeni iz teksta, odgovori na pitanja, pretvaranje teksta u drugi format (npr. promjena perspektive, govornici itd.) ili vrsta teksta misaoni obrazac, pantomima, zapis dijaloga, opis aktivnosti ili iskustava, novinski članak ili papir za časopis, pismo, e-pošta, životopis, obnova, priča, bajka, poezija, letak, brošura, reklamni oglas, govorna prezentacija,... Dokazi također uključuju dokaze izvedene iz promatranja učenika od strane nastavnika u njegovom planiranju i provedbi aktivnosti, sudjelovanja u grupnim ili parovima te korištenja digitalnih kompetencija. Prikupljanje dokaza važno je ne samo za učenika, već i za učitelja, jer mu omogućuje da stekne uvid u učinkovitost svog rada, korištene metode poučavanja, oblike, pristupe. Na taj način prepoznaje kada je uspješan i što bi se moglo dodatno poboljšati u njegovom poučavanju.

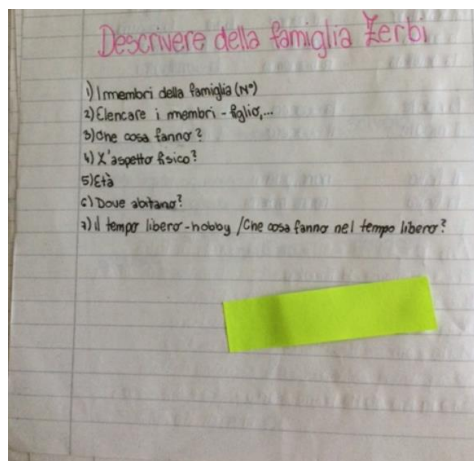
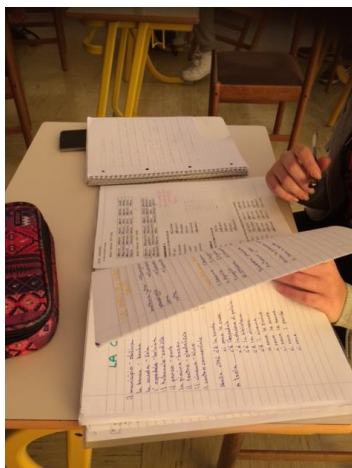
Slika 2: Dokaz učenja

Povratne informacije izvedene su iz formuliranih kriterija uspješnosti, koje smo razvili zajedno sa studentima. Možemo ga priopćiti kao podsjetnik, objašnjenje, komentar, primjer, savjet, ... u pisanom ili usmenom obliku. Pruža i učiteljima i učenicima uvid u to koliko dobro razumiju određeni sadržaj određenog sadržaja učenja. Vodi polaznike prema napretku i usavršavanju, pomaže im prepoznati praznine u znanju, razumijevanju i odgovara na pitanje: Gdje sam na tom putu prema svom cilju? Što čini dobro za mene, što čini manje za mene? Povratne informacije od učitelja vode ga u planiranju procesa učenja ili u prilagodbi njegovog podučavanja. Povratne informacije bit će učinkovite samo ako ispunjavaju određene kriterije. Biti mora konkretan, koristan i pravovremen, usmjeren na zadatke i reflektirajući. Trebao bi se dati u tehnici sendviča, koju karakteriziraju tri elementa: pohvala, konkretni prijedlozi za poboljšanje i poticanje za budućnost. Povratne informacije odvijaju se u različitim smjerovima: od učitelja do učenika, od učenika do učitelja, od učenika do učenika i kao samovrednovanje.

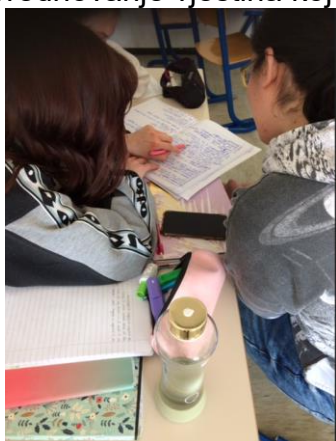
Slika 3: Povratne informacije

U samovrednovanju učenik ocjenjuje vlastiti rad, napredak, razumijevanje ili određuje koliko je uspješan u učenju. U tu svrhu nastavnik učeniku nudi različite instrumente, kao što su listići za samoocjenjivanje, razmišljanja, dnevници, samoocjenjivanje zadataka,...

Slika 4: Samovrednovanje

Svrha povratnih informacija vršnjaka je poticanje učenja i poboljšanje postignuća u učenju. Učenici vlastitim riječima daju jedni drugima povratne informacije o proizvodu, zadatku, aktivnosti. Na taj način učenici uče jedni od drugih. To potvrđuju i autori članka Glas učenika i formativno praćenje [1]. Kažu da učenici imaju pozitivan stav prema vršnjačkom vrednovanju, jer razrednici ne donose vrijednosne sudove, već jedni drugima daju savjete o tome što bi se moglo dodatno poboljšati, nadograditi ili promijeniti u njihovom radu. No, također je važno osvijestiti studente da je vršnjačko vrednovanje vještina koju će moći koristiti u životu.

[illegible]

Slika 5: Povratne informacije kolega

3. Zaključak

Već dugi niz godina provodim nastavu prema načelima formativnog praćenja. U učionici primjećujem pozitivne učinke takvih predavanja. Oni se očituju u opuštenoj atmosferi, manje stresa prije procjene znanja, većoj neovisnosti, učenju vlastitim tempom, usredotočenosti učenika na aktivnosti, većoj motivaciji za učenje i školskom radu. Očekivanja učenika realnija su pri procjeni znanja, jer prate njihov napredak i prije procjene znanja. Najvažniji pomak u mojoj nastavi svakako je zajedničko određivanje svrha i mjerila po kojima jasno definiramo, precizno što se očekuje od učenika i kako će se njihov napredak ocjenjivati.

4.Literatura

- [1] Holcar Brunauer A., Kregar, S. Glas učenca in formativno spremljanje. URL: <https://dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-LELS2NHG/94477090-3044-4f9d-855c-5835b71c937c/PDF> (22.9.2023)
- [2] Holcar Brunauer A., Bizjak C, Cotič Pajntar J., Novak, L., Borstner M., idr. (2019). Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Stručni članak

STAVOVI UČITELJICA/UČITELJA RAZREDNE I PREDMETNE NASTAVE O INKLUZIJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA U REDOVITE PROGRAME ŠKOLOVANJA

**Sanja Flajs-Vidaković, profesor defektolog savjetnik
Osnovna škola Đurđevac
Basaričekova 5D, Đurđevac**

Sažetak

Inkluzivni odgoj i obrazovanje je prediktor ključnih edukacijskih promjena za uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u redovite osnovne škole. Izrazito važnu ulogu u tom procesu imaju učiteljice/učitelji, u svom neposrednom radu. Slobodno se može reći da su učiteljice/učitelji vrlo važna spona između učenika, roditelja i stručnih suradnika, sudionika edukacijskog procesa. Pritom na kvalitetu rada učiteljica/učitelja osobit utjecaj imaju njihovi stavovi o inkluzivnom obrazovanju. Cilj ovog članka je bio istražiti stavove učiteljica/učitelja razredne i predmetne nastave o inkluziji učenika s teškoćama u redovite programe školovanja. U istraživanju je sudjelovalo 49 učiteljica (N=49) te 7 učitelja (N=7) razredne i predmetne nastave iz Koprivničko-križevačke županije, Osnovne škole Đurđevac. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem ukazuju na to da je potrebno poticati razvoj inkluzivne prakse s obzirom da učiteljice/učitelji izražavaju stavove prema kojima učenici s teškoćama u razvoju ne napreduju u redovitim razredima, analogno bolje napreduju u specijaliziranim ustanovama i posebnim odjelima (djelomična integracija i inkluzija). Naglašena je i konstantna potreba za podrškom roditeljima te edukacijama učiteljica/učitelja o radu s učenicima s teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: učenici s teškoćama u razvoju, inkluzija, redovite škole, stavovi učiteljica/učitelja

1.UVOD

Učenici s teškoćama u razvoju sukladno Konvenciji o pravima djeteta (1989, prema Kudek Mirošević, 2015), imaju pravo poput svih učenika na prikladno obrazovanje. Svakom učeniku treba se pružiti prilika u razvoju njegovih osobnih potencijala kroz individualizirane kurikulare, odabirom primjerenih metoda, oblika i postupaka rada te adekvatnim planom podrške. Pritom valja naglasiti da je inkluzivno obrazovanje najadekvatniji model u postizanju istog. Inkluzivno obrazovanje temelj je socijalne uključenosti koji je značajan razvojni čimbenik svakog učenika s teškoćama u razvoju. Time se stvara društvo jednakih mogućnosti za sve članove društva sa i bez teškoća u razvoju. Upravo tim izjednačavanjem svaki učenik s teškoćama u razvoju ima priliku razvijati svoje biopsihosocijalne aspekte ličnosti i osobnosti. Inkluzija se odnosi na spremnost okoline na promjene i prilagodbe prema potrebama pojedinca [1]. Ona u obrazovanju ističe holistički pristup prema kojem se u obzir uzimaju sve potrebe učenika, poštujući njegove individualne različitosti (Cvetko i sur., 2000). To je prilika za učenje učenika bez teškoća aktivnostima vršnjačke pomoći, te učenje odgovornosti, pružanju podrške i pomoći, toleranciji različitosti i empatiji. Poseban naglasak stavlja na one skupine koje su u riziku od marginalizacije, isključenja i podcjenjivanja (Ainscow, 2005).

Uvođenjem 90-tih godina inkluzivne prakse događaju se značajne promjene u školskom sustavu. U proteklih nekoliko desetljeća došlo je do porasta uključivanja učenika s teškoćama u razvoju u redoviti odgojno-obrazovni sustav, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj (Žic Ralić i Ljubas, 2013). Osim fleksibilnih nastavnih planova i programa, individualiziranog pristupa svakom učeniku, prilagođavanja metoda rada, upotrebe različitih didaktičkih materijala te koordiniranog rada svih stručnjaka škole i roditelja (Cvetko, Gudelj i Hrgovan, 2000). Važnu ulogu u provođenju inkluzije imaju i učitelji. Osim promijenjene uloge od onog koji samo predaje prema onom koji promatra, podupire i potiče kod učenika različite načine učenja Bežen prema Kiš-Glavaš [3], za uspjeh učenika s teškoćama u inkluzivnim uvjetima, važni su i njegovi stavovi prema djeci s teškoćama i njihovom uključivanju u redovne škole [3],[1].

Učitelji imaju ključnu ulogu u provođenju nastave inkluzivnog obrazovanja. Svojim radom podržavaju vrline učenika i promiču njegov osobni razvoj i učenje. Sa svakim učenikom ostvaruju komunikaciju koja odgovara njegovim emocionalnim, socijalnim, tjelesnim i kognitivnim mogućnostima te jakim stranama i potrebama. U razrednom okruženju omogućavaju klimu u kojoj djeca imaju mogućnost izbora i u kojima se njihovi interesi realiziraju i uvažavaju. Kako bi edukacijski proces vrednovali kao iznimno uspješan od osobite važnosti su suradnički odnosi učitelja, roditelja i stručnih suradnika s ciljem poticanja razvoja učenika, promociju demokratski odgoj za život i kulturu škole. Pritom su od iznimne važnosti stavovi učitelja prema inkluzivnom odgoju. U psihologiji se stav odnosi na skup emocija, uvjerenja i ponašanja prema određenom objektu, osobi, stvari ili događaju. Stavovi su često rezultat iskustva ili odgoja i mogu imati snažan utjecaj na ponašanje. Iako su stavovi trajni, oni se također mogu promijeniti. Psiholozi stavove definiraju kao naučenu tendenciju da se stvari vrednuju na određeni način. To može uključivati procjene ljudi, problema, predmeta ili događaja. Takve su ocjene često pozitivne ili negativne, ali ponekad mogu biti i nesigurne. Pritom je važno naglasiti koje su komponente stava:

- Kognitivna komponenta: misli i uvjerenja o toj temi
- Afektivna komponenta: kako se osjećate zbog predmeta, osobe, problema ili događaja
- Komponenta ponašanja: kako stav utječe na vaše ponašanje

Stvaranje stava, njegova razmjerna trajnost, otpornost na promjene te mogućnost mijenjanja ovise o funkcionalnoj osnovi, motivacijskoj snazi i svojstvenoj psihološkoj strukturi stava. Stavovi se formiraju izravno kao rezultat iskustva. Mogu se pojaviti zbog izravnog osobnog

iskustva ili mogu nastati promatranjem. Stavovi učitelj o inkluzivnom obrazovanju direktno utječu na samo kvalitetu planiranja nastavnih sadržaja, provedbi i vrednovanju u osnovnoj školi.

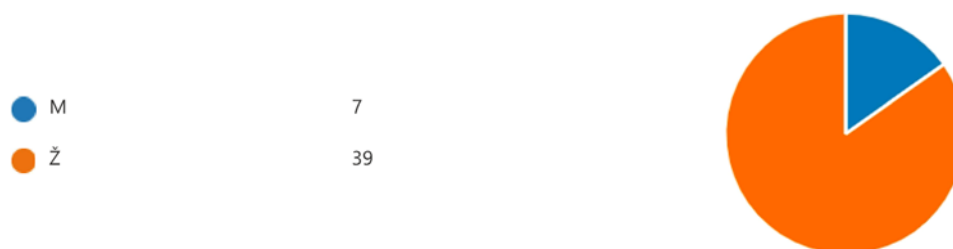
2. METODOLOGIJA

2.1. CILJ

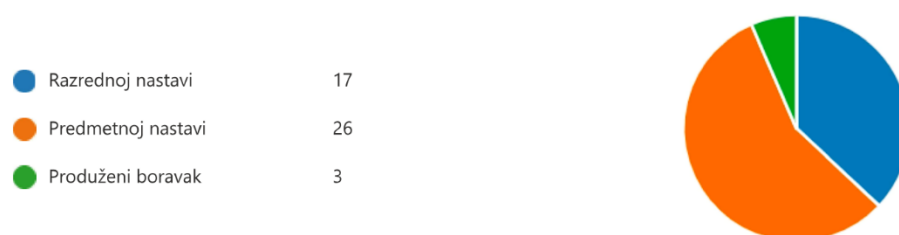
Cilj ovog istraživanja bio je ispitati stavove učitelja razredne i predmetne nastave u Osnovnoj školi Đurđevac prema inkluzivnom obrazovanju, uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u redovite nastavne kurikule.

2.2. SUDIONICI

Istraživanje je provedeno na uzorku od 46 sudionika istraživanja. Od ukupnog broja sudionika istraživanja 17 je učitelja razredne, 26 predmetne nastave i 3 učitelja iz produženog boravka U Osnovnoj školi Đurđevca.

Tablica br.1 Broj sudionika prema spolu

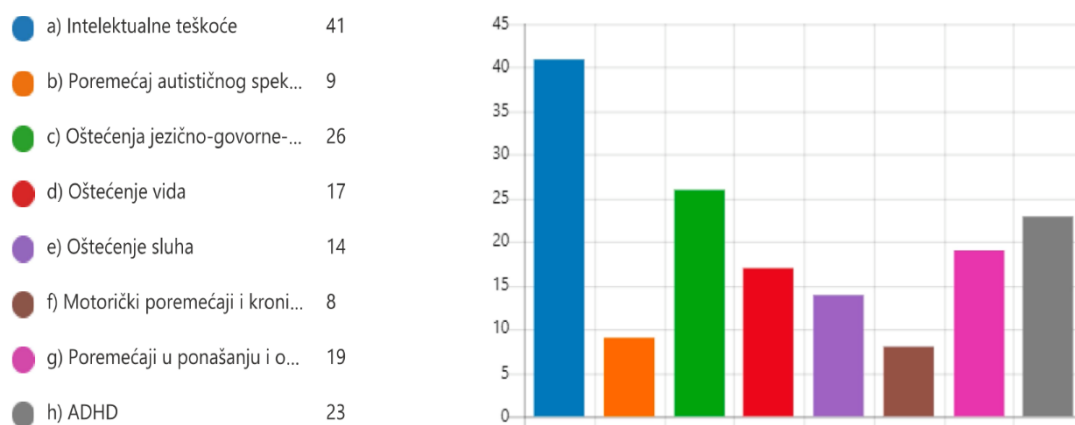

Tablica br.2 Broj sudionika prema radnom mjestu

2.3. MJERNI INSTRUMENT

Upitnik ima sljedeće sastavnice:

1. Podaci o spolu učiteljica/učitelja
2. Podaci o spolu učiteljica/ učitelja
3. Imate li iskustva u radu s učenicima s teškoćama u razvoju?
4. Podaci o iskustvu rada sa kojim učenicima s teškoćama

Tablica br. 3 Podaci o iskustvu rada s učenicima s teškoćama u razvoju izražena brojkama

5. Tvrdnje o inkluzivnom odgoju i obrazovanju
Podaci za ovo istraživanje prikupljeni su mrežnom metodom, koristeći Forms upitnik. Na tvrdnje se odgovaralo na skali Likertovog tipa (1 – ne slažem se; 2 – uglavnom se ne slažem; 3 – uglavnom se slažem; 4 –slažem se u potpunosti).

3. REZULTATI I RASPRAVA

Analizom Upitnika prikupljeni su rezultati o stavovima učiteljica/učitelja razredne nastave, predmetne nastave i produženog boravka u Osnovnoj školi Đurđevac. Tvrdnju *Djeca s teškoćama koja nisu polazila redovni vrtić teško savladavaju redovite programe u OŠ* potvrđuje (76,1%) ispitanika. *Inkluzivni odgoj i obrazovanje je primjeren za učenike sa teškoćama* tvrdnju potvrđuje (67,3%) što ukazuje na visok stupanj pozitivnog stava prema inkluziji. Slijedeća tvrdnja *Smatram da učenici sa teškoćama bolje napreduju u redovitim razredima sudionici izražavaju u (61,7%)* da se ne slažu sa tvrdnjom. Taj rezultat objašnjavaju u slijedećoj tvrdnji *Smatram da bi učenici trebali obrazovne predmete pohađati u posebnom programu, a odgojne u redovitom (djelomična inkluzija) u rezultatu od (61,7%)*. Radno iskustvo učitelja u radu s učenicima s teškoćama pretpostavlja da bi se trebali osigurati uvjeti djelomične inkluzije te bolji uvjeti rada, misleći pritom na manji broj učenika u razredu. To pokazuju rezultati: *Nisam dovoljno educirana/educiran za rad s učenicima s teškoćama (78,8%); Redoviti razredi su brojčano preveliki za kvalitetno provođenje inkluzije (88,9%); Na inkluziju utječe kvalitetna opremljenost škole (80,4%)*. Za kvalitetnu inkluziju sudionici ističu kako je važna suradnja sa stručnim suradnicima (97,8%). Nadalje, u provedbi inkluzije sudionici ističu važnost uključivanja pomoćnika u nastavi koje škola potiče (89,4%) u dosadašnjem radu. Pozitivno vrednuju organiziranje dopunskog rada s učenicima s teškoćama u razvoju (73,9%) te provođenje profesionalnog informiranja i orijentacije za nastavak srednjoškolskog obrazovanja (95,7%).

4.ZAKLJUČAK

Inkluzivno obrazovanje temelj je demokratskog društva, koje pruža svakom učeniku jednake mogućnosti, ostvarivanja prava na obrazovanje, poticanje razvoja sposobnosti i vještina, te važan emocionalni i socijalni razvoj svakog učenika. To je pretpostavka uključivanje učenika, integraciju u društvo kao jednakopravne članove. Važnu ulogu u provođenju inkluzivnog obrazovanja imaju i roditelji. Osnaživanjem i educiranjem roditelja osiguravamo važan utjecaj na formiranje stavova učenika sa i bez teškoća u razvoju. Najvažniji prediktor je prihvaćanje različitosti i socijalizacija učenika. Tijekom osnovnoškolskog obrazovanja učiteljice/ učitelji u Osnovnoj školi Đurđevac podržavaju inkluzivno obrazovanje, s naglaskom kako bi najbolji oblik bio djelomična integracija/inkluzija. Tako bi individualizirani pristup i strategije podrške bile najprimjerenije teškoći pojedinog učenika uz rad stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila. Istaknutu važnost u edukaciji učenika s teškoćama u razvoju imaju nastavni kurikulumi koji su prilagođeni ili individualizirani, a timski ih planiraju učitelji i stručni suradnici. Izrazito važna značajka za provođenje inkluzije u redovnim školama je osiguravanje objektivnih uvjeta (prostor, manji broj učenika u razredima te posebna didaktička sredstva i pomagala). Zaključno, inkluzivni odgoj i obrazovanje ključan je u svim segmentima biopsihosocijalnog razvoja učenika, kao i onih bez teškoća te je smjernica rada koju potiču i razvijaju učiteljice/učitelji Osnovne škole Đurđevac.

5.LITERATURA:

- [1.]Igrić, Lj. (2015). Osnove edukacijskog uključivanja – škola po mjeri svakog djeteta je moguća. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Školska knjiga, d.d.
- [2.]Ivančić, Đ.; Stančić, Z. (2006). Individualizirani odgojno-obrazovni programi. Od teškoća u razvoju prema planu podrške učenicima s posebnim potrebama. Časopis S vama, Polugodišnjak Hrvatske udruge za stručnu pomoć djeci s posebnim potrebama IDEM, 3 (2/3): 91-119.
- [3.] Kiš-Glavaš, L. (2012). Univerzalni dizajn za učenje i akademski standard. U: Vulić-Prtorić, A.; Kranželić, V. i Fajdetić, A. (ur.), Izvođenje nastave i ishodi učenja, Studenti s invaliditetom (17–42). Zagreb: Offset NPGTO d.o.o.
- [4.]Kranjski, Andrea (2009). Stavovi učitelja s područja Bjelovarsko-bilogorske županije prema inkluziji djece s teškoćama
- [5.]Livazović, G., Alispahić, D. i Terović, E. (2015). Inkluzivni odgoj i obrazovanje u školi. Posjećeno 13. 6. 2022. na mrežnoj stranici:
https://bib.irb.hr/datoteka/756708.INKLUZIVNI_ODGOJ_I_OBRAZOVANJE_DUG_A_2015.pdf
- [6.]Nikčević-Milković, Anela, Denis Jurković, Lada Perković (2019). Stavovi učitelja i nastavnika ličko-senjske županije o provedbi odgojno-obrazovne inkluzije, ZV Zadar.
- [7.]Opća deklaracija o ljudskim pravima (2014). Posjećeno 13.6. 2021. na mrežnoj stranici:
https://www.pariter.hr/wp-content/uploads/2014/10/opca_deklaracija_o_ljudskimpravima.pdf

Stručni rad

PRIRODNI DAN U 1. RAZREDU- OBILAZAK GRADSKE TRŽNICE U MARIBORU

Klavdija Burazer

OŠ bratov Polančičev Maribor, Slovenija

Sažetak

Učenici aktivno i sustavno nadopunjuju i produbljuju teorijska znanja koja su stekli tijekom cjelodnevne nastave i povezuju ih u nove kombinacije. Aktivnosti ih potiču na samostalno i kritičko razmišljanje, omogućuju im korištenje znanja i učenje o novim metodama i tehnikama istraživačkog rada. Intenzivno doživljavaju prirodu, otkrivaju njezinu ljepotu i vrijednosti, stvaraju pozitivan stav prema prirodi, životu, učenju i radu. Svjesni su važnosti zaštite zdravlja i okoliša.

Ključne riječi: Dan prirode, tržnica, čitatelji, voće, povrće, košara.

1.UVOD

U listopadu smo imali prvoklasni znanstveni dan. Išli smo vidjeti gradsku tržnicu u Mariboru. Išli smo tamo gradskim ulicama - Prešernova ulica, Ulica mladosti, Strossmayerova ulica do tržnice. Učili smo o tome što se događa na tržištu u jesenskom vremenu. Voljeli smo provesti jutro na tržnici, razgovarati s čitateljima, čitati, upoznavati voće, povrće, pa čak i kupovati nešto. Imali smo puno novih stvari i bili smo sretni što smo se vratili u školu.

2.CILJI

- Uče o karakteristikama okoliša koje su važne za lokalnu zajednicu;
- naučiti o različitim vrstama voća i povrća;
- promatrati i uspoređivati povrće i voće jedni s drugima;
- uče da čovjek treba povrće i voće u svojoj prehrani;
- upoznajte se s napomenom za čitanje;
- upoznajte se s alatima koji su potrebni osobi koja čita u svom radu;
- koristiti pristojne riječi;
- oni su naznačeni na korištenju i vrijednosti novca.

OBLICI I METODE UČENJA:

Frontalno, neizravno podučavanje, parni rad.

Pripovijedanje, opisivanje, preprodajavanje, razgovor, metoda igre, praktičan rad ...

POMAGALA, NASTAVA, MATERIJAL, ALATI,

KNJIŽEVNOST:

Izravno okruženje, vaga, voće i povrće s tržišta, košara, novac, kamera, UL.

3. PROVEDBA AKTIVNOSTI PRIJE IZLASKA NA TRŽIŠTE

Pozdravio sam učenike u jutarnjem krugu. Rekao sam im da idemo na gradsku tržnicu poslije ručka. Intervju je bio o sigurnom putu od škole do tržnice, o aranžmanima za šetnju par po jedan - o ponašanju u javnim prostorima, o dobrodošlici i kupovini na tržnici.

Pitao sam učenike jesu li bili na gradskoj tržnici s roditeljima ili bakama. Većina ih je već posjetila tržište. Uslijedio je razgovor o tome što im znači tržište riječi. Njihovi odgovori - prodaju nešto, voće, povrće, važu, kupuju, plaćaju, nose kući u košarici...

Objasnio sam im da tržnica obično može biti natkriveno mjesto gdje se svakodnevno u određeno vrijeme prodaje i kupuje razna roba, posebno hrana: voće, povrće.

Pogledali smo neke slike:

Mariborska tržnica

Proizvode pronađene na tržnici izradili su poljoprivrednici i prodali čitatelji. To su:

Voće, povrće.

PODUZIMANJE AKTIVNOSTI NA TRŽIŠTU

Nakon intervjua otišli smo vidjeti gradsku tržnicu. Na tržnici smo gledali i nazvali voće, povrće i sve što tamo prodaju. Vodio je ugodan razgovor s čitateljima i čitateljima. Rekli su studentima o svom poslu koji rade prije nego što donesu usjev na tržište. Svima su dali jabuku kao poklon.

OBAVLJANJE AKTIVNOSTI U UČIONICI

Nakon povratka u školu učenici su oprali ruke i uz pomoć svojih nastavnika izlagali kupljeno voće i povrće s tržnice.

Dogovorili smo se da ćemo se podijeliti u dvije skupine i prebaciti se nakon određenog vremenskog razdoblja kako bi svi učenici otišli u obje skupine.

1.GRUPNO IGRANJE ULOGA - IGRAJMO NA TRŽIŠTU.

Tako je jedna skupina studenata igrala tržište, dok se druga zabavljala zabavnim igrama i zadacima. (stolna igra voće, povrće, pronaći voće i povrće u set slova). Nakon nekog vremena, dvije skupine su se promijenile. Privrženost zabavnim igrama i zadacima.

4. KONAČNO- ZNAČENJE DANA ZNANOSTI

Dani aktivnosti potiču znanje, kreativnost i inicijativu učenika i učenika, osposobljavaju ih da samostalno promatraju i stječu iskustvo i znanja, razvijaju vještine i sami rješavaju probleme. Osim ovih aktivnosti, studenti su izrazito elovely različitih područja u cjelini. Dani djelovanja su za sve učenike i učenike, sadržajno su lukavi i smisleno raspoređeni tijekom cijele školske godine. Nadograđuju se iz godine u godinu ili s trogodišnjeg na trogodišnje dijete.

5. ZABAVNE IGRE I ZADACI

STOLNA IGRA - VOĆNO POVRĆE

	Pojdi 3 polja naprej.			Ali so vse vrste sadja in zelenjave iz Slovenije?
				
		Kdo prideluje večino sadja in zelenjave na tržnici?		
Pojdi 2 polja nazaj.				
				Kaj vse lahko najdemo na tržnici?
				
		Sošolcem povej, katero je tvoje najljubše sadje.		

PRONAĐITE VOĆE I POVRĆE U SETU SLOVA.

JABOLKO

SOLATA

KORENJE

ZELJE

BANANE

KROMPIR

SLIVE

BROKOLI

LIMONE

KIVI

GROZDJE

MANDARINE

POR

JAGODE

ANANAS

KUMARE

T H Z B Z N R V E A A R S A N A N A Z Z E B T T P
N A U G S E U R V J J N I R G C L N B M N O E J R
P E I O J K I C I Z W D E P U C V Z X N J G G B O
A M D M A E Y N L T D X R I M H F X Q P F R T P P
C W K E S B J B S G S E A I H O T V K F W O P E J
I H H R A K P M O G D C M U A R R W W B B Z P L D
V E L N C O Y H N O E D U C I N L K Q U C D G G R
M J A L M R A H G J C I K Y O L U S X W R J E J V
H N M E U E X A U O A B V J A B O L K O R E O E C
E A F K K N J I T E J W F D P D Z G H E N O M I L
J C P V G J J T J B Y T C U K A T A L O S Q Y N R
E Y B N S E K L J X N Z A N G I W I X S O H L Q F
E S Z P I Y E D A D B B Q U M A M A N D A R I N E
R A A S N Z G A K B R O K O L I P X C E E N U K R
N K H W J K W M M Y C G K D Y K D Q Y I V I K K Q

7. FOTOGRAFIJE

FOTOGRAFIJA1- KUPUJEM NA TRŽNICI

8. LITERATURA

- [1.] **ljiljani/školske ulice1-2/hrana i zdravlje/u trgovini**
- [2.] **ljiljani/školske ulice1-2/hrana i zdravlje/TV kuhinja**
- [3.] Kos, R. (2017.). Od šalice do lonca. Ljubljane. Allegro d. o. o.
- [4.] KOLAR, Metoda Syllae. Osnovnoškolski program. Učenje o okolišu *Elektronički izvor+ / komisija za predmet Metoda Kolar, Dušan Krnel, Alenka Velkavrh. -El. knjiga. - Ljubljana : Ministarstvo obrazovanja i sporta : Institut Republike Slovenije za obrazovanje, 2011

Stručni rad

ULOGA LUTKE U ŠKOLI

Klavdija Burazer
OŠ bratov Polančičev Maribor, Slovenija

Sažetak

Lutke mogu biti mnogo više od kazališnih rekvizita, jer se djeca lako identificiraju s njima i suočavaju se s različitim životnim situacijama kroz njih sigurno i bezbolno. Lutka ima nevjerojatnu snagu u djetetovim očima. Može biti vesela, tužna, nestašna, glupa, ali može pogriješiti, ali nitko je ne krivi. Kada se igra s lutkom ili pored nje, dijete zadovoljava svoje osnovne potrebe za slobodom, zabavom, ljubavlju, snagom ... Osim toga, također se sveobuhvatno razvija i gradi pozitivnu sliku o sebi.

Ključne riječi: Djeca, lutke, samopoštovanje, zabava.

1. UVOD

Lutka je mala figura koja predstavlja živo biće i namijenjena je uprizorenju. Tijekom studija pedagozi su relativno dobro upoznati s njegovom ulogom i prednostima ili prednostima uključivanja u obrazovni proces. To je sredstvo koje **olakšava komunikaciju**, jer se uz njegovu pomoć može formirati neizravan **dijalog** s djetetom. Istina je da ga vodi odrasla osoba, ali djeca to doživljavaju kao samostalno živo biće koje im se obraća prilikom kvalitativnog izvođenja. Međutim, zahtjevi se također mogu zamijeniti. Tijekom vremena, lutka se također može ponuditi djetetu tako da je oživi.

SLIKA 1 – VRSTA LUTKE

2. GLAVNI DIO

S lutkom se **djeca** lakše izražavaju, jer dramatizacija ne zahtijeva kontakt očima s publikom (ili se čak ne preporučuje publika), jer pogled onoga koji vodi lutku mora biti na samoj lutki. Samo na taj način lutka oživljava. Lutka **je štit za** dijete, pa će mu uz pomoć lutke biti lakše govoriti i angažirati čak i plašljivo, sramežljivo dijete. Nudeći svom djetetu takvu ulogu, osjeća se važnim, utječući tako na **osjećaj vlastite vrijednosti**, doprinoseći **većem samopoštovanju** i **boljem samopouzdanju**. Djetetova **kommunikacija** i izražavanje **također se poboljšavaju poboljšanjem govora i izgovora**, a dijete također formira **dijalog** i **uči etiketu** unutar razgovora. Lutka je također prikladna i učinkovita za djecu kod koje verbalna komunikacija još nije razvijena, jer se kroz nju možemo izraziti i **neverbalno**. Česte igre lutaka imaju pozitivan učinak na **pažnju** i **koncentraciju**, ali u isto vrijeme lutka je izvrsno **motivacijsko sredstvo**. Kroz igru lutaka dijete **razvija maštu** i sposobnost **improvizacije**. Kada je lutka animirana od strane učitelja, **učitelj može prenijeti** poruke kroz nju, koje su na taj način često mnogo više utisnute u djetetovo sjećanje, jer lutka može predstavljati **autoritet djetetu**.

SLIKA 2– VRSTA LUTKE

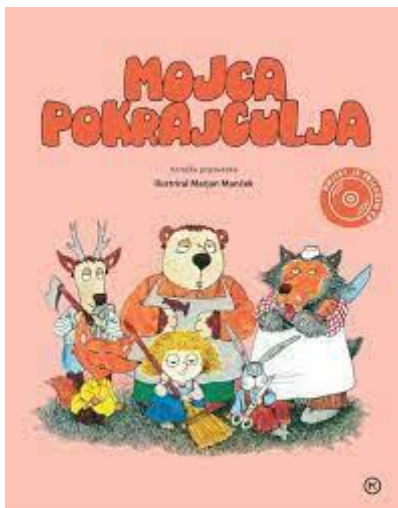
U svakom slučaju, utjecaj na emocionalni razvoj djeteta ne treba zanemariti . Uz njegovu pomoć možemo pobuditi **jače emocije**, koje se kasnije također mogu **osvijestiti** i raspraviti s djecom. Lutku učitelj također može koristiti **za prepoznavanje djetetovih emocija** i razgovor o njima, sa samim djetetom. Djeca koja često pokazuju znakove agresije ili pokazuju emocije na ovaj ili onaj način na neprimjeren način mogu se **naučiti strategijama za njihovo prikladnije izražavanje** kroz rad s lutkom . Najčešće se lutka koristi **za učenje društvenih situacija**, kroz koje djeca uče različite **alternative kako bi odgovorila u određenim društvenim kontekstima**. Kao i kod svih oblika dramatizacije, igranje kroz lutku omogućuje djeci da suosjećaju s **razigranim ljudima**, **razviju empatiju**, **iskuse životne situacije** i suosjećaju s rješavanjem problema **predstavljenih u igri**.

SLIKA 3- RAZLIČITE LUTKICE

Tu je i veliki šarm *u izradi lutaka*, zbog čega često koristim činjenicu da *zajedno s djecom izrađujem lutke* u likovnoj umjetnosti. Time utječem na djetetovu **kreativnost** ili **kreativnost** (a ostvarujem i obrazovne ciljeve), maštu i **suradnju**. Čak i vrlo jednostavne, jednostavne lutke imaju veliku čarobnu moć, tako da se ne brinem previše o njenoj estetici.

DRAMATIZACIJA PREMA PRIČI - MOJC POKRACUL

SLIKA 4 – KNJIGA MOJCA POKRAJČULA

U uvodu sam pitao tko voli slatkiše i kako su kod kuće o slatkišima. Odgovorili su da ih mogu jesti, drugi po dogovoru s roditeljima, treći vrlo malo. Onda sam ih pozvao da slušaju priču. Nakon što smo pročitali tekst, obnovili smo ga. Tijekom Lekcije likovne umjetnosti izrađivali su lutke za prste. U sljedećoj lekciji slovenskog jezika dramatizirali smo priču. Podijelio sam djecu u četiri grupe. Podijelili su uloge - Mojca Pokracul, lisica, zec, vuk, medvjed i jelen. Imaju lutke za prste. Počeli su dramatizirati priču. Svaka grupa se predstavila. Evo nekoliko fotografija:

SLIKE 5, 6, 7, 8- DRAMATIZACIJA MOJCA POKRAJCULJA

3. ZAKLJUČAK

Lutke za prste vrlo su važne za poticanje dječje kreativnosti. Oni pomažu djeci da razviju govor, olakšavaju djetetovu komunikaciju s odraslom osobom i vršnjacima. Lutke za prste mogu biti izrađene od raznih materijala (karton, tvrdi papir, filc, otpad od tkanine...).

4. LITERATURA

- [1.] KOROŠEC, H., MAJARON, E. (2002). Lutka od vrtića do škole. Sveučilište u Ljubljani: Edukacijski fakultet Ljubljana.
- [2.] KOROŠEC, H. (dipl.). Lutke – svakodnevica djeteta u vrtiću i školi. Preuzeto 4.10.2017 iz <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-korosec-kreativna.pdf>

5. FOTOGRAFIJE

FOTOGRAFIJE 4, 5, 6, 7- DRAMATIZACIJA MOJCA POKRAJCULJA

Stručni rad

POVEZIVANJE SREDNJE STRUKOVNE ŠKOLE S PODUZEĆIMA

PRIMJER USPJEŠNOG OBRAZOVANJA OBUKE ZA ZAPOSLENIKE

Andreja Meško
Srednja škola za oblikovanje Maribor

Sažetak

Srednja škola za oblikovanje uključena je u projekt Munera 3. To je program daljnjeg strukovnog obrazovanja te osposobljavanja za zaposlene, koji sadržajno obuhvaća dodatna osposobljavanja, kvalifikacije ili prekvalifikacije, koje moraju pratiti potrebe tržišta rada i potrebe pojedinih radnih mjesta. Munera 3 nudi zaposlenima mnogobrojne mogućnosti uključivanja u programe daljnjeg strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, s ciljem poboljšavanja njihovih kompetencija, radi potreba na tržištu rada, većeg zapošljavanja, veće mobilnosti između područja rada te osobnog razvoja i djelovanja u suvremenom društvu. U projekt su se mogli uključiti i zaposleni koji su se izobražavali i osposobljavali na razini srednjoškolskog strukovnog obrazovanja.

Ključne riječi: pridobivanje praktičnih znanja, sudjelovanje, veće zapošljavanje na tržištu rada, prekvalifikacija

1.Uvod

Naziv našeg programa bio je Trendovi muških i ženskih frizura za posebne prilike. Predlagatelj programa bila je Srednja škola za oblikovanje Maribor, a izvođač programa Andreja Meško. Uvjet za uključivanje u program bio je status zaposlenog, obrtnika ili seljaka. Ciljna grupa bili su zaposleni, kojima su potrebna dodatna osposobljavanja, kvalifikacije ili prekvalifikacije, radi potreba na tržištu rada ili potreba na radnom mjestu. Cilj programa poboljšavanje je kompetencija zaposlenih na području uređivanja kose odnosno frizerstva, razvijanje različitih tehnika rada u svrhu podizanja razine znanja sudionika te pridobivanje znanja koja su prijeko potrebna za praćenje novih trendova u ovom zvanju. Srednje strukovne škole igraju ključnu ulogu i kod pripreme mladih prilikom ulaska na samo tržište rada. Nakon završenog školovanja, đaci se suočavaju s izazovima nezaposlenosti, ili s poteškoćama prilikom traženja zaposlenja. Jedna od uspješnih mogućnosti rješavanja ovog problema, uža je suradnja srednjih strukovnih škola s poduzećima. Zbog ove činjenice vrlo je važno povezivanje među školama i poduzećima, jer postoji mnogo koristi koje takvo sudjelovanje može donijeti. Sudjelovala su različita poduzeća poput: Vzajemna, Upravljanje stavb Staninvest, Spar Slovenija, Novo – TECH d. o. o., Levis Slovenija, Femafleks d.o.o., Mr. Commere d.o.o. i obrtnici različitih struka te područja. Sudjelovanje među školama i poduzećima omogućava pridobivanje praktičnih iskustava te osposobljavanje u ozbiljnom radnom okolišu. Ovo im omogućava upoznavanje s praktičnim vidicima pojedinog zvanja, ali i razvijanje konkretne spretnosti potrebne na tržištu rada. Tijesno sudjelovanje omogućava prikaz najnovijih trendova i tehnologija, odnosno preparata. Jednako tako omogućava i prilagodljiv program, obzirom na potrebe suvremenog tržišta rada, a to znači kako zaposleni stupaju u korak s vremenom. Poduzeća imaju mogućnost upotrijebiti znanja zaposlenoga u mnogim prilikama na radnom mjestu. U našem slučaju radi se i o uređenosti frizura na radnom mjestu, ali i njihove dovršenosti na svečanim prigodama, koje su u vezi s poduzećem.

2.Opseg programa

Opseg programa bio je 50 sati. Teoretičan dio trajao je 5 sati, dok je praktični dio sadržavao 30 sati te 15 sati samostalnog rada. Sudionici tečaja upoznali su različite uređaje i alate namijenjene šišanju (škare, električne aparate, britve) i tehnike šišanja. Upoznali su i uređaje (aparate za ravnjanje kose, aparate za kovrčanje kose, ručna sušila kose) te različite tehnike oblikovanja frizura (ravnjanje, kovrčanje, pričvršćivanje, pletenje pletenica, fen frizure). Potom su se upoznali i s različitim tehnikama pranja kose s masažom vlasišta, upotrebom različitih šampona i losiona za kosu, problemima s vlasištem, strukturu kose i učvršćivačima kose. Uz navedeno, sudionicima je bilo sve i obrazloženo, praktično prikazane sve vrste poslova, kao i nuđena pomoć kod izvođenja poslova.

Važno je naglasiti kako su sudionici slijedili pravilima sigurnosti na radu, uredili sebe za sam posao sukladno načelima estetike i higijensko-sigurnosnim propisima, pobrinuli su se i za higijenu alata. Samostalno su odabrali proizvode obzirom na uslugu i slijedili uputama proizvođača. Analizirali su stanje i kakvoću kose, odabirali odgovarajuće postupke, vrste usluga, a uza sve to i razvijali svojstva te poduzetničke kvalitete. Znali su i odabrati odgovarajuće frizerske alate, obzirom na vrstu postupka rada.

Sudionici su se upoznavali, međusobno sudjelovali, izmjenjivali iskustva i upoznali različita poduzeća u kojima su bili zaposleni, a što bi se lako mogli nazvati i umrežavanjem poduzeća. Tokom samo uvodnog dijela bilo im je jasno kako će znanja koja usvoje moći upotrebljavati i u poduzeću i za svoje vlastite potrebe. Važna je bila i spoznaja samih alata, kako se upotrebljavaju i gdje se sve mogu kupiti.

3.Vještine

Kod ovog tečaja sudionici pridobiju vještine poput :

- Znaju odabrati odgovarajuće šampone i losione za kosu
- Na odgovarajući način znaju zaštititi model i sebe
- Brinu se za pravilan položaj prilikom rada, radi održavanja zdravlja
- Znaju upotrijebiti pravilno držanje prstiju kako bi postignuli učinak
- Znaju pravilno odabrati i upotrijebiti alate za šišanje i alate te druga pomagala
- Znaju odabrati pravilnu tehniku oblikovanja frizure ručnim sušilima kose, aparate za ravnanje ili za kovrčanje kose, obzirom na želju stranke
- Razvijaju osjećaj točnosti, preciznosti i estetsko oblikovanje
- Oblikuju mušku i žensku frizuru
- Izvođe muško šišanje kose s prijelazom
- Naviknu se pratiti strukovnu literaturu i prate trendove

Tokom tečaja sudionik za sebe, svoje poduzeće ili za poduzeće kod kojeg je zaposlen, uporabom različitih tehnika oblikovanja kose i muškog šišanja pomoću električnog aparata i škara, izradi frizuru. Zna savjetovati u vezi odabira šampona i losiona, pravilno usmjeriti i obaviti masažu vlasišta, koja pak pomaže kod stresa i glavobolje. Zadnje i vrlo važno je i da sudjeluje u procesu cjeloživotnog učenja.

4.Plan rada

- Upoznavanje stanja vlasišta (perut, ispadanje kose, masna kosa, svrbež vlasišta,...) i kose (suha, oštećena, bojana...)
- Upoznavanje i odabir odgovarajućih šampona i losiona
- Struktura kose
- Pranje kose
- Masaža vlasišta
- Upoznavanje i čišćenje alata
- Fen frizura – različite tehnike sušenja
- Upoznavanje i držanje različitih alata za šišanje (škare, škare za modeliranje, britva, električni aparati s nastavcima)
- Ogrtanje za različite tehnike
- Muško skraćivanje kose po vrhu, zalisci i konturne crte
- Šišanje oko ušiju i izvođenje prijelaza pomoću različitih alata za šišanje
- Ravnanje kose
- Kovrčanje kose različitim tehnikama
- Pletenje pletenica
- Učvršćivanje kose za različite prigode

Upoznali su različite oblike lica i kojim oblicima lica te tipu čovjeka, odgovaraju različite frizure. Opipali su razne vrste kose i upoznali njihovu kvalitetu. Zaključivali su kako bi trebalo urediti frizuru, kako bi ona pristajala licu osobe. Prilikom pletenja pletenica upoznali su deset tehnika koje su poprilično brzo i usvojili. Došli su do zaključka kako na brz i jednostavan način mogu sebi i drugome urediti frizuru, kako bi se bolje osjećali na radnom mjestu i bili uređeni. Upotrijebili su i električni aparat s nastavcima za kojeg su shvatili, kako nije teško nekoga ošišati, kada aparatom s nastavkom sam određuješ dužinu kose.

Radi današnjeg tempa života i stresa, mnogo ljudi ima poteškoća s glavoboljama. Pri tome nam je dobra masaža od velike pomoći, a pored nje i različita eterična ulja te i dobra okolina, pripomognu poboljšanju tih tegoba, dok se i mi sami bolje osjećamo na radnom mjestu.

Slika 1. Pranje kose

Slika 2. Fen frizura – različite tehnike sušenja

Slika 3. Muško skraćivanje kose po vrhu, zalisci i konturne crte

Slika 4. Šišanje oko ušiju i izvođenje prijelaza pomoću različitih alata za šišanje

Slika 5. Pletenje pletenica

Slika 6. Učvršćivanje kose za različite prigode

5. Zaključak

Sudionici tečaja radili su međusobno u parovima, a osim za muško šišanje, morali su sa sobom dovesti svoj model. Vrlo smo se zabavljali, smijali, poticali i bodrili. Okoliš je bio opušten, prepun dobre energije. Sve što smo izradili smo fotografirali, a sudionici tečaja bili su oduševljeni programom tečaja i mnogo toga naučili. Sada mi šalju fotografije svojih uradaka i vrlo su zahvalni na prilici naučiti nešto novo i praktično.

Sve navedeno želim snimiti i približiti ljudima, kako bi se Mariborčani i okolica povezali sa zajednicom škole. Na ovaj način zajedno bi stvarali nove priče, čiji su dio i ljudi, stvarali bi vlastite pripovijesti s lokalnim stanovništvom, pomoću tečaja, grupa, proizvoda... približiti na ovaj način rad i program škole, ljudima.

Stručni rad

PRIMJER PROMICANJA ČITALAČKE PISMENOSTI U ČETVRTOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE U PRODUŽENOM BORAVKU

Maruša Klopčič
OŠ Valentina Vodnika, Ljubljana

Sažetak

U Sloveniji je na posljednjem testiranju čitalačke pismenosti učenika četvrtih razreda zabilježen pad njihove čitalačke pismenosti. U svrhu poboljšanja motivacije za čitanje, u članku su prikazana dva primjera poticanja čitanja u produženom boravku u sklopu proširenog programa slovenske osnovne škole. U školskoj godini 2022/2023 grupa od 25 učenika četvrtih razreda bila je uključena u dva nivoa poticanja čitanja – čitanje na glas učiteljice i aktivnost pod nazivom „Razredni knjigoljubac“. U prvu aktivnost bili su uključeni svi učenici odjela. Ukupno su pročitali osam opsežnijih književnih djela. U drugu aktivnost učenici su bili uključeni prema vlastitom interesu odnosno motivaciji. U aktivnosti je sudjelovalo 20 učenika, a uspješno ju je završilo 75 % sudionika. Obje aktivnosti pokazale su se uspješnim motivacijskim sredstvom za promicanje čitanja kod učenika četvrtih razreda. Samim time sadržaji pročitanih knjiga poticajno su djelovali i na ostale aktivnosti koje su se provodile tijekom produženog boravka.

Ključne riječi: čitalačka pismenost, motivacija, čitanje naglas, „Razredni knjigoljubac“

1. Uvod

U 2021. godini slovenski učenici četvrtih razreda ponovno su bili ocjenjivani što se tiče čitalačke pismenosti u okviru PILRS-a, koji se u Sloveniji provodi svakih pet godina. Rezultati istraživanja pokazali su da postoji veliki pad čitalačke pismenosti kod slovenskih učenika četvrtih razreda. [1] Čitalačka pismenost je sposobnost razumijevanja i korištenja onih pisanih jezičnih oblika koje zahtijeva društvo i/ili koje cijeni pojedinac. Čitatelji stvaraju značenje iz različito oblikovanih tekstova. Čitaju da bi učili, da bi s drugima sudjelovali u čitateljskim zajednicama u školi i u svakodnevnom životu te iz zadovoljstva. [2] Kako bi stekli znanje o svijetu ili o sebi, čitatelji mogu učiti iz različitih vrsta tekstova. Svaka vrsta teksta može imati nekoliko oblika, od tradicionalnih pisanih [knjige, časopisi itd.] do digitalnih ili elektroničkih oblika [npr. SMS, e-mailovi, internetske stranice]. Sve se to sve više odražava na školsko okruženje i stjecanje znanja u školi [i izvan nje]. [1] Niža čitalačka pismenost tako može utjecati na način, kvantitetu i kvalitetu stjecanja znanja. U doba lažnih informacija, međutim, ne smijemo zanemariti nižu sposobnost kritičkog mišljenja ili kritičke distance koja je pojedincu prijeko potrebna kako bi mogao odvojiti istinu od laži iz različitih tekstualnih oblika. Svrha ovog članka nije pronaći uzroke ovakvog stanja, već prikazati način poticanja čitanja učenika četvrtih razreda u postojećem školskom sustavu, kojim sam se koristila dok sam vodila odjel produženog boravka. Uz „obavezni program“ slovenski školski sustav uključuje i tzv. „prošireni program“, koji uključuje i produženi boravak. [3, 4] Produženi boravak omogućuje realizaciju različitih ciljeva cjelokupnog nastavnog plana i programa 4. razreda. S obzirom na stanje pada čitalačke pismenosti učenika četvrtih razreda [1] i mogućnosti koje nudi rad u produženom boravku, razvijanje ideja za poticanje čitanja kod učenika činilo se jednim logičnim načinom planiranja i osmišljavanja aktivnosti u produženom boravku. U nastavku će se uz temeljna teorijska polazišta čitalačke pismenosti iznijeti i dva praktična prijedloga za poticanje čitalačke pismenosti u produženom boravku.

2. Teorijska polazišta

Motivacija za čitanje u školi definira motivaciju za čitanje kao sastavni dio ukupnog čitateljskog uspjeha i najuže je povezana s razvojem pismenosti. [4] Neki autori motivaciju za čitanje dijele u dvije osnovne skupine, unutaraju i vanjsku motivaciju. Metsala, Sweet i Guthrie [5] u proučavanju razlika između unutaraje i vanjske motivacije otkrili su da su unutaraji motivacijski ciljevi oni koji su unutaraji [osobni] za čitatelja, te da učenici koji su unutaraje motivirani govore o zaokupljenosti, znatiželji, društveni interakciji i izazovu. Nasuprot tome, izvor vanjske motivacije dolazi od drugih, tj. roditelja, učitelja i vršnjaka, a učenik je stoga motiviran poticajima koje daje učitelj [bodovi, dobra ocjena, priznanje itd.].

Različiti oblici čitanja temelj su razvoja potencijala pojedinca. U drugom odgojno-obrazovnom razdoblju prate se sljedeći elementi čitalačke pismenosti, koji su dopunjeni primjerima demonstracije pojedinih elemenata.

1. Govor.
2. Motivacija za čitanje [ustrajava u čitanju duljih tekstova, koristi se mjestima izvora lektire].
3. Razumijevanje pojma lektire [koristi se različitim oblicima linearnog čitanja].
4. Svjesnost naglašavanja [uči razliku između književnog i neknjiževnog izgovora].
5. Vokabular [donosi zaključke o značenju riječi, izraza].
6. Tečno čitanje [automatizirano/tečno čita nepoznate tekstove].
7. Razumijevanje tekstova [pronalazi bitne podatke i detalje].

8. Odziv na tekst i stvaranje tekstova [stvara sažetak pročitano, objašnjava pročitano/slušano].

9. Kritičko čitanje [razlikuje činjenice od mišljenja]. [6]

Pri stvaranju konkretnih poticaja za čitanje nastojala sam se osloniti na opisana teorijska polazišta. U model promicanja čitalačke pismenosti uključeni su elementi iz perspektive motivacije za čitanje [vanjska motivacija], razumijevanja pročitano, područja vokabulara, odziv na tekst i kritičkog čitanja.

3. Model promicanja čitalačke pismenosti

U školskoj godini 2022/2023 kroz planiranje, rad i vođenje odjela produženog boravka nastojala sam potaknuti učenike na čitanje, jer su me dosadašnja iskustva rada u produženom boravku i rezultati istraživanja u području čitalačke pismenosti usmjerila u pronalazak poticaja za čitanje učenika. Promicanje čitalačke pismenosti kod učenika četvrtih razreda u produženom boravku odvijalo se na dva nivoa.

3.1 Prvi nivo promicanja čitalačke pismenosti

Prvi nivo promicanja čitalačke pismenosti uključivao je svakodnevno čitanje naglas različitih književnih djela. Ovaj dio aktivnosti provodila je učiteljica produženog boravka, najčešće na početku rada u odjelu. Osim dokazanih pozitivnih učinaka čitanja naglas [poticanje slušanja, ustrajnost u čitanju, umirivanje učenika, uvježbavanje individualne pažnje], pokazalo se da čitanje vrlo brzo pridobije pozornost cijelog razreda. Odabir književnih djela nije bio slučajan i često je pokrивao razvojna pitanja učenika ili njihove interese. Odabrana književna djela [Slika 1] bila su namjerno opsežnije knjige koje su se čitale dulje [3 do 4 tjedna]. Svaki dan se čitalo jedno poglavlje knjige. Zbog toga su učenici cijelo vrijeme slušanja morali stvarati sažetke onoga što su pročitali jer se čitanje odvijalo u nastavcima. Nekoliko sam puta sama, ili netko od učenika, naglas rekonstruirala događaje iz priče prethodnog dana, što je poticalo i usmeno stvaranje tekstova.

KNJIŽEVNA DJELA KOJA SMO ČITALI:

1. Timo Parvela: Ela i prijatelji 1
2. Roald Dahl: Matilda
3. Roald Dahl: Charlie i tvornica čokolade
4. Roald Dahl: Fantastični gospodin lisac
5. Vid Pečjak: Drejček i tri marsovca
6. Roald Dahl: James i divovska breskva
7. Roald Dahl: Charlie i veliko stakleno dizalo
8. Roald Dahl: Vješnice

Slika 1: Pročitane knjige

Uz osnovne opisane učinke na elemente čitalačke pismenosti, pri planiranju aktivnosti u produženom boravku uvijek su postojala i druga područja koja su učenici mogli razvijati. Nekoliko puta, nakon čitanja knjige, pogledali smo i odgovarajući film. Učenici su tijekom gledanja morali čitati slovenske titlove [tečno čitanje nepoznatog teksta] te se pripremiti za gledanje filma izradom vlastitih ulaznica za kino, gdje su trebali nacrtati i napisati svoju omiljenu scenu iz knjige koju su pročitali [izraditi sažetak]. Opet, baš kao i likovi u knjizi, izvodili smo razne pokuse [npr. izazov slobodnog pada] ili se bavili

određenim sadržajem koji je specifičan za svaku knjigu [npr. vaganje čokolade, izrada proizvoda od čokolade]. Tijekom same školske godine učenici su razvijali i razne usporedbe između različitih likova iz knjiga koje su poticale njihovo kritičko razmišljanje. U jednom slučaju, dok su slušali priču, učenici su stalno radili usporedbe sa stripom kojeg su prethodno pročitali, čime su razlikovali činjenicu od fikcije.

Učiteljičino čitanje naglas pokazalo se i kao iznimno dobar poticaj za njihovo samostalno čitanje, možda bismo mogli čak reći i promocija, jer su učenici tada češće posuđivali knjige koje smo zajedno čitali u školi [uporaba lokacije lektire]. Učenici su često u školu donosili knjige koje su sami čitali, razmjenjivali knjige i više puta predlagali što bi mogli zajedno čitati.

3.2 Drugi nivo promicanja čitalačke pismenosti

S osnovnom svrhom poticanja motivacije za čitanje, početkom školske godine osmislila sam aktivnost koju sam nazvala „Razredni knjigoljubac“. Učenicima sam ponudila mogućnost čitanja 10 knjiga tijekom školske godine [Slika 2 i Slika 3]. Dakle, jedna knjiga mjesečno. Učenik koji je odlučio izvršiti zadatak dobivao je posebno dizajniran list na koji je zapisivao knjige koje je pročitao. Za svako pročitano djelo morao je, osim naslova, napisati što mu se sviđa u sadržaju knjige, što mu se u sadržaju knjige ne sviđa te što mu se čini zanimljivim tijekom čitanja. [7] Pri odabiru književnih djela učenici su imali slobodne ruke što se tiče sadržaja. Ograničili smo broj pročitanih stripova [tri] i broj pročitanih zbirke poezije [jedna]. Potaknula sam učenike na čitanje malo opsežnijih knjiga. Mogli su čitati kod kuće ili u školi.

Slika 2: Razredni knjigoljubac

OSNOVNI PRINCIPI PROVOĐENJA AKTIVNOSTI »RAZREDNI KNJIGOLJUBAC«

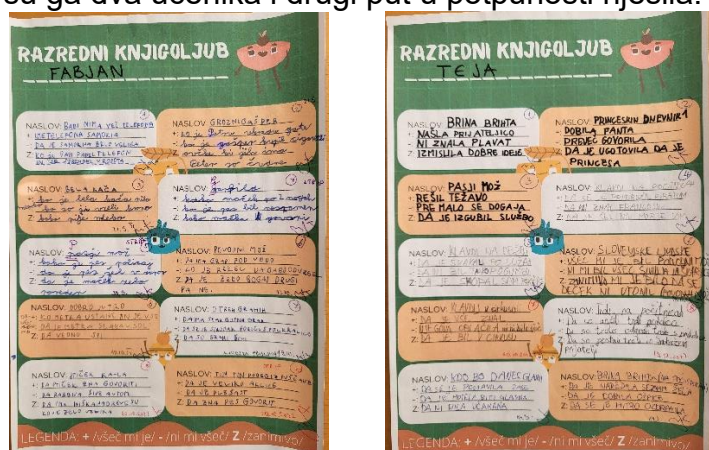
1. Osobni list knjigoljubca vodi učitelj.
2. Možeš čitati i upisati bilo koju knjigu.
3. Od deset pročitanih knjiga tri mogu biti stripovi i jedna zbirka poezije.
4. Možeš čitati kod kuće ili u školi.
5. Napiši naslov i dojam (sviđa mi se, ne sviđa mi se, zanimljivo je).
6. Učiteljica pregleda zapisnik i potpisuje ga.

Slika 3: Osnovna pravila

Princip „Razrednog knjigoljubca“ bio je usmjeren na nagrađivanje etapnih čitalačkih ciljeva, a posebno i konačnog čitateljskog cilja – Pročitao sam deset knjiga u školskoj godini [Slika 5]. Za prvu pročitano i zapisanu knjigu učenici su dobili bombon. Za tri pročitane i zapisane knjige dobili su „Kinder jaje“. Za pet pročitanih i zapisanih knjiga dobili su lizalicu. Na posljednjem koraku, za deset pročitanih knjiga, učenici su dobili 100 grama mliječne čokolade. Izbor nagrada naravno također može biti drugačiji i može se temeljiti na različitim proizvodima koje bi učenici izrađivali tijekom produženog boravka [npr. magneti od pjenaste gume, markeri za knjige i sl.].

Slika 5: Primjer motivacije učenika za čitanje [etapni ciljevi i krajnji cilj]
Od 25 učenika koji su bili uključeni u produženi boravak, 20 učenika odlučilo se za izvršavanje zadatka „Razredni knjigoljubac“ [Slika 6]. Zadatak je u potpunosti završilo 15 učenika, što je 75% uspjeh. Petero učenika potom je odlučilo zadatak izvršiti još jednom, od čega su ga dva učenika i drugi put u potpunosti riješila.

Slika 6: Primjeri riješenih zadataka

Pet učenika, odnosno 20% svih učenika nije odlučilo izvršiti zadatak. Od njih je troje učenika obično odlazilo kući odmah nakon nastave i dobivalo je manje motivacijske podrške. Dvoje učenika je od početka odlučilo ne sudjelovati u aktivnosti „Razredni knjigoljubac“, a od njih je jedan čitao razne knjige tijekom cijele školske godine, pa i u produženom boravku.

4. Zaključak

Svrha ovog članka bila je prikazati primjer promicanja čitalačke pismenosti kod učenika četvrtih razreda koji su uključeni u odjel produženog boravka. Predstavljene su dvije čitateljske aktivnosti koje su se ispreplitale i nadopunjavale tijekom cijele školske godine. Također, učiteljice produženog boravka poslužile su kao „crvena nit“ u osmišljavanju/planiranju ostalih sadržaja u produženom boravku. Sve su aktivnosti bile ciljno usmjerene, a ujedno su udovoljavale zahtjevima nastavnog plana i programa 4. razreda [kako pojedinačnih predmeta tako i programa produženog boravka].

Učiteljičino čitanje naglas i „Razredni knjigoljubac“ aktivnosti su koje se mogu provoditi paralelno/uzajamno ili pojedinačno. Način izvođenja aktivnosti prepušten je, naravno, učitelju koji izvođenje aktivnosti prilagođava vlastitom stilu poučavanja i referentnom okviru iz kojeg proizlazi. Tijekom cijele školske godine u produženom boravku čitano je naglas osam većih književnih djela. Također, 80% svih učenika sudjelovalo je u čitalačkoj aktivnosti „Razredni knjigoljubac“. U okviru obje aktivnosti učenici su, osim

samog čitanja, razvijali i različite elemente čitalačke pismenosti. Napredak u čitalačkoj pismenosti učenika četvrtih razreda trebalo bi, naravno, posebno procijeniti, ali s motivacijskog gledišta obje su aktivnosti zasigurno poticajno djelovale na odnos učenika prema knjigama, čitanju, pisanim i slušanim slovenskim riječima.

Opisanim aktivnostima ću se svakako baviti i u narednim školskim godinama, kao i u drugim dobnim skupinama, jer čitanje treba poticati na svim razinama. Svakako ću promijeniti način motivacije, jer čitanje je zapravo aktivnost koja mora proizaći iz pojedinca. Zadržat ću dio vanjske motivacije jer je to u ovom razdoblju važan element razvoja djeteta. Usporedbe radi, možemo se osvrnuti i na projekt čitanja za vrijeme ljetnih praznika „Poletavci“ koji također materijalno nagrađuje čitatelje, a samo je u MKL u ljeto 2022. imao preko 3.500 čitatelja. [8]

5. Literatura

- [1.] Klemenčič E & Mirazchiyski P. [2023]. Mednarodna raziskava bralne pismenosti [IEA PIRLS 2021]. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- [2.] Klemenčič E. [2023]. Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS. Povzetek prvih rezultatov. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- [3.] Zakon o osnovni šoli [ZOsni]. [2023]. Uradni list RS, [76/23].
- [4.] Blaj B, Chwatal B, Čerpnjak S, Kos Knez S, Magolič L, Murgelj H, et al. [2005]. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- [5.] Kavčič S. [2021]. Bralna motivacija pri pouku v šoli: diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [6.] M, Mršnik S, Novak N, Fekonja R, Hadžet Krkač M, Rosc Leskovec MD, et al. [2022] Bralna pismenost. Opredelitev in gradniki. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [7.] Nastja Mulej. URL: <https://www.nastjamulej.com/cort-metoda-o-delavnici/> [17. 8. 2023].
- [8.] Anon. [2023]. Letno poročilo MKL 2022. Ljubljana: Mestna knjižnica Ljubljana.

Stručni rad

PROVEDBA NASTAVE NA DALJINU

Srebrenka Pongrac, dipl.ing. Graditeljska škola Čakovec
Doc.dr.sc.Matija Varga, mag.inf., univ.spec.oec. Sveučilište Sjever

Sažetak:

U istraživačkom radu na temu: „Provedba nastave na daljinu u strukovnoj školi” su prikazani rezultati ankete o kvaliteti nastave na daljinu u vrijeme pandemije korona virusom. Anketa je provedena u populaciji učenika završnih razreda srednje Graditeljske škole u Čakovcu, školske 2022./23. godine i u njoj je sudjelovalo ukupno 78 učenika (od 85 u generaciji). Cilj ankete je bio saznati kako su učenici četverogodišnjih programa koji su te školske godine u završnom razredu, doživjeli svoj rad i rezultate rada u nastavi na daljinu, kao i koje prednosti i nedostatke takve nastave su uočili.

Ključne riječi: nastava na daljinu, anketa, učenici, vrednovanje

1. Uvod

U uvodnom dijelu istaknuli bismo ključno pitanje rada: "Je li nastava na daljinu daleko od nastave?" Osnovna obilježja standardne nastave u jednoj srednjoj strukovnoj tehničkoj školi su:

- planiranje nastavnih sadržaja (godišnje, mjesečno i tjedno planiranje),
- definiranje ishoda učenja,
- rad u učionici potpomognut udžbenicima, radnim materijalima, modelima, multimedijским sadržajima,
- izvanučionička nastava – posjet gradilištu, specijaliziranoj radionici ili laboratoriju (studiju),
- osobni kontakt nastavnika s učenicima,
- komunikacija u cilju formativnog vrednovanja rada učenika,
- neposredna provedba provjera znanja i analiza rezultata (sumativno vrednovanje).

U direktnoj nastavi, tri su osnovna elementa unutar promatranog sustava: (1) učitelj, (2) učenik i (3) nastavna materija a u novije vrijeme ovim osnovnim didaktičkim elementima nastave pridružuje se i (4) nastavna tehnologija. Kako su se odnosi između tih elemenata promijenili tijekom nastave na daljinu, ispitana je generacija maturanata školske 2022./2023. godine u četverogodišnjim programima Graditeljske škole Čakovec. Anketa je provedena u veljači 2023. godine a uključeni su bili učenici završnih razreda srednje škole prema programima: (1) 4.a razred građevinski i arhitektonski tehničari (sektor graditeljstvo), (2) 4.b razred tehničari za geodeziju i geoinformatiku (sektor geodezija), (3) 4.c razred dizajneri keramike i unutrašnje arhitekture (sektor likovna umjetnost), (4) 4.d razred medijski tehničar i web dizajner (sektor AV tehnologije).

Školske 2019./2020. godine učenici navedenih razrednih odjela krenuli su u prvi razred srednje strukovne škole. U ožujku 2020. godine, točnije dana 16.3.2020. godine, 15 tjedana prije kraja nastavne godine, nakon izbijanja svjetske pandemije korona virusom, iznenada i bez velikih priprema nastava je potpuno promijenila oblik te je započelo doba „nastave na daljinu“. U kolovozu 2020. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavljuje dokument: „Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s COVIDom – 19“ (MZO, pedagoška / školska 2020./21. godina, kolovoz 2020. godina) u kojem opisuje provođenje nastave za tu školsku godinu u obliku sljedećih modela:

- MODEL A – NASTAVA U ŠKOLI,
- MODEL B – MJEŠOVITI OBLIK NASTAVE,
- MODEL C – NASTAVA NA DALJINU.

Školska 2020./2021. godina započela je redovnim oblikom rada, neposrednom nastavom u učionicama škola (model A). Direktna nastava potrajala je 12 tjedana. Međutim, problemi u razvoju epidemije korona virusom doveli su do niza epidemioloških odluka viših instanci, od kojih je jedna bila da se 30.11.2020. godine školski sustav opet stavi u *online* oblik nastave po modelu C (model C). Zimski praznici potrajali su do 18.1.2021. godine a drugo polugodište te školske godine započelo je kombiniranim oblikom nastave, maturanti uživo a svi ostali učenici po *online* modelu (model B). Taj model potrajao je 4 tjedna. Od 15.2.2021. godine svi učenici vraćeni su u direktnu nastavu, ovaj put na 8 tjedana. Nakon toga, od 12.4.2021. godine opet kombinacija, maturanti uživo a svi drugi *online*, i to na 4 tjedna. Konačno, od 10.5.2021. godine svi učenici vraćeni su u škole do kraja nastavne godine na preostalih 6 tjedana. Osim stalnih promjena u rasporedu i obliku nastave zbog zaraze pojedinih učenika i/ili nastavnika, pojedine grupe učenika, ali i cijeli razredni odjeli bili su u izolaciji, pa su se

pojave situacije da nastavnik mora iste sadržaje najprije odraditi s učenicima koji su mogli doći u školu na direktnu nastavu, a onda iste te sadržaje prilagođavati za nastavu na daljinu tj. za učenike koji su u izolaciji. Sljedeća, 2021./2022. školska godina značila je vraćanje svih učenika u škole, uz poštivanje epidemioloških mjera, prvenstveno o nošenju maski za dišne puteve, poštivanje međusobnog razmaka i održavanja higijene prostora u školama. Učenici su upućeni u postupak samotestiranja i provedbu samoizolacije. Školska 2021./2022. godina trajala je punih 37 tjedana.

2. Anketno istraživanje i analiza rezultata

Cilj ankete bio je saznati kako su učenici koji su školske 2022./2023. godine u završnom razredu, doživjeli svoj rad i rezultate rada u nastavi na daljinu, kao i koje prednosti i nedostatke takve nastave su uočili. U anketi je sudjelovalo ukupno 78 učenika završnih razreda u četverogodišnjim programima. Anketa je sadržavala tri područja.

Prva grupa pitanja odnosila se na objektivnu obiteljsku situaciju učenika i mogućnosti kvalitetnog praćenja nastave na daljinu. Kako je bilo uskladiti školske obveze učenika u uvjetima u kojima su se našle obitelji hrvatske školske populacije?

Druga grupa pitanja odnosila se na provedbu nastave na daljinu, s ciljem implementacije vrijednih povratnih informacija učenika u buduće oblike nastave na daljinu. Graditeljska škola Čakovec radi u dvije smjene, a redovna nastava je organizirana svake subote. Pri tome, četverogodišnji programi kojima pripadaju anketirani učenici, prema režimu rada škole u 1. i 4. razredu pohađaju nastavu u jutarnjoj smjeni, a nastavu u 2. i 3. razredu imaju u popodnevnoj smjeni. Treća grupa pitanja pokušala je prikazati osobnu procjenu i mišljenje učenika o proteklm godinama školovanja obzirom na nastavu na daljinu, kao i samoprocjenu školskog uspjeha.

Prva grupa pitanja: RADNO OKRUŽENJE

Najviše anketiranih učenika potječe iz obitelji u kojoj su bila dva polaznika obrazovnog sustava - 50% anketiranih, a prosječno kućanstvo raspolaže s 3 i više od 3 informatičkih uređaja (Tablica 1.1.).

Broj uređaja	Odgovorilo učenika	Postotak %
1-2	30	38,46
3-5	32	41,02
više od 5	15	19,23
0	1	1,28

Tablica 1.1. Broj ICT uređaja u kućanstvu anketiranih učenika

Najveća većina učenika imala je stalno radno mjesto u kući - 92% i stalno vrijeme za rad - 83%, tijekom nastave na daljinu.

Za potrebe nastave na daljinu učenici su najviše koristili mobitel i prijenosno računalo (Tablica 1.2.).

Uređaj	Odgovorilo učenika	Postotak %
PC	39	50
laptop	46	59
tablet	11	14,10
mobitel	62	79,49

Tablica 1.2. Vrsta korištenih uređaja u nastavi na daljinu

U ožujku 2020. godine Ministarstvo obrazovanja objavljuje: „Preporuke o organizaciji radnog dana učenika tijekom održavanja nastave na daljinu“ (MZO, ožujak 2020. godine) u kojima se navodi da bi učenici srednje škole u prvom, drugom i trećem razredu trebali učiti 7 sati dnevno. U istom dokumentu daje se ogledni primjer

raspolaganja vremenom tijekom radnog dana učenika gdje se obveze odrađuju u vremenu od 8 do 16 sati. Međutim, navedeni primjer rasporeda nije u skladu s rasporedom sati kojeg provodi Škola, a 67% anketiranih učenika uči od 2 do 5 sati dnevno, 17% učenika uči „pola dana“ odnosno po 8 sati, dok 13% učenika uči „cijeli dan“ i „previše“.

Druga grupa pitanja: PROVEDBA NASTAVE NA DALJINU

PITANJA/TVRDNJE:

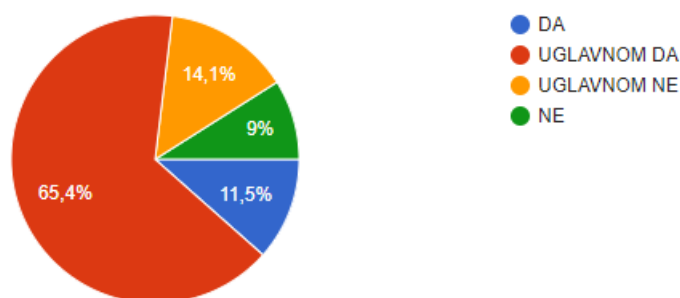
- 1/. Tjedni i dnevni raspored sati bio je poštovan kao i u direktnoj nastavi.
- 2/. Nastavnici su pravovremeno stavljali nastavne materijale u virtualni prostor.
- 3/. Nastavni materijali koje su nastavnici stavljali u virtualni prostor bili su primjerene veličine, razumljivi i jednostavni za upotrebu.
- 4/. Nastavni materijali bili su zanimljiviji nego u direktnoj nastavi.
- 5/. Bilo mi je jasno što trebam odraditi /koje su moje zadaće/.
- 6/. Imao/la sam dovoljno vremena za izradu zadaća.
- 7/. Nastavnici su davali jasne upute razredu u cjelini i pojedinačno (imali smo utvrđena pravila ponašanja u nastavi na daljinu).
- 8/. Vraćanje materijala (radova, zadaća) natrag nastavniku bilo je organizirano (vrijeme i način bili su definirani na početku dana/sata) .

Učenici biraju jedan od odgovora: DA, UGLAVNOM DA, UGLAVNOM NE , NE .

Tvrđnje 1, 2: Tjedni i dnevni raspored bio je poštovan u većini vremena. 72% učenika odgovorilo je DA / UGLAVNOM DA, kao i pravovremeno stavljanje nastavnih materijala – 78% učenika dalo je odgovor DA/UGLAVNOM DA.

Tvrđnja 3: Nastavni materijali koje su nastavnici stavljali u virtualni prostor bili su primjerene veličine, razumljivi i jednostavni za upotrebu. Ocjena kvalitete nastavnih materijala prikazana je slikom 2.1. (Slika 2.1.):

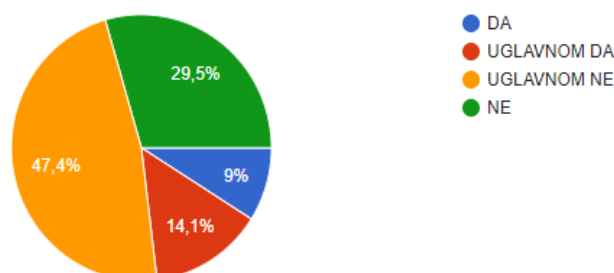
78 odgovora

Slika 2.1. Kvaliteta nastavnih materijala u virtualnom prostoru

Tvrđnja 4: Nastavni materijali bili su zanimljiviji nego u direktnoj nastavi. Rezultat je prikazan na Slici 2.2.:

78 odgovora

Slika 2.2. Zanimljivost nastavnih materijala

Tvrdnje 5, 6: 77% učenika potvrdilo je da je bilo jasno što treba raditi i koje zadaće učenik ima a 31% učenika nije imalo dovoljno vremena za izradu zadanih zadaća.

Tvrdnje 7, 8: 18% učenika odgovorilo je da su bila utvrđena pravila ponašanja, a 53% je odgovorilo „uglavnom da“. Upute o vraćanju materijala na početku nastave potvrdilo je 32% učenika a 55% učenika se izjasnilo da su upute o vraćanju materijala nastavniku na početku sata bile dane „uglavnom“.

Treća grupa pitanja: VREDNOVANJE NASTAVE NA DALJINU I SAMOPROCJENA ŠKOLSKOGA USPJEHA

PITANJA:

1/. Što je bilo dobro u nastavi na daljinu i što bi trebalo primjenjivati i dalje, u direktnoj nastavi?

2/. Koje zamjerke (loše strane) nastave na daljinu si uočio/la?

3/. Jesi li primijetio/la da ti nedostaje emocionalna podrška i osobni kontakt s nastavnikom?

4/. Jesi li imao/la potrebu razgovarati sa stručnom službom škole, više nego u direktnoj nastavi?

5/. Jesi li trebao/la dodatnu podršku drugih osoba (obitelji, prijatelja...)?

6/. Kako procjenjuješ svoj školski uspjeh, u vrijeme nastave na daljinu?

Učenici individualno odgovaraju na pitanja.

Odgovori na 1. pitanje – što je bilo dobro u nastavi na daljinu, dani su u tablici, slika 5.1.

Odgovori	Broj odgovora	Postotak % od 78 učenika
SVE JE BILO DOBRO	5	6,41
NIŠTA NIJE BILO DOBRO	10	12,82
NE ZNAM	10	12,82
to što sam doma/nema putovanja u školu	8	10,26
duže spavanje	4	5,13
fleksibilna organizacija vremena/više vremena za školske obveze	17	21,80
opuštenost	3	3,85
bolje ocjene	1	1,28
usavršavanje ppt, korištenje nastavnih sadržaja, ponovno sam mogao pogledati nastavne sadržaje	4	5,12
zanimljiviji sati, ZOOM nastava, grupni rad, izmjena	6	7,70

zadataka		
dostupnost nastavnika	7	8,97

Slika 5.1. Što je bilo dobro u nastavi na daljinu (što bi trebalo nastaviti i dalje)?

Odgovori na 2.pitanje – koje loše strane nastave na daljinu si uočio/la, dani su tablici, slika 5.2.

Odgovori:	Broj odgovora:	Postotak %
SVE JE BILO LOŠE	4	5,12
NIŠTA LOŠE NISAM UOČIO/LA	6	7,70
NE ZNAM	3	3,85
Odgovori koji se odnose na učenike:		
teška koncentracija/laka distrakcija	6	7,70
olako shvaćanje obveza/nemaš osjećaj da traje škola	3	3,85
nisam učio koliko bi inače /lijenost/neaktivnost/bezvoljnost	6	7,70
puno vremena za računalom	2	2,56
nedostatak slobodnog vremena	3	3,85
prepisivanje na ispitima	1	1,28
TEHNIČKE TEŠKOĆE (spori Internet, kamera)	6	7,70
Odgovori koji se odnose na nastavnike:		
loša organizacija vremena (van rasporeda i noću, nastavnik kasni na sat) /loš pristup učeniku	6	7,70
manjak komunikacije (nastavnik se ne javlja iako ima sat)	7	8,97
nemar i nerazumijevanje profesora	2	2,56
nedovoljno/loše objašnjeno gradivo	17	21,79
nejasno postavljeni zadaci za učenike	5	6,41
previše zadataka i zadaća	10	12,82
premalo vremena za rješavanje zadataka	7	8,97
skraćivanje vremena za ispite	6	7,70

Slika 5.2. Koje loše strane nastave na daljinu si uočio/la?

Odgovori na 3,4,5. pitanje : Emocionalnu podršku i osobni kontakt s nastavnikom trebalo je samo 23% učenika a 40% učenika trebalo je ili ponekad trebalo dodatnu podršku obitelji i prijatelja. Podršku stručne službe škole nije trebalo 79% učenika a većina od 69% učenika nije osjećala nedostatak osobne komunikacije s nastavnikom. Samoprocjena školskoga uspjeha učenika prikazana je u tablici, slika 5.3.

Samoprocjena školskoga uspjeha:	Broj odgovora učenika:	Postotak: %
ISTI KAO I NA NASTAVI	11	14,1
SOLIDAN / dobar, vrlo dobar	30	38,5
BOLJI	10	12,8
BOLJI PO OCJENAMA, S MANJE ZNANJA	6	7,7
LOŠ/LOŠIJI	11	14,1
NULA	2	2,6
NE ZNAM	8	10,3

Slika 5.3. Samoprocjena učeničkog uspjeha u vrijeme nastave na daljinu

3. Zaključak

Rezultati ankete pokazali su relativnu emocionalnu otpornost učenika i dovoljno veliku prilagodljivost na uvjete u kojima se odvijala nastava na daljinu, iako 19% učenika nije ozbiljno doživljavala školske obveze u tom vremenu. Učenici su relativno kritično ocijenili svoj uspjeh u nastavi i kritički procijenili odvijanje nastave na daljinu. Gotovo 25% učenika procjenjuje školski uspjeh kao lošiji ili nerealno bolji. Najvažnija područja u kojima su potrebna bitna poboljšanja su: komunikacija na relaciji nastavnik-učenik i razvijanje sposobnosti primjene digitalnih tehnologija u nastavnom procesu. Sigurno je da će nastava na daljinu biti i dalje značajno zastupljena u suvremenom obrazovanju i u tom smislu treba koristiti sva pozitivna iskustva stečena u prethodnim školskim godinama.

4.Literatura:

- [1.]Preporuke o organizaciji radnog dana učenika tijekom održavanja nastave na daljinu (MZO, ožujak 2020.) URL:
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Vijesti/2020/Preporuke%20o%20organizaciji%20radnog%20dana%20ucenika%20tijekom%20odrzavanja%20nastave%20na%20daljinu.pdf>. (15.4.2023.).
- [2.]UPUTE ZA VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE TIJEKOM NASTAVE NA DALJINU Za učitelje, nastavnike i profesore, ali dijelom i za roditelje/staratelje i učenike (MZO, travanj 2020.). URL:
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Upute-za-vrednovanje/Upute%20za%20vrednovanje%20i%20ocjenjivanje%20tijekom%20nastave%20na%20daljinu.pdf>. (15.4.2023.).
- [3.]Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s COVID – 19 (MZO, pedagoška/školska godina 2020./21. , kolovoz 2020.). URL:
[https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202021-2022%20\(1\)_31%208.pdf](https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202021-2022%20(1)_31%208.pdf). (15.4.2023.).

Stručni rad

POTPORA UČENICIMA ZA USPJEŠNO UČENJE

Mojca Zorec

Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor

Sažetak

Vještina učenja jedna je od najvažnijih vještina čovjeka koja mu omogućuje napredak, razvoj i uspjeh u životu. U ovom članku predstaviti ću provedbu zanimljive aktivnosti metode učenja koja se u našoj školi provodi u svim prvim godinama. Nakon epidemije virusa Sars-Cov-19 primijetili smo veliki pad kako u vještinama suočavanja tako i u navikama učenja učenika. U prošloj školskoj godini imali smo najveći broj neuspjelih učenika u povijesti škole. Na radionici studenti uče o svom trenutnom načinu raspodjele vremena, sposobnosti organiziranja učenja, perceptivnom stilu te jakim i slabim područjima učenja. Vezano za pojedino područje, studenti dobivaju konkretne upute i upoznaju se s raznim tehnikama koje mogu koristiti za povećanje njihovog učenja, a time i akademskog uspjeha. Osim toga, na radionici jačamo i vještine traženja ključnih riječi, produciranja kvalitetnih izvadaka i misaonih obrazaca. Budući da je naša (uglavnom unutarnja) motivacija najvažniji čimbenik u našem učenju, učenici također postaju svjesni vlastitih kratkoročnih i dugoročnih obrazovnih ciljeva. Kada učenik ima jasne vlastite ciljeve, motiviraniji je čak i u razdobljima povećanog stresa, kao što su razdoblja u kojima je potrebno dobiti mnogo ocjena u kratkom vremenu pa je stoga potrebno puno učiti.

Ključne riječi: organizacija učenja, perceptivni stilovi, čimbenici učenja, tehnike učenja, motivacija za učenje

1.Uvod

Učenje nas prati cijeli život. To je vještina o kojoj ovisi koliko ćemo biti uspješni u obrazovanju, koji ćemo stupanj obrazovanja postići te kakve ćemo radne navike i odnos prema radu razviti kasnije u životu. S tim je povezan naš napredak i razvoj u životu. U školi o kvaliteti učenja učenika ne ovisi samo znanje, stručno i opće, nego i ocjene dobivene učenjem, koje mogu biti dobra odskočna daska, posebice onim učenicima koji žele nastaviti školovanje na fakultetima i fakultetima nakon završene srednje škole. Prema okvirnoj procjeni, 85-90% učenika koji nastavljaju školovanje je u našoj školi. Visok akademski uspjeh preduvjet je za upis na većinu studijskih programa koje naši studenti upisuju. Dakle, nije dovoljno samo da student izradi godišnjak, već i koliko će dobro (tj. s kojim ocjenama) student završiti školovanje kod nas. Stoga su metode i tehnike učenja te dobra motivacija za učenje od velike važnosti za osiguranje njihovog profesionalnog uspjeha kasnije u životu. Radionica Metoda učenja traje 6 školskih sati i u osnovi je podijeljena u dva dijela: u prvom dijelu učenici uz pomoć upitnika uče o vlastitim vještinama planiranja vremena, organizaciji informacija, odnosno kako trebaju planirati svoje učenje, dominantni perceptivni stil pri primanju i pamćenju informacija, te njihova jaka i slaba područja učenja. U drugom dijelu radionice, na temelju njihovih rezultata, učenicima dajem konkretne upute kako mogu poboljšati svoje učenje. Kroz razgovor i razmišljanje o vlastitim kratkoročnim i dugoročnim karijernim ciljevima te mogućnostima koje imaju nakon srednje škole nastojim potaknuti unutarnju motivaciju učenika. Na ovom mjestu učenicima također prezentiram i zajedno isprobavamo neke tehnike učenja, poput traženja ključnih riječi, pravljenja bilješki, pravljenja mentalnog obrasca, tehnike loci, stvaranja priče, učenja asocijacijama itd.

2.Radionica Metode učenja

2.1.Planiranje vremena

Organizacija vremena ili upravljanje vremenom jedna je od najvažnijih vještina koju učenici moraju savladati. Dobro upravljanje vremenom znači znati kako postaviti ciljeve, postaviti prioritete i rasporediti aktivnosti za postizanje ciljeva. Važno je predvidjeti koje su moguće prepreke i izdvojiti vrijeme za njihovo rješavanje. Svaki učenik mora pronaći svoj najbolji način upravljanja vremenom. Treba otkriti kada mu je najlakše učiti i da uči, u pravilu, svaki dan u isto vrijeme. Prvo mora znati raditi ono što ne voli ili je teško, mora uzimati redovite pauze tijekom učenja i paziti da ga nitko ne ometa, da je zdrav, sit i naspavan te da se može opustiti i nagraditi sebe nakon studija.

Alati za planiranje vremena su: dnevni plan, tjedni plan, mjesečni kalendar i godišnji raspored.

2.2.Perceptivan stil

Ljudi se razlikuju po tome kojim osjetilnim kanalima dajemo prednost pri opažanju, predstavljanju, pamćenju i priopćavanju informacija. Podražaje ili informacije iz okoline čovjek prima s pet osjetila, na temelju kojih perceptivne stilove dijelimo na vidljivo/vizualne, auditivno/auditivne i senzorno/emocionalno/kinestetičke. Ako poznajemo svoj percepcijski stil, možemo ga iskoristiti prilikom učenja. Za učinkovitije učenje dobro je koristiti sve tri perceptivne mogućnosti i što raznovrsnije metode učenja.

Oko 35% učenika su vidljivi tipovi. Skloni su puno i brzom čitanju, pisanju lijepih bilješki, korištenju vizualnih asocijacija i orijentirani su na izgled. Pri učenju bi takav učenik trebao koristiti slike i kartu, čitati upute, knjige, bilježiti i kreirati misaone obrasce.

Auditivni stil (oko 25% su auditivni tipovi) znači da radije primamo informacije slušajući objašnjenja, govoreći i pričajući, a pamtimo slušajući. Za osobe s ovim stilom važno je pohađati predavanja, ponavljati gradivo naglas, učiti u paru i moći snimati gradivo.

Postoji oko 40% kinestetičkih tipova. Osoba s ovim perceptivnim stilom je osjetljiva, prosuđuje osjećajima, teško mirno sjedi, voli aktivan rad, pamti hodajući, govoreći, gledajući i radeći. Dok uče, neka podcrtavaju upute i zaokružuju ključne riječi, boje važne riječi te neka hodaju i govore dok ponavljaju gradivo.

2.3.Jaka i slaba područja učenja

Prema ponašanju u učenju i prema problemima s kojima se najčešće susrećemo, učenje se može podijeliti na različita područja. Učenici su putem upitnika saznali koja su im slaba, a koja jaka područja učenja. Kako bi poboljšali svoja slaba područja, učenici su planirali što bi poboljšali na tom području.

Kako bi učenik bolje upravljao vremenom, izrađuje dnevni, tjedni, mjesečni i godišnji plan svog učenja. Trebao bi početi s učenjem na vrijeme i učiti u isto doba dana te napraviti pauzu od 5 minuta nakon 40 minuta učenja.

Za bolje pamćenje informacija i pamćenje, učenik može prelistati gradivo na početku učenja. Tijekom sata nastoji zapamtiti što više i treba koncentrirano pratiti objašnjenje. Za bolje pamćenje ne smijemo učiti napamet, moramo

razumjeti bitne pojmove. Kako bi učili shvaćajući gradivo, učenici tijekom učenja trebaju razmišljati o biti gradiva i tražiti primjere iz iskustva. Iz gradiva je potrebno izdvojiti bit, podcrtati i napisati osnovne pojmove.

Područje organizacije učenja zahtijeva uređen radni prostor i donošenje cjelokupnog školskog pribora na nastavu. U bilješkama je gradivo organizirano po točkama i dobro je koristiti boje. Prilikom učenja potrebno je prvo preletjeti gradivo. Kako bi se što bolje pripremio za provjeru znanja, važno je da učenik vjeruje u svoje znanje i ima povjerenja u sebe. Za test ili kviz počinje se pripremati na vrijeme. Prije usmenog ispitivanja ponavlja usmenim odgovaranjem na pitanja ili sažimanjem gradiva. Prije ocjenjivanja dolazi odmoran i naspavan u školu i ujutro doručkuje. Među studentima se kao najveći izazov pokazalo područje upravljanja strahom i stresom te osobnih problema. U svačijem životu ima mnogo pobjeda i mnogo poraza. Kad posrneš, moraš ustati i krenuti dalje. Potrebno je naučiti ne samosažalijevati i preuzeti odgovornost za svoju dobrobit. Važno je da se suočimo sa svojim problemima, a ako ne možemo sami, tražimo pomoć. Za bolje upravljanje stresom dobro je naučiti neke od tehnika opuštanja. Učenik se treba pobrinuti da budi i održava pozitivne emocije, dobrobit i samopouzdanje. Također je važna briga o svom zdravlju. Za bolji akademski uspjeh, najvažnije područje motivacije (vanjske i unutarnje). U tu svrhu učenik treba postaviti jasne i ostvarive ciljeve učenja i provjeriti je li ih postigao. Trebao bi prakticirati samodisciplinu kako bi stvarno izvršio zadane zadatke, a učenje bi trebalo pratiti nagrada.

Učenik koji teško održava koncentraciju treba se psihički pripremiti jer je važno da bude opušten, samouvjeren i da ima pozitivan stav prema sebi i učenju. Kako se učenik ne bi umorio, treba raditi kratke pauze od 5 minuta. Počinje s lakšim zadacima: zagrijavanjem trenira mozak za primanje informacija, usred učenja hvata se u koštac s težim gradivom, a manje zahtjevno ostavlja za kraj. Prestaje učiti tek nakon što završi poglavlje ili odlomak.

2.4. Neke tehnike učenja

Tehnika pisanja izvoda su kratke bilješke koje pišemo dok slušamo predavanje, dok čitamo ili učimo, po mogućnosti kad god na različite načine usvajamo nove informacije. Riječ je o zapisivanju ključnih riječi, odnosno riječi koje su važne, izazivaju jasne slike i mnoge asocijacije te se puno lakše pamte.

Mnemotehnike su tehnike za bolje pamćenje i temelje se na prirodnoj sposobnosti osobe da zapamti informacije pretvarajući ih u slike, priče, rime itd. Takvi su, primjerice, pamćenje uz pomoć asocijacija, povezivanje informacija u priču, tehnika loci itd.

Misaoni obrazac namijenjen je sažimanju materijala. Prvo je potrebno pročitati tekst i podcrtati ključne riječi. Informacije se najbolje pamte ako su povezane s emocijama. Stoga je pri izradi mentalnih modela dobro koristiti boje, crteže ili smiješne asocijacije.

3. Zaključak

Važan čimbenik našeg uspjeha u životu je školski uspjeh i s njime povezane radne i studentske navike, kao i vještina dobrog upravljanja vremenom. Kako bismo pomogli učenicima u postizanju njihovih profesionalnih i obrazovnih ciljeva, naša škola provodi radionice Metoda učenja. Radionice su usmjerene na upoznavanje vlastitih školskih i radnih navika te vještina organiziranja vremena i učenja, a ujedno i na povećanje motivacije za školski uspjeh osvjetljavanjem osobnih, dugoročnih i kratkoročnih ciljeva. Osim toga, učenicima nudimo smjernice kako konkretno poboljšati svoje učenje prema područjima koja su za pojedinca nešto slabija. Među učenicima se kao najveći izazov pokazalo područje upravljanja strahom, stresom i osobnim problemima. Učenike tijekom radionice upoznajemo i s nekim tehnikama učenja, kao so mnemotehnike.

4. Literatura

- [1.] Ažman, T. (2007). Učenje učenja – kako se učiti in se naučiti spretnosti vseživljenjskega učenja. Priročnik za učence, dijake, učitelje, razrednike in svetovalne delavce. Ljubljana, Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- [2.] Rose, C., Goll, L. (1993). Umetnost učenja. Ljubljana, Tangram.
- B&B Višja strokovna šola. URL: https://bb.si/f/docs/diplomska-dela/sijaric_alsada-metode_uspesnega_ucenja_0.pdf (5. 10. 2023)
- [4.] OŠ Bistrica ob Sotli. URL: <http://www.osbistricaobotsli.si/files/2015/10/U%C4%8Denje-u%C4%8Denja-bro%C5%A1ura1.pdf> (5. 10. 2023)

Stručni rad

KAKO MOTIVIRATI UČENIKE NA TJELESNO VJEŽBANJE? POGLED IZ KUTA PSIHOLOGA

Tomislav Gundić, univ. bacc. psych.
izv. prof. dr. sc. Nina Pavlin-Bernardić
Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sažetak

Učenike bi trebalo motivirati na redovitu tjelesnu aktivnost zbog brojnih pozitivnih posljedica po tjelesni razvoj i zdravlje, no i zbog mnogih pozitivnih psihičkih posljedica. U radu su raspravljani ovi faktori, a nakon toga je dan pregled načina na koje učitelji mogu potaknuti djecu na više tjelesne aktivnosti, ali i educirati njihove roditelje, u skladu sa suvremenim spoznajama istraživanja iz područja psihologije sporta i psihologije obrazovanja.

Ključne riječi: tjelesno vježbanje, motiviranje na vježbanje, psihičke posljedice vježbanja

Uvod

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) [1] preporučuje da djeca i adolescenti (u dobi od 5 do 17 godina) u prosjeku dnevno imaju barem 60 minuta umjerene do intenzivne tjelesne aktivnosti. To bi trebalo uključivati intenzivne aerobne vježbe, kao i one koje osnažuju mišiće i kosti. Također je preporuka da djeca ne provode više od dva sata dnevno pred monitorima i ekranima.

Podaci Svjetske zdravstvene organizacije pokazuju da je i prije COVID-19 pandemije tjelesna aktivnost djece i adolescenata bila ispod preporučene razine [1]. Primjerice, u 2016. godini već je čak 81% djece i mladih u dobi od 11 do 17 godina diljem svijeta bilo tjelesno aktivno ispod preporučene razine. Pri tome su djevojčice bile manje tjelesno aktivne od dječaka. U Hrvatskoj, podaci CroCOSI istraživanja provedenog u školskoj godini 2018./2019. [2] pokazali su da 35% djece u dobi od 8 do 9 godina ima prekomjernu tjelesnu masu i debljinu, pri čemu je taj problem bio izraženiji u dječaka nego djevojčica. S obzirom na navedeno, učenike bi svakako trebalo motivirati na redovitu tjelesnu aktivnost, za koju nije dovoljno samo vježbati dva-tri puta tjedno. Naime, preporuka je da se intervencije usvajanja zdravih navika i prevencije prekomjerne tjelesne mase i debljine temelje na poticanju pozitivnih navika provođenja slobodnog vremena na otvorenom, u aktivnoj igri, s ciljem smanjenja vremena koje se provodi u sjedilačkim aktivnostima, osobito pred različitim ekranima [2].

Bitno je podsjetiti se i da je čovjek evoluirao u uvjetima u kojima je za opstanak vrste bila potrebna visoka tjelesna aktivnost. Marković [3] tako navodi da je kronični izostanak umjerene i žustre tjelesne aktivnosti bio toliko rijedak do nedavno da, s evolucijskog stajališta, nije bilo dovoljno vremena da se čovjek prilagodi uvjetima sjedilačkog života. To za posljedicu ima nastanak patologija organa i organskih sustava, tj. kroničnih nezaraznih bolesti.

2. Koje su psihičke posljedice redovitog vježbanja?

Osim brojnih korisnih posljedica redovitog vježbanja na tjelesno zdravlje i motorički razvoj djece, izuzetno su važne i posljedice za motivaciju i samopouzdanje, ali i za kognitivni razvoj i općenito za psihičko zdravlje. Tako u preglednom radu Mandolesi i sur. [4] navode da dosadašnja istraživanja pokazuju da je tjelesno vježbanje pozitivno povezano s kognitivnim razvojem djece, ali i da usporava opadanje kognitivnih sposobnosti kod starijih osoba. Kod djece je također povezano s visokom razinom samoefikasnosti, usmjerenosti na ciljeve i percipiranom kompetentnosti. Ova percipirana kompetentnost se odnosi najviše na tjelesne aktivnosti, no svakako pomaže i za druga područja. Naime, ukoliko učenici uvide da njihov trud dovodi do rezultata, naučenu disciplinu i ustrajnost mogu primijeniti i u drugim područjima života. Uz navedeno, do sada je već višestruko potvrđen i nalaz da tjelesno vježbanje smanjuje depresivnost i anksioznost, te je stoga uključeno i u njihovu terapiju. Pokazalo se i da tjelesno vježbanje smanjuje i prevenira navike kao što su pušenje, alkohol i kockanje.

Za ove efekte nije potrebno da tjelesno vježbanje bude uvijek intenzivno – čak i umjereno vježbanje dovodi do ovih pozitivnih posljedica. Uz navedene benefite, smanjuje stres, a može utjecati i na smanjenje simptoma kod djece koja imaju ADHD ili kod osoba koje su doživjele neki traumatičan događaj. Naravno, treba napomenuti da je za ozbiljnije psihičke probleme svakako potrebna i psihoterapija, ali tjelesno vježbanje je svakako često jedan od bitnih alata koje psiholozi i psihijatri uključuju u terapiju.

3. Na koje načine učitelji mogu potaknuti djecu na više tjelesne aktivnosti?

U suradnji sa školskim psiholozima i pedagozima, učitelji mogu napraviti puno korisnih i jednostavnih inicijativa kojima mogu potaknuti djecu na više tjelesne aktivnosti. Uz to, bitno je pokazati i roditeljima na koji način da potaknu svoju djecu. Evo nekoliko primjera:

1. Roditeljski sastanci na kojima bi se roditeljima pružili konkretni primjeri kako poticati zdrave navike kod djece. Naime, roditelji su bitni socijalni modeli od kojih djeca uče i ako djeca gledaju članove obitelji koji većinu vremena provode u stanu ili osobnom automobilu, sjedeći i nezdravo se hraneći, veća je vjerojatnost da i ona počnu pokazivati takvo ponašanje. Roditeljima stoga treba dati ostvarive, realne primjere o tome kako mogu biti modeli svojoj djeci: zajedničke šetnje ili vožnje bicikla; uvođenje više povrća, a manje slatkiša i kruha u svakodnevnu prehranu cijele obitelji; umjereni obroci. U današnje vrijeme mobitela, vrlo je jednostavno da učitelji pošalju roditeljima primjere zabavnih tjelesnih vježbi koje mogu svakodnevno raditi zajedno sa svojom djecom.

2. Na roditeljskim sastancima bi svakako trebalo pružiti vrlo konkretne informacije o tome što se smatra prekomjernom tjelesnom težinom, što se smatra nezdravom prehranom te koliko je tjelesne aktivnosti tjedno zapravo nužno. Naime, i roditelji često imaju pogrešna uvjerenja o tome, kao i općenito o tjelesnoj aktivnosti [5].

3. Zajedno s roditeljima bi trebalo raspraviti i moguće načine nagrađivanja djece za više tjelesne aktivnosti i zdraviju prehranu. Svakako su preporučljiviji načini nagrađivanja koji ne uključuju materijalne nagrade, već pohvale i omogućavanje različitih „nagradnih“ aktivnosti koje djeca odaberu s obzirom na svoje interese.

4. Vođenje djece na školske izlete; upoznavanje s različitim zanimljivim i zabavnim tjelesnim aktivnostima i sportovima, koje mogu sami isprobati i „pronaći se“ u nekome od njih.

5. Edukacija učenika o pozitivnom utjecaju tjelesne aktivnosti na fizičko i mentalno zdravlje. Primjerice, učitelj može iskoristiti sat razrednika da objasni djeci pozitivne posljedice fizičke aktivnosti na njihovo zdravlje, emocionalnu dobrobit, socijalne vještine i općenito kvalitetu života. Time će učenici steći dublji uvid u važnost tjelesne aktivnosti za njihovo tijelo, um i duh te vjerojatno biti motiviraniji za bavljenje tjelesnom aktivnošću.

5. Organiziranje sportskih manifestacija u školi poput raznih natjecanja, radionica ili humanitarnih turnira. Ovakvi sportski događaji potiču fizičku aktivnost, socijalnu interakciju i stjecanje razumijevanja o važnosti sporta, što sve zajedno može motivirati djecu da se redovito bave tjelesnom aktivnošću.

6. Korištenje tehnologije u svrhu promoviranja tjelesne aktivnosti također može biti učinkovit alat za motiviranje djece. Primjerice, korištenje aplikacije za praćenje tjelesne aktivnosti djeci omogućuje da prate svoj napredak, postavljaju ciljeve, prate broj koraka i analiziraju svoja postignuća. Tehnologija može tjelesnu aktivnost učiniti interaktivnom i zabavnom, što dodatno potiče djecu da budu fizički aktivnija, a istovremeno ih uči o važnosti redovite tjelesne aktivnosti.

4. Zaključak

Uz brojne tjelesne pozitivne posljedice redovitog vježbanja, ono je jako bitno i za psihički razvoj i zdravlje učenika. S obzirom na zabrinjavajuće podatke o tjelesnoj aktivnosti učenika čak i prije pandemije COVID-19, koji su postali još više poražavajući za vrijeme pandemije, unutar odgojno-obrazovnog sustava je svakako potrebno motivirati i naučiti učenike kako ispravno i redovito biti tjelesno aktivni. U ovaj proces trebaju biti uključeni, osim nastavnika tjelesnog odgoja, i stručni suradnici i nastavnici u osnovnim i srednjim školama, kao i roditelji učenika.

5. Literatura

- [1.] World Health Organization. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity> (5. 10. 2023.)
- [2.] Capak, K. (2021). Europska inicijativa praćenja debljine u djece, Hrvatska 2018./2019. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo.
- [3.] Marković, G. Važnost tjelesne aktivnosti i tjelesne vježbe za naše zdravlje i kvalitetu života – drugi dio. URL: <https://mail.motus-melior.hr/hr/o-nama/novosti/vaznost-tjelesne-aktivnosti-i-tjelovjzbe-za-nase-zdravlje-i-kvalitetu-zivota-drugi-dio> (4. 10. 2023.)
- [4.] Mandolesi, L., Polverino, A., Montuori, S., Ferraioli, G., Sorrentino, P. i Sorrentino, G. (2018). Effects of physical exercise on cognitive functioning and wellbeing: Biological and psychological benefits. *Frontiers of Psychology*, 9. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.00509/full>
- [5.] Harris, J. i Cale L. (2018). Promoting active lifestyles in schools. *Human kinetics*.

Stručni rad

METODE POUČAVANJA NEKOĆ I DANAS (u strukovnim predmetima Vježbenička tvrtka i Strukovne vježbe)

Jasminka Prstec
Gospodarska škola Varaždin

Sažetak

Nastavni predmeti Vježbenička tvrtka i Strukovne vježbe su strukovni predmeti u obrazovnim smjerovima ekonomist i komercijalist putem kojih učenici lakše svladavaju strukovne nastavne sadržaje uz stjecanje poduzetničkih kompetencija. Učenici su podijeljeni u pet do šest poslovnih odjela (administracija, prodaja, nabava, marketing, računovodstvo i menadžment) virtualne tvrtke odnosno poslovne organizacije čiju djelatnost samostalno odabiru. U virtualnim tvrtkama učenici simuliraju rad u poslovnim odjelima po uzoru na stvarne tvrtke. Preuzimaju uloge stvarnih zaposlenika te prolaze rotacije djelatnika u svim poslovnim odjelima kako bi se upoznali s poslovnim procesima i dokumentacijom svakog odjela. Sa svojim vježbeničkim tvrtkama sudjeluju u sajamskom poslovanju odnosno prijavljuju se na sajmove virtualnih vježbeničkih tvrtki gdje predstavljaju svoju djelatnost, proizvode i/ili usluge koje nude, promidžbene materijale i ostalo. Projektom Interdisciplinarni kurikulum srednjih strukovnih škola jedan od rezultata bilo je uvođenje informacijsko-komunikacijsko-tehnološke nastavne metode odnosno vježbeničkog ERP-a u nastavne predmete Vježbenička tvrtka i Strukovne vježbe koji je uvelike olakšao izvođenje nastavnih procesa.

Ključne riječi: poslovni odjeli, sajamsko poslovanje, vježbenički ERP

1.Uvod

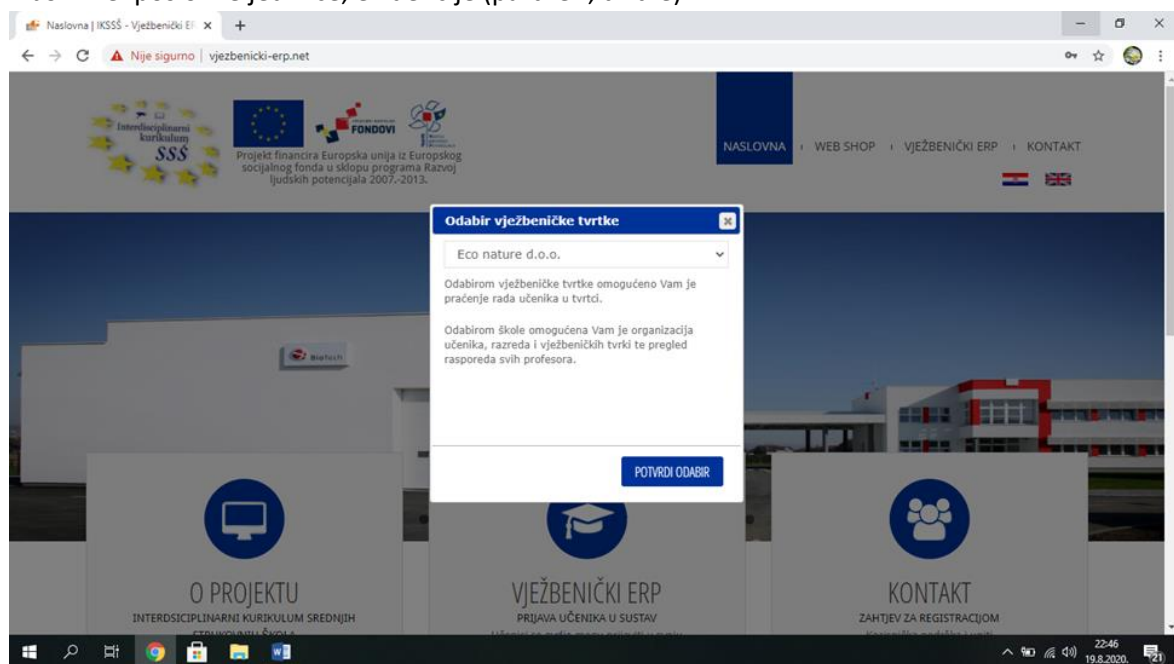
Vježbenička tvrtka je nastavni predmet u 3. i 4. razredu obrazovnog smjera ekonomist koji se uvođenjem novog kurikulumu za stjecanje kvalifikacije ekonomist uveo kao obvezni predmet. U zanimanju komercijalist taj nastavni predmet naziva se Strukovne vježbe. Učenici osnivaju „virtualne“ tvrtke te simuliraju stvarne poslovne situacije. Nastava se odvija u grupama od 10 do 14 učenika, a učenici u poslovnim odjelima imaju uloge voditelja ili referenata poslovnih odjela. Vježbeničke tvrtke se nalaze u učionicama uređenima poput poslovnog ureda. Učionica je podijeljena na odjele i obuhvaća, ovisno o njezinoj veličini oko 10-12 radnih mjesta za učenike te prostor za održavanje sastanaka. S ciljem da učenici upoznaju što više poslova i specifičnosti poslovnih odjela vježbeničke tvrtke provodi se rotacija zaposlenika odnosno zamjena radnih mjesta između djelatnika unutar vježbeničkih tvrtki. Nakon definiranja poslovne djelatnosti i osnivanja virtualne vježbeničke tvrtke zbog nedostatka praktičnog znanja i iskustva za provedbu poduzetničkog pothvata najčešće se pronalazi pomoć iz stvarnoga gospodarstva odnosno odabire partnerska tvrtka koja služi kao pomoć savjetima i izvor je praktičnih znanja ali ponekad i izvor donacija.

2.Uvođenje Vježbeničkog ERP-a

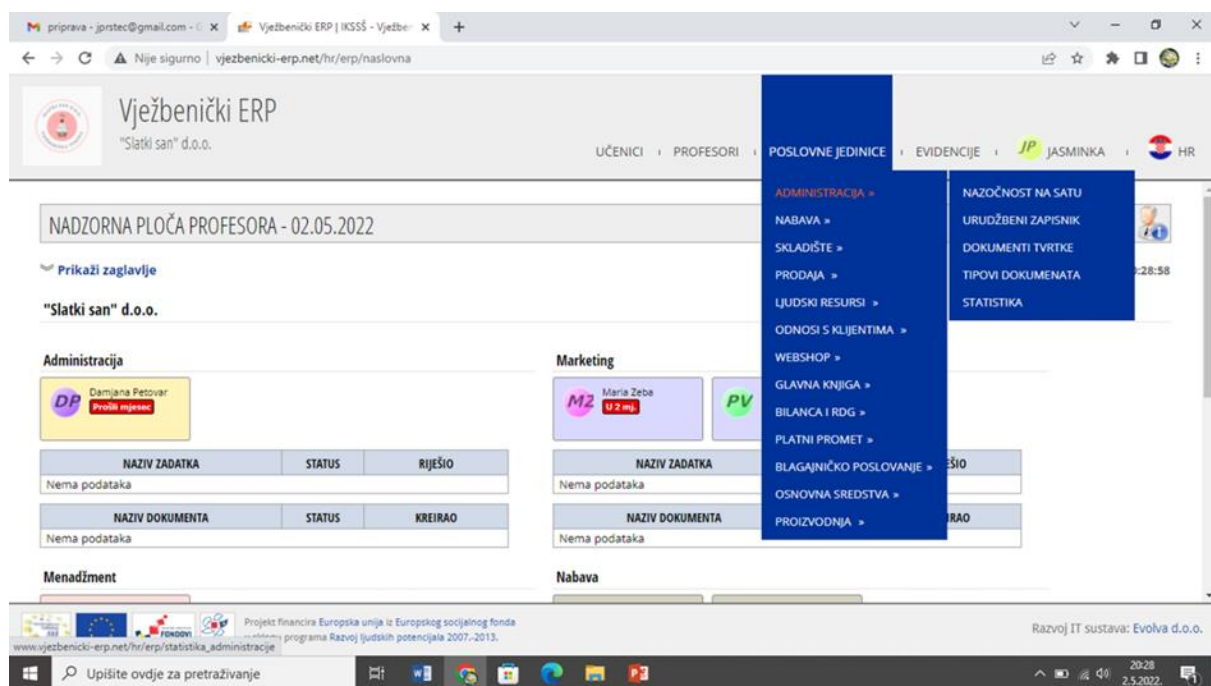
S obzirom da su učenici u vježbeničkoj tvrtki podijeljeni najčešće u pet do šest odjela, moji počeci organizacije i rada tog predmeta su se bazirali na dokumentu u Wordu u kojem sam iz tjedna u tjedan, odnosno po datumima kreirala zadatke po poslovnim odjelima. Na taj smo se način uvijek mogli vratiti na pregled ranijih zadataka jer su se zadatci nizali jedni ispod drugih i često jedni na druge vezali i nastavljali. Učenici su nakon odrađenih aktivnosti u dnevnicima rada opisivali što su radili te su iste ispisivali i pohranjivali u svoje radne mape. 2015. godine je projektom Interdisciplinarni kurikulum srednjih strukovnih škola iz Europskog socijalnog fonda, komponenta: 'Razvoj ljudskih potencijala 2007.-2013.' u sklopu natječaja "Modernizacija školskih kurikulumu u strukovnim školama u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom i potrebama tržišta rada – faza II' (u kojoj je Gospodarska škola Varaždin bila provoditelj projekta bila je u partnerstvu s poduzećem Evolva d.o.o., Srednjom školom M. A. Reljković Slavonski Brod te Školom za dizajn, grafiku i održivu gradnju Split), jedan od očekivanih rezultata bio je uvođenje informacijsko-komunikacijsko-tehnološke nastavne metode (vježbeničkog ERP-a) radi stjecanja relevantnih strukovnih i poduzetničkih kompetencija učenika uz bolju konkurentnost i zapošljivost na tržištu rada, a nastao je upravo na temelju praćenja rada učenika u VT Vinarija Vinea d.o.o. po poslovnim odjelima. Vježbenički ERP predstavlja upotrebu suvremenih tehnologija za e-učenje strukovnih sadržaja i poduzetničkih vještina doprinoseći dodatne kompetencije učenicima i nastavnicima. Učenici aktivno sudjeluju u poslovanju poslovne organizacije i kreiranju dokumenata specifičnih za pojedini odjel vježbeničke tvrtke uz kolanje poslovne dokumentacije. Samostalno obavljaju radne zadatke u sklopu cijelog poslovanja poslovne organizacije o čemu detaljno bilježe bilješke u digitalnom učeničkom dnevniku. Nastavnicima je omogućena lakša i jednostavnije organizacija nastave te priprema za nastavni sat i to u obliku dodjeljivanja zadataka učenicima uz praćenje njihovih izvršenja. Nastavnik postaje koordinator aktivnosti i kreiranje zadataka prenosi na učenike („zaposlenike“) te ima direktnu komunikaciju s učenicima putem uvida u digitalni učenički dnevnik.

Vježbenički ERP je sustav koji učenicima omogućuje simulaciju rada u virtualnim vježbeničkim tvrtkama po uzoru na stvarne tvrtke. Učenici i nastavnici se prijavljuju u sustav korisničkim imenom i lozinkom (Slika 1.). Nastavniku se nakon odabira određene virtualne vježbeničke tvrtke prikazuje Nadzorna ploča nastavnika (Slika 2.) koja mu omogućuje pregled u slijedećim izbornicima: učenici (raspored po VT, raspored po organizacijskim jedinicama); profesori (nadzorni ekran, učenički dnevnik, razina pomoći, priprema sata, predlošci zadataka (Slika 3.) i dokumenata); poslovne jedinice (poslovne jedinice sa podizbornicima); evidencije (korisnici, partneri, organizacijske funkcije, organizacijske jedinice i sl.). Učeniku se prijavom u sustav prikazuje učenički dnevnik (s osnovnim podacima) u kojem ima

mogućnost odabira poslova u dnevniku, planiranih zadataka i kalendarskog prikaza također uz izbornike: poslovne jedinice, evidencije (partneri, tvrtke).

Slika 1. Prijava u Vježbenički ERP

Slika 2. Nadzorna ploča nastavnika

Slika 3. Radni zadaci/predlošci zadataka po odjelima vježbeničke tvrtke

Učenicima je učenje zabavnije i jednostavnije. Motivirani su izvršavati radne zadatke uz lakše povezivanje radnih zadataka i poslovnih procesa između poslovnih odjela.

Prednosti korištenja vježbeničkog ERP-a mogu se očitovati i u obrazovnom sustavu i gospodarstvu i to putem kvalitetnije provedbe nastave i bolje zapošljivosti/samozapošljivosti učenika, veće kompetentnosti radne snage i budućih poduzetnika te podržavanja rada više škola i više web trgovina u svrhu prodaje stvarnih proizvoda škola.

3.Sajamsko poslovanje

2012. godine vježbenička tvrtka Bakus d.o.o. bila je domaćin poslovnog sastanka vježbeničkih tvrtki iz Srednje ekonomske škole Maribor, Ekonomske i birotehničke škole Bjelovar, Strojarske i prometne škole Varaždin i Gospodarske škole Varaždin, dok je prvi Sajam vježbeničkih tvrtki u Gospodarskoj školi bio 2015. godine, a ove se godine u svibnju održao 8. po redu Sajam vježbeničkih tvrtki s natjecateljskim karakterom u tri kategorije (Predstavljanje vježbeničke tvrtke, Vizualni identitet vježbeničke tvrtke i Prodajne aktivnosti vježbeničke tvrtke). Ukupno je sudjelovala 21 vježbenička tvrtka iz različitih županija diljem Republike Hrvatske.

4.Zaključak

Vježbenički ERP predstavlja upotrebu suvremenih tehnologija za e-učenje strukovnih sadržaja i poduzetničkih vještina doprinoseći dodatne kompetencije učenicima i nastavnicima. Učenici aktivno sudjeluju u poslovanju poslovne organizacije i kreiranju dokumenata specifičnih za pojedini odjel vježbeničke tvrtke uz kolanje poslovne dokumentacije. Samostalno obavljaju radne zadatke u sklopu cijelog poslovanja poslovne organizacije o čemu detaljno bilježe bilješke u digitalnom učeničkom dnevniku.

5.Literatura

- [1.]Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Vježbenička tvrtka - vrata u svijet poduzetništva (Priručnik za nastavnike). Preuzeto s <https://www.asoo.hr/UserDocsImages/Dokumenti/Vjezbenicka%20tvrtka-web.kon.pdf> (28.6.2023.)
- [2.]Arambašić, S., Čalić, A., Kovač, H., Jurković Majić, O. i Rupčić, L. (2013). Vježbenička tvrtka 3. Zagreb: Mate
- [3.]Gospodarska škola Varaždin. Vježbenički ERP. Preuzeto s <http://www.vjezbenicki-erp.net/hr/naslovna> (19. 4. 2023.)
- [4.]Urh, B., Ferenac, V., Frančić-Mikulić, T. i Tafra, V. (2019). Vježbenička tvrtka 1. Zagreb: Školska knjiga
- [5.]Urh, B., Ferenac, V., Frančić-Mikulić, T. i Tafra, V. (2019). Vježbenička tvrtka 2. Zagreb: Školska knjiga

Stručni rad

UPORABA IKT-a U ODJELU PRODUŽENOG BORAVKA

Rok Remic, diplomirani uzgojitelj predškolske djece

Osnovna škola Mengeš

Sažetak

Budući da su učenici dandanas svakodnevno povezani sa suvremenim tehnologijama, njihov entuzijazam i vladanje ovom tehnologijom smisleno je iskoristiti i u odjelu produženog boravka. U tekstu je predstavljen praktičan primjer uporabe aplikacije Plickers u odjelu produženog boravka s učenicima prvoga razreda osnovne škole. Uvođenjem aplikacije željeli smo obogatiti boravak u odjelu produženog boravka i na taj način povezati aktivnosti s događajima tijekom nastave toga dana. Provedba aktivnosti je potvrdila da nove tehnologije potječu učenike k aktivnijem sudjelovanju i istodobno ih više motiviraju za rad.

Ključne riječi: odjel produženog boravka, Plickers, motivacija za učenje.

1. Uvod

Učenici generacije Z (rođeni nakon 1995. godine) rođeni su s tehnologijom. Rodili su se među pametnim telefonima, tabletima, plazmama. Ovu tehnologiju su otkrili bez uputa, bez ikakvog učenja o njoj [1]. Učenici koriste pametne telefone, tablete i računala na dnevnoj bazi. Treba ih samo pravilno usmjeriti i pripremiti im primjerene sadržaje. Škabarova napominje da je informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) kod učenika vrlo važna za razvoj njihovih sposobnosti. Učenje na ovaj način je za njih zanimljivije i važno je za daljnje obrazovanje[3]. U nastojanjima da u najvećoj mogućoj mjeri osiguramo da su učenici pri nastavi aktivni i da preuzimaju nadzor nad svojim učenjem, IKT nam je od velike pomoći. Raznovrsni IKT-alati omogućuju da učenici prate i vrednuju svoj napredak. A učiteljima IKT omogućuje plansko pridobivanje povratnih informacija od učenika, što im je od pomoći pri daljnjem planiranju nastave. Provjeravanje je u ovom slučaju formativno, a povratne informacije ni u kom slučaju ne utječu na ocjene [2].

2. Plickers

2.1 Primjer uporabe Plickersa tijekom nastave

Učenicima smo ponudili kviz Poklade u odjelu produženog boravka u prvom razredu. Budući da su učenici tog dana imali dopodnevne aktivnosti povezane s pokladama, i aktivnosti u odjelu produženog boravka smo željeli nastaviti u tom smjeru. Kviz je sastavljen od pet pitanja, a dodali smo i moguće odgovore te pravilan označili. Osim toga, dodali smo i slikovno gradivo. Neprestano smo pratili i pravilnost odgovaranja učenika. Nakon svakog pitanja smo zajedno komentirali odgovore. Već tijekom odgovaranja smo ustanovili da učenici vrlo dobro poznaju pokladne šale i navike u Sloveniji, ali nešto više grešaka je bilo pri pitanju koje se odnosilo na post. Nakon skeniranja odgovora smo s učenicima zato razgovarali o tome šta znači post, kada ga imamo i što tada ne jedemo.

1. Masku, koja je na slici, zovemo:
Superman, kurent, papak, klaun
2. Za poklade u Sloveniji:
Pržimo bečke odreske, pržimo krafne, pečemo pice, pečemo kesten
3. Pokladnom utorku slijedi post, što znači da:
su pokladne krafne zabranjene, ne smijemo jesti meso, je vrijeme za domaću zadaću, moramo zamijeniti pokladnu masku
4. Što ima kurent oko pojasa:
šalicu za čaj, trianql, sablju, kravlje zvonice
5. Kada je kraj poklada:
poklade idu na more, poklade odlaze u drugo mjesto, poklade sahranjuju, poklade idu u vrtić

3. Zaključak

Mi, učitelji u doba tehnologije, možemo ponuditi učenicima puno zanimljiviju nastavu od one koju smo imali sami. Učenici vole raznovrsne tipove nastave i tehnologija nam pri tome može biti od velike pomoći. Učenici su bili oduševljeni uporabom aplikacije Plickers. Veoma dobra karakteristika aplikacije Plickers je u tome što su učenicima za rad potrebne samo liste s QR-šiframa. Plickers kartice možemo dakle koristiti i ako u razredu nemamo tablete za sve učenike. Istodobno, Plickers kartice su veoma jednostavne za uporabu, tako da su primjerene i za učenike u prvom razredu. Za učitelja je uporaba također jednostavna. Pitanja možemo sastaviti brzo i jednostavno dobivamo povratnu informaciju o razumijevanju određenih sadržaja. Učitelj na telefonu odmah vidi pravilne i nepravilne odgovore i tako ima mogućnost da učenike upozori, tako da oni još mogu popraviti svoj odgovor.

Nedostatak aplikacije je taj da u jedan kviz možemo unijeti samo pet pitanja (besplatna varijanta), što nas je malo ograničavalo u radu.

4. Literatura

- [1.] Massot, D. *Generacija Z – poznate značilnosti mladih, rojenih med letoma 1995 in 2010?* (Citirano 30. 3. 2022). Dostopno na naslovu: <https://si.aleteia.org/2018/04/19/generacija-z-poznate-znacilnosti-mladih-rojenih-med-letoma-1995-in-2010/>
- [2.] Sambolić Beganović, A. in Gulič, T. Zbornik razširjenih povzetkov 3. mednarodne konference o učenju in poučevanju matematike KUPM 2016: *Inter@ktivna matematika*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2016.
- [3.] Škrabar, B. Zbornik 7. festivala raziskovanja ekonomije in managementa: *Uporaba informacijske tehnologije v prvem triletju osnovne šole*. Fakulteta za management, Koper, 2010. (Citirano 30. 3. 2022). Dostopno na naslovu: <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-122-9/prispevki/094.pdf>

Stručni rad

VOLIMO ČITATI SLOVENSKI

Barbara Šimac, magistrica profesorica slovenskog jezika i književnosti
Osnovna škola Angela Besednjaka Maribor

Sažetak

U školu u kojoj učim, zadnjih se je godina uključilo mnogo djece iz stranih država. Trenutno u našoj školi slovenski, kao drugi strani jezik, aktivno uči otprilike 55 djece doseljenika. Djeca koja pohađaju dodatne satove slovenskog, dolaze iz različitih država poput Bosne i Hercegovine, Kosova, Ukrajine, Rusije, Mađarske, Srbije ... Djeci doseljenika potrebno je omogućiti poticajni okoliš za čitanje i stoga sam za svoj cilj postavila da ih što više položi Prežihovu čitalačku značku, jer mi se to za njih učinilo kao dobra motivacija. Odlučila sam i da ih pozovem na polaganje Prežihove čitalačke značke, koju mogu položiti do kraja mjeseca travnja. Rad sam organizirala u tri faze, dakle u uvodnu motivaciju s uvodnim listićima za čitanje, tome je slijedio odabir knjiga pomoću knjižničarke, a potom i evaluacija nakon čitanja. Utvrdila sam kako većina djece voli čitati, što je za mene bilo iznenađujuće. Većini djece čitanje knjiga znači ulazak u svijet mašte i pomoć kod učenja slovenskog jezika. Shvatila sam da je savladavanje jezika važno područje za djetetovo uključivanje u nov okoliš, a tome u velikoj mjeri potpomaže i čitanje različitih knjiga.

Ključne riječi: osnovna škola, učenici, doseljenici, čitanje, Prežihova čitalačka značka

1. Uvod

Tijekom čitave povijesti, čovječanstvo prate migracije – sve do današnjih dana. Povodom toga, države se susreću s uvijek novim izazovima, obzirom na višetetničnost te vjerske i jezične razlike. Posljedica doseljavanja stanovništva znači često i uključivanje djece doseljenika u odgojno-obrazovni sustav. [1] U školu u kojoj učim, zadnjih se je godina uključilo mnogo djece iz stranih država. Trenutno u našoj školi slovenski, kao drugi strani jezik, aktivno uči otprilike 55 djece¹ doseljenika. Rad s njima odvija se u četiri različite grupe. Razdijeljeni su prema starosti, materinjem jeziku i godinama školovanja u Sloveniji. Djeca koja pohađaju dodatne satove slovenskog dolaze iz različitih država poput Bosne i Hercegovine, Kosova, Ukrajine, Rusije, Mađarske, Srbije ... Djeci doseljenika potrebno je omogućiti poticajni okoliš za čitanje i stoga sam kao svoj cilj postavila da ih što više položi Prežihovu čitalačku značku, jer mi se to za njih učinilo kao dobra motivacija. Odlučila sam i da ih pozovem ka polaganju Prežihove čitalačke značke, koju mogu položiti do kraja mjeseca travnja. Učenicima sam predložila da pročitaju tri knjige na slovenskom jeziku. Zajedno s knjižničarkom pomogli smo im i kod odabira knjiga. Za njih je čitanje važan čimbenik, jer na ovaj način uče jezik novog okoliša, što pak doprinosi razvoju čitalačke pismenosti.

2. Čitalačka značka

Čitalačka značka jedinstveni je svjetski pokret koji ima dugu tradiciju poticanja dobrovoljnog čitanja u slobodno vrijeme. Nastoji podići razinu čitalačke pismenosti, te se stoga sve vrijeme uključuje u društvena i stručna područja. U Sloveniji se za čitalačke značke sakupljaju čitatelji svih starosti, pa ipak je najbrojnija na osnovnim školama – uključenih je oko 70 % osnovnoškolaca. Čitalačku značku vodi Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS. Čitanje započinje svake godine 17. rujna i završava u travnju. [2, 3]

3. Značenje čitanja za doseljenike

Za doseljenike čitanje je važan čimbenik, jer pomoću različitih tekstova obogaćuju svoj rječnik i nauče slovenski jezik.

Važno je da čitaju različite tekstove – na početku one koji su u njihovoj moći razumijevanja (slikovnice, stripovi, zagonetke, pjesme, bajke ...). Djeca 1. trogodišta odabiru slikovnice (bogate ilustracije), 2. trogodište dvojezične knjige ili knjige s manje zahtjevnim pisanjem, dok 3. trogodište odabire knjige koje su skraćene i imaju manje zahtjevnog pisanja.

Djeca doseljenika pozvana su i ka polaganju Prežihove čitalačke značke. Osnovni je cilj da prepoznaju pozitivne učinke čitanja u svakodnevnom životu, ali i kod učenja. Kod čitanja i razgovora o pročitanoj, obzirom na sadržaj iz različitih točaka gledišta, opisima vlastitog doživljavanja pročitane teksta, djeca otkrivaju blago koje knjige u sebi nose. Učenicima sam savjetovala da pročitaju tri knjige na slovenskom jeziku koje su oni u mogućnosti shvatiti, obzirom na razumijevanje novog jezika.

4. Tijek našeg rada

Rad sam organizirala u tri faze, dakle u uvodnu motivaciju s *listićima za čitanje*, uslijedio je *odabir knjiga pomoću knjižničarke*, a potom *evalvacija nakon čitanja*. U fazi motivacije učenicima sam razdijelila listiće za čitanje, na koje su morali zapisati svoju najdražu knjigu i objasniti zbog čega im se tako svidjela. Nekoliko učenika je već i prije

¹ Sažeto po Osnovnoj školi Angela Besednjaka Maribor, interni materijal, listopad 2023.

toga odabralo knjigu na slovenskom jeziku. Njihove najdraže knjige su: *Krive su zvijezde* – sviđa mi se, jer je to prva knjiga koju sam pročitala na slovenskom; *Magarac na ledu* – smiješno je, jer magarac nije znao hodati po ledu; *Idemo u "tri krasne"* – knjiga je bila vrlo zanimljiva, posebno jer su bez telefona; *Anica i Jakob* – vrlo zabavna knjiga; *Gospodin Grom* – zanimljiva knjiga koja govori o veselju, žalosti i prijateljstvu; *Djevojčica koja se je pretvorila u mobi!* – sviđa mi se, jer je bila, jer djevojčica otputuje u Ameriku; *Harry Potter* – obožavam Harry Pottera i vrlo mi se sviđaju njegove čarobne moći; *Pasji čovjek* – sviđa mi se, jer ima puno slika i malo teksta ...

Nakon razgovora, shvatila sam kako posebice starija djeca (3. trogodište) jako vole čitati na engleskom jeziku – od tih je najviše djece iz Ukrajine i Rusije. Starija djeca vole čitati kriminalke, romane i znanstvenu fantastiku. Djeca 1. trogodišta najradije odabiru slikovnice (bogate ilustracije), dok 2. trogodište odabire dvojezične knjige ili knjige s manje zahtjevnim pisanjem.

Slika 1: Čitalački listići (vlastiti izvor)

Slijedio je odabir knjiga. Otišla sam s učenicima u školsku knjižnicu, gdje im je knjižničarka predstavila izbor knjiga koje su za njih primjerene. Odabir knjiga bio je različit, ovisan od djetetovih maternjeg jezika. Djeci iz Kosova, Ukrajine i Rusije preporučili smo npr. čitanje slikovnica, stripova i zagonetaka. Neka djeca koja dolaze npr. iz Bosne, segnula su i po težim knjigama, kao što je npr. Harry Potter. Slovenski i bosanski jezik pripadaju istoj jezičnoj grupi i što je između njih više sličnosti, to pogodnije utječe na razumijevanje slovenskog jezika. Djeci smo preporučili i lakše štivo, odnosno skraćenu verziju (npr. za lektiru u 9. razredu *Romeo i Julija* ili u 8. razredu *Visoška kronika*). Posegnuli su, pak, i po višejezičnim knjigama – *Soči* (eng.), *Poslušajte, dolazi jazavac!* (rus., alb., bos., eng.), *Crvena vunena rukavica*: ukrajinska narodna bajka.

Slika 2: Police s slikovnicama i zagonetkama (vlastiti izvor)

Knjižničarka je učenike usmjerila ka polici, na kojoj su bile slikovnice. One su sadržavale i slikovni rječnik – na kraju ili među samim tekstom. Slikovni rječnik (slika 3) učenicima je od velike pomoći kod razumijevanja teksta. Jednako ih je tako i usmjerila ka polici na kojoj su bile zagonetke. I zagonetke imaju rješenje u likovnoj formi i upravo to učenike motivira ka usvajanju novih riječi. U školskoj knjižnici, za učenike doseljenika, važna je i kutija (slika 4), koja sadrži gradivo iz različitih stručnih područja (npr. životinje, priroda, ljudsko tijelo, zanimanja, obitelj, povijest ...). Čak i kod čitanja ovakvog gradiva učenici usvajaju nove riječi. Zajedno s učenicima sklopili smo dogovor da tjedno posjećuju školsku knjižnicu i dva puta tjedno čitaju na dodatnim satovima slovenskog jezika za djecu.

Slika 3: Slikovni rječnik u slikovnici (vlastiti izvor)

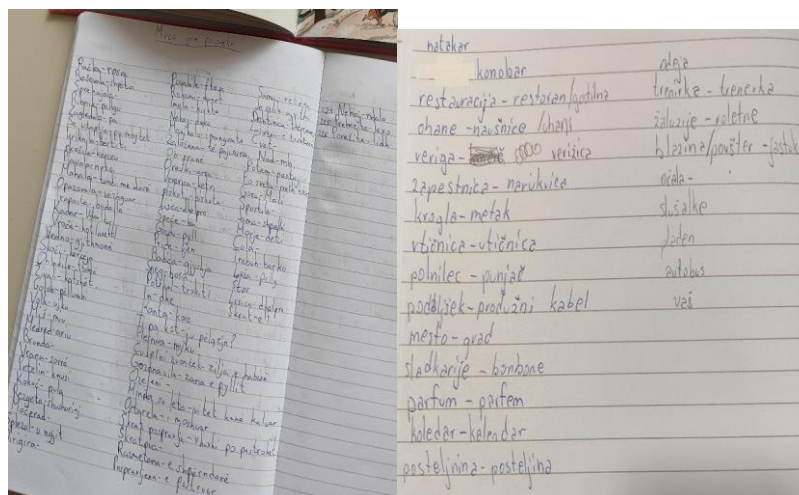
Slika 4: Gradivo različitih stručnih područja (vlastiti izvor)

Zajedno s djecom sam na kraju izvela i evalvaciju nakon čitanja. Nakon završenog čitanja, učenicima sam pripremila pitanja kako bih dobila povratnu informaciju. Zapitala sam ih zbog čega vole čitati, što im čitanje znači, da li im se svidio način na predstavljanja knjige. Dobila sam različite odgovore. Većini djece čitanje znači ulazak u svijet mašte i pomoć kod učenja slovenskog jezika. Učenici su doista uživali prilikom predstavljanja književnih i umjetničkih djela. Na kraju smo svi zajedno organizirali izložbu umjetničkih djela, koja su nastala prilikom čitanja knjiga.

Shvatila sam kako je savladavanje jezika važno područje za uključivanje djeteta u novi okoliš, a tome u velikoj mjeri pomaže čitanje različitih knjiga.

4.1 Čitanje pomoću uređaja za prevođenje

Djeca doseljenika suočena su s mnogim promjenama okolišu koji je za njih nov. Odlučila sam da im omogućim uporabu telefona na satovima učenja. Kod čitanja mogu koristiti telefon ili kompjuter – upotrebljavaju Google prevoditelj. Pomoću prevoditelja, učenici mogu kod nepoznatih riječi oblikovati svoj rječnik (slika 5), što ih kod rada u školi jako motivira.

Slika 5: Rječnik za albanski i bosanski jezik (vlastiti izvor)

5. Zaključak

Za dijete doseljenika, učenje novog jezika i promjena okoliša zasigurno predstavljaju važnu prijelomnicu u njegovom životu. Potrebno im je omogućiti poticajni okoliš za čitanje, te sam dostignula i cilj da ih što više položi Prežihovu čitalačku značku. Sve to djeca doseljenika uspješno obavljaju. Veseli me da su djeca s veseljem posegnuli po knjigama na slovenskom jeziku, jer timer razvijaju svoj novi rječnik i navikavaju se na novi okoliš. Za sljedeću školsku godinu odlučila sam i dogovorila se s aktivom slovenist o tome kako ćemo pripremiti plan aktivnog uključivanja učenika doseljenika u Noći knjige u našoj školi. Taj događaj tematski je zasnovan i namijenjen druženju učenika, a ujedno i čitanju te knjigama koje vole čitati. Tako se učenici međusobno povežu i na ovaj način obogaćuju svoj vokabular. Jednako tako pridobiju i nova iskustva. Ovaj događaj velika je motivacija, nagrada i poticaj u buduću svim čitateljima.

6. Literatura

- [1] http://pefprints.pef.uni-lj.si/2894/1/UL_PeF_-_Matejka_Glogov%C4%8Dan_pdf..pdf (pridobiveno 5. 10. 2023)
- [2] <https://www.bralnaznacka.si/sl/o-nas/predstavitev/> (pridobiveno 28. 9. 2023)
- [3] <https://www.bralnaznacka.si/assets/Uploads/VSE-KAR-BI-RADI-VEDELI-O-BRALNI-ZNACKI-V-OS-21.pdf> (pridobiveno 28. 9. 2023)
- [4] <https://centerslo.si/za-otroke/ucni-nacrti/ucni-nacrti-za-slovenscino-kot-drugi-tuji-jezik/ucni-nacrt-za-zacetni-pouk-slovenscine-za-ucence-priseljence/3-vzgojno-izobrazevalno-obdobje/> (pridobiveno 30. 8. 2023)

Stručni rad

ISPREPLETIMO SVOJE ZNANJE O EUROPSKIM DRŽAVAMA

Mag. Polonca Čontala
Osnovna škola Angela Besednjaka Maribor

Sažetak

Razdvajanje obrazovnih sadržaja samo na jedan obrazovni predmet, stvar je prošlosti, jer takvo nepovezano učenje nema trajne vrijednosti. Samo povezivanje i ispreplitanje obrazovnih sadržaja i procesa, daje učenicima iskustva koja će im biti od koristi za cijeli život. Kao učiteljica slovenskog, zemljopisa i sociologije, to jest u osnovnoj školi još i domovinske i državljanske kulture te etike, odlučila sam obrazovnu temu *opis države*, povezati sa što više predmeta. Povodom toga sam se, kod planiranja svog rada, usklađivala s više suradnika i rad pripremila na način na koji će, barem kod jednog predmeta, učenici moći dobiti i ocjenu. U ovom članku predstaviti ću organizaciju, izvedbu i evaluaciju međupredmetnog rada u okviru teme *opis države* sa sedmoškolcima u osnovnoj školi. Svojim radom, snalažljivošću i motiviranošću, dokazali su kako znaju samostalno potražiti i upotrijebiti različite izvore, tvoriti i oblikovati tekst u Wordu, pripremiti i izvesti govorne nastupe književnim jezikom te kod rada, sve vrijeme očuvati pozitivan stav.

Ključne riječi: međupredmetno povezivanje, slovenski, zemljopis, izborni predmet, obrada teksta, govorni nastup

1. Uvod

Kod međupredmetne nastave, kao učiteljica izdvajam se i iskakujem iz tradicionalne uloge podučavanja, jer je moja uloga dio aktivnog nastavnog procesa između mene i učenika. Posebice želim učenike² potaći ka samostalnom radu i samo ih usmjeravati. Obzirom na to da mogu učiti više predmeta, imala sam prednost kod izvođenja međupredmetnog povezivanja u trećem trogodištu osnovne škole, koje je, pak, najčešće u prvom i drugom trogodištu. Povezala sam se s učiteljicom slovenskog, koja je imala nastavu u jednom odjeljenju dok je učila u drugom odjeljenju, s učiteljem zemljopisa te učiteljem izbornog predmeta obrade tekstova. Rad smo zasnovali tako da smo učenike poticali ka povezivanju obrazovnih sadržaja sva četiri predmeta, usmjeravali ih prilikom rada ka tome kako doći do informacija tj. podataka, a posebice smo naglašavali značenje komunikacije, kako znati zamoliti za pomoć, za dodatne upute, objašnjenja učitelja ili vršnjaka.

2. Međupredmetno povezivanje

Međupredmetno povezivanje cjelovit je didaktičan pristup, koji označava horizontalno ali i vertikalno povezivanje znanja, sadržaja i vještina učenja, potiče samostalno i aktivno pridobivanje iskustava učenja. [1] Za uspješno međupredmetno povezivanje, učitelj mora ispunjavati više aspekata, jer mora potanko poznavati ciljeve koje međupredmetnim povezivanje želi postići, dobro mora poznavati ciljeve i sadržaje različitih predmeta, koje učenici imaju u određenom razredu, povezivati se mora s nastavnicima različitih predmeta, sadržaje mora prilagođavati razvojnomo stupnju i predznanju učenika, pobrinuti se mora za dobro sadržajno i organizacijsko izvođenje, te na kraju izvesti i analizu to jest evaluaciju. Prema Žbogar, suvremene društvene okolnosti diktiraju traženje bitnog u poplavi informacija, ali i sposobnost uporabe praktičnog znanja. Ako su tradicionalni nastavni planovi bili usmjereni uglavnom u razvijanje jednog predmeta, suvremeni zahtijevaju i povezivanje između predmeta i među pojedinim područjima. [2] Kod ovakvog didaktičnog pristupa najvažnije su metoda rada, metoda iskustvenog učenja i metoda praktičnog rada, koje prati i metoda rada s tekstem te druge. Prilikom međupredmetnog povezivanja svoju pozornost usmjeravamo na sadržaj različitih predmeta, što je to što međusobno povezujemo i na proces rada. Učenicima je potrebno omogućiti pridobivanje trajnijeg znanja, što možemo postići ako su sve vrijeme aktivni i neprestano sudjeluju s kolegama iz razreda i s učiteljima. I kod međupredmetnog rada potrebna je diferencijacija, obzirom na različite sposobnosti učenika i doseljenika.

3. Planiranje rada i oblikovanje kriterija rada

Cilj rada za svakog je učenika bio taj da u Wordu zapiše opis države (slovenski, uređivanje tekstova, zemljopis), u paru ili samostalno pripremiti PPT ili plakat (slovenski, uređivanje tekstova), izradi svoj uradak ili turistički vodič kod predmeta zemljopisa te opredijeli članstvo opisane države u Europskoj uniji (etika³).

Nakon usklađivanja s učiteljem zemljopisa, učenici su mogli sami odabrati državu zapadne ili sjeverne Europe: Belgiju, Francusku, Irsku, Luksemburg, Monako,

² Pojam učenik upotrijebljen je u smislu odgojno-obrazovnog sustava, koji stalno uči i razvija se.

³ Upotrijebljeno je kraće ime predmeta domovinski i kulturni odgoj te etika.

Nizozemsku, Veliku Britaniju, Dansku, Finsku, Island, Norvešku, Švedsku, Estoniju, Latviju i Litvu. [3]

Rad je mogao biti samostalan ili u parovima. Zajedno smo suoblikovali kriterije (slika 1), koji su im služili kod rada. Tako so znali da će biti uspješni, budu li naveli položaj odabrane države; njene susjedne države; veličinu države; broj stanovnika; glavni grad; državne simbole; karakteristike klime; prirodne i kulturne znamenitosti; jezik; platna sredstva; što odabranu državu bitno označava ili po čemu se razlikuje od drugih država i da će biti uspješni, kada u opisu države ne budu izražavali svoje osjećaje ili mišljenja; izmicali se subjektivnosti; glagole zapisivali u sadašnjem vremenu; ne budu predstavljali događaje iz prošlosti države, jer bi time izradili predstavljanje države, ali ne i njen opis.

Slika 1: Oblikovani kriteriji (vlastiti izvor, 2023)

Što se tiče vremenskog planiranja, potrebno je istaći kako su učenici sami, među predloženim terminima, sami odabrali datume svojih prezentacija, dok su čitav tekst morali zapisati u obliku Wordovog dokumenta i predati ga dan prije prezentacije u Teamse – u ekipu pod imenom SLJ7. Na dan prezentacije tiskani su Wordov dokument donijeli u školu. Učenici koji nisu imali mogućnost svoj zapis tiskati, poslali su ga meni te sam ga sama natisnula.

4. Tijek rada, pomoć vršnjaka i pomoć nastavnika

Nakon konačnog usklađivanja nastavnici smo učenicima prosljedili jasne upute, koje obuhvaćaju njihov rad i to naslovnicu, opis odabrane države te potom još i utemeljenje onog što mu se u toj državi najviše sviđa i što ga je privuklo; literatura i izvori; uradak po njihovom odabiru – može biti i turistički vodič tj. prospekt (za zemljopis); predaja uratka; prezentacija rada i potom još i evaluacija s povratnim informacijama. Upute za oblikovanje dokumenta bile su jasno iznesene, dakle naslovna stranica sa svim elementima, za računalno oblikovanje dokumenta bila je propisana veličina glavnog teksta; veličina naslova; usmjerenost lista; dvostrano poravnanje teksta; razmak (odlomak) između redaka; davanje naziva slikama; opseg rada; rok predaje i gdje u Teamsima trebaju predati svoj uradak. Učitelj zemljopisa opredijelio je kako bi izradom turističkog vodiča dokazali, kako su savladali osnovne značajke sakupljanja zemljopisnih informacija pomoću udžbenika, atlasa i na osnovi opisa države, kojeg su već bili pripremili na satu slovenskog. Turistički vodiči sadržavali su naslovnicu, osnovne podatke o državi; položaj; površinu; podneblje; vegetaciju, stanovništvo; ekonomiju; barem pet zanimljivosti o odabranoj državi – to su mogle biti prirodne ili kulturne znamenitosti koje turisti rado posjećuju, posebni običaji, nošnja, tipična hrana/piće, omiljeni sportovi, poznate osobe, rubrika da li ste znali ...

Ponovno su bili upozoreni na navođenje izvora i literature. [3]

5. Presentacija i povratne informacije

Odredili smo predviđeno vrijeme prezentacije (10 minuta), upozorila sam ih na ravnomjernu raspodjelu rada u parovima. Mogli su si potpomagati i s PowerPoint-prezentacijom, ili izradom plakata. Uzeli su u obzir i poštovali smjernice koje im je prosljedio učitelj izbornog predmeta uređivanje teksta. Kod izrade PPT-prezentacije u obzir su uzeli: font slova veličine 24 ili više; stil pisanja: Calibri ili Arial; na dijapozitive zapisali su tek ključne riječi i dodali slikovno gradivo; Boja pozadine jednaka je na svim dijapozitivima (tamna pozadina – svijetla slova ili svijetla pozadina – tamna slova); na jednom dijapozitivu mogu biti najviše četiri slikovna gradiva (slika, fotografija, grafikon, SmartArt, tabela) – poželjno je vlastito gradivo; upotrijebili su odgovarajuće animacije i prelaze; na kraju prezentacije naveli su i izvore. [4] Prilikom izrade plakata upotrijebili su papir većega formata A3, crtači list; jednu vrstu stila pisanja, naslove su zapisali tiskanim slovima, a tekst malim tiskanim slovima, papir je mogao biti bilo koje boje, jedino su morali opaziti da ono što na nj budu napisali bude i vidljivo, tj. vidljiv tekst i crteži/slike, morali su biti dovoljno vidljivi (vidljivi i s veće udaljenosti). U donjem desnom kutu su se potpisali svi autori (ime i prezime, razred) te u donjem lijevom uglu naveli literaturu i izvore, koji su im pomogli kod izrade plakata.

Slika 2: Uradak učenika – Norveška
(vlastiti izvor, 2023)

Slika 3: Prizor razredne izložbe
(vlastiti izvor, 2023)

Nakon svake prezentacije učenici su razotkrili što im se najviše svidjelo, čija prezentacija im je bila najbolja. Posebice su bili oduševljeni kreativnošću prezentacija, zanimljivim podacima i dobro oblikovanim PPT- dijapozitivima. Prijedlozi poboljšanja posebice su se odnosili na književne (narječne) riječi, uporaba dvojine, kada su rad predstavljali u parovima te pravopisnog zapisa na dijapozitivima.

Učenici su i istaknuli da li su tokom prezentacije imali tremu prije ili tokom prezentacije, kako su je osjetili i prepoznali (crvenilo, *trešnja ruku*, *slabost*, *suha usta*, *brže otkucaje srca* ...) i kako su je savladali. Zanimljivo je bilo zapažanje, kako su ih ove spoznaje iznenadile i nekako smirile, te da se i drugi tako osjećaju. Svojim radom bili su vrlo zadovoljni, a posebice spoznajom da su svoje znanje obogatili na drugačiji način.

Poteškoće sa kojima sam se kao nastavnica susrela bile su glavnom organizacijske, da sam pomoću razrednika osigurala računala, koje su učenici mogli za određeno vrijeme posuditi, da sam organizirala dodatne satove na kojima su si međusobno pomagali, brinula za terminski plan te dobro oblikovala kriterije bodovanja za ocjenjivanje predmeta slovenskog. [5, 7]

Opis države – govorni nastup	
Ustreznost temi (dogovorene sastavine govornog nastupa):	
– lega izabrane države; – susednje države; – veličnost države; – število prebivalcev; – glavno mesto; – državni simboli; – podnebne značilnosti; – naravne in kulturne znamenitosti; – jezik; – plačilno sredstvo; – kar bistveno zaznamuje izbrano državo ali po čem se razlikuje od drugih držav.	11 Predstavitev vsebuje vse elemente, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 10 Predstavitev vsebuje 10 elementov, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 9 Predstavitev vsebuje 9 elementov, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 8 Predstavitev vsebuje 8 elementov, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 7 Predstavitev vsebuje 7 elementov, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 6 Predstavitev vsebuje 6 elementov, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 5 Predstavitev vsebuje 5 elementov, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 4 Predstavitev vsebuje 4 elemente, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 3 Predstavitev vsebuje 3 elemente, ki so natančno in ustrezno predstavljeni. 2 Predstavitev vsebuje 2 elementa, ki sta natančno in ustrezno predstavljeni. 1 Predstavitev vsebuje 1 element, ki je natančno in ustrezno predstavljen.
Navedena utemeljitev, zakaj je izbral to državo.	/1 t
– (Po)ustvarjalni izdelek in ustrezan zapis v Wordu (naslovnica, viri ...)	/3 t

Opis države – govorni nastup	
– Izpeljava govornega nastopa (PPT oz. plakat)	Prvi govorec /5 t Drugi govorec /5 t
DOSEŽENO ŠTEVILO TOČK:	/20 t
DOSEŽENO ŠTEVILO TOČK:	/20 t
*Priloga pri delu v paru: zapis, koliko je skupnemu delu prispeval/-a posameznik/-ca.	
5 Jezik je bogat in pravilen brez nepotrebnega ponavljanja. Spretno uporablja nebesedno govorico, je prepričljiv, sproščen. Govor je tekoč, dovolj glasen, razločen. o PPT-predstavitev (oz. plakat) je pripravljena v skladu s kriteriji. 4 Jezik je pravilen, a z občasnim nepotrebnim ponavljanjem. Uporablja nebesedno govorico, je prepričljiv, sproščen. Govor je naraven, razločen in razumljiv. o PPT-predstavitev (oz. plakat) je delno pripravljena v skladu s kriteriji. 3 Jezik je pravilen, a z občasnim nepotrebnim ponavljanjem. Manj uporablja nebesedno govorico. Govor je nejasen. o PPT-predstavitev (oz. plakat) je delno pripravljena v skladu s kriteriji. 2 Jezik je pomanjkljiv z veliko nepotrebnega ponavljanja. Je delno prepričljiv. Nebesedna govorica je nejasna. Govor ni vselej razločen, tekoč, naraven in razumljiv. o PPT-predstavitev (oz. plakat) je zelo pomanjkljivo pripravljena. 1 Govor je zelo skromen, veliko je zatikanj, preth, nepovezan s PPT-predstavitvijo. o PPT-predstavitev (oz. plakat) je zelo pomanjkljivo pripravljena.	
Datum ocenjevanja:	Ocena:
Datum ocenjevanja:	Ocena:

Slika 4: Bodovanje ocenjevanja (vlastiti izvor, 2023)

Komunikaciju sa suradnicima prenijeli smo i u Zoom okoliš nakon uvodnog sastanka, gdje smo se brzo i lako uskladili u vezi svih izazova koje međupredmetno poučavanje donosi.

6. Zaključak

Na svojim satovima uvijek i ponovno želim postići to da učenika potičem ka povezivanju nastavnih sadržaja, dok veliko značenje dajem i načinu, kako doći do informacija, kako ih povezivati, kako znati zamoliti z pomoć nastavnika ili vršnjake. Za ovu svrhu, pripremila sam terminski plan pomoći među vršnjacima. Utvrdila sam kako su učenici bili vrlo nesamostalni, nesigurni, željeli su da im jasno napišemo upute, postavljali su mnogo pitanja i odgađali početak rada. Kad je rad ipak započeo, dnevno su postavljali pitanja, međusobno se dogovarali, odgovarali, izvještavali s veseljem o tome kako njihov rad napreduje. Od 72 učenika, čak 29 učenika potražilo je pomoć među vršnjacima u školi, dok nemam podataka o tome koliko pomoći su zatražili međusobno, preko internetnih mreža. Nakon konačnih predaja uradaka i prezentacija, dokazano je kako učenici vole ovakav način rada, da ih motivira te da čak i oni s prilagodbama napreduju svojim tempom. Iznenadila me je velika predanost za rad, pozitivan odaziv i povratne informacije, kod kojih su zapisali da je ovakav način rada za njih nov, ali bi željeli što češće raditi na ovaj način. Lakše je bilo onim učenicima koji imaju dobro razvijene komunikacijske vještine, dok je teže bilo onima koji ne znaju, možda čak i nemaju hrabrosti postaviti pitanja i ne snalaze se kod rada. Za učitelje je međupredmetno poučavanje u fazi planiranja opsežnije i zahtijeva mnogo usklađivanja s učiteljima drugih predmeta, dok je u fazi pripreme, izvođenja i evaluacije, mnogo više pozitivne orijentacije, osvješćivanja o upotrebljivosti znanja je u tolikoj mjeri prisutno da je vrijedno, uvijek i ponovno, nastavu usmjeriti na učenike. Jedino na ovaj način naše će zvanje preživjeti, jer se sve vrijeme postavljamo u ulogu mentora koji stoji uz učenike, dok nastava teče u oba smjera i obje strane stalno pridobivaju te se opunomoćuju za savladavanje uvijek novih životnih situacija.

7. Literatura

- [1] Volk, M., Štemberger, T., Sila, A., Kovač, N. (2020). *Medpredmetno povezovanje. Pot do uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev.* <https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-012-7.pdf> (pridobljeno 10. 10. 2023).
- [2] Žbogar, A. *Medpredmetno povezovanje pri pouku književnosti.* <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/30-Zbogar.pdf> (pridobiveno 1. 10. 2023).
- [3] Senegačnik, Jurij: *Geografija Evrope in Azije.* Udžbenik za geografiju u 7. razredu. Založba Modrijan. Ljubljana, 2019.
- [4] Žmavc, Dejan: *Urejanje besedil.* Interno gradivo. (2022) OŠ Angela Besednjaka Maribor. Maribor.
- [5] Poznanovič Jezeršek ... et al. (2018). *Učni načrt – posodobljena izdaja. Program osnovna šola. Slovenski.* Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (pridobiveno 20. 9. 2023).
- [6] Klemenčič, Eva: *Domovinska in državljanska kultura in etika.* Udžbenik za 7. razred osnovne šole. Založba Modrijan. i2, Ljubljana, 2018.
- [7] Juriševič, M. (2012.). *Motiviranje učencev v šoli.* Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. http://pefprints.pef.uni-lj.si/1184/1/Jurisevic_Ucbenik_Motiviranje.pdf (pridobiveno 28. 9. 2023).

Stručni rad

ČITALAČKE PREFERENCIJE UČENIKA VIŠIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE „BRAĆA RADIĆ“ KOPRIVNICA

Natalija Flamaceta Magdić
Adrijana Hatadi
Osnovna škola „Braća Radić“ Koprivnica

Sažetak

Školsko istraživanje u Osnovnoj školi „Braća Radić“ Koprivnica provedeno je u šk. god. 2021./2022. g. sa svrhom utvrđivanja kakav je stav učenika 5., 6., 7. i 8. r. prema čitanju, ima li obiteljsko okruženje utjecaj na čitateljske navike, kakav je odnos učenika prema školskoj knjižnici te čitaju li učenici na engleskom jeziku, što čitaju te koje strategije čitanja na stranom jeziku koriste. Istraživanje je provedeno putem obrasca u Office Forms. Rezultati anketnog upitnika primijenit će se u utvrđivanju potreba i interesa učenika, u svrhu ostvarivanja motivacije za čitanje, promociju školske knjižnice te unaprjeđivanje nastave Engleskog jezika u Osnovnoj školi „Braća Radić“ Koprivnica.

Ključne riječi: čitanje, lektira, školska knjižnica, čitanje na engleskom jeziku, strategije čitanja na stranom jeziku

1.Uvod

Pri planiranju istraživanja postavile smo hipoteze:

H1: Čitanje iz užitka na hrvatskom jeziku u podređenom je položaju prema čitanju kao školskoj obvezi.

H2: Učenici pretežno pročitaju jednu do dvije knjige mjesečno.

H3: Učenici najviše vole čitati književnost (beletristiku, poeziju i sl.).

H4: Školska knjižnica učenicima predstavlja isključivo izvor za posudbu lektirnih naslova.

H5: Čitanje iz užitka na engleskom jeziku u nadređenom je položaju u odnosu na čitanje iz obaveze.

H6: Učenici na engleskom jeziku više čitaju online sadržaje od tiskanih.

H7: Vještina i razumijevanje pročitanog te primjena strategija čitanja na engleskom jeziku učenicima predstavlja poteškoću.

2.Razrada

Istraživanje je obuhvatilo 423 učenika: 192 djevojčice (45,4 %) i 231 dječaka (54,60 %).

Na prvo pitanje u anketnom upitniku 81 % učenika potvrdilo je da su im roditelji/skrbnici čitali slikovnice i knjige kada su bili mlađi. Obitelj ima iznimnu ulogu pri razvijanju djetetovog odnosa prema čitanju. Djeca kojima roditelji od prvih godina života čitaju kasnije lakše usvajaju tehniku čitanja jer imaju bogatiji rječnik i razvijeniju maštu [5].

Drugo pitanje odnosilo se na posjedovanje knjiga u kućnoj biblioteci. 76 % učenika odgovorilo je da njihove obitelji posjeduju kućnu biblioteku. Malom kućnom bibliotekom roditelji svojoj djeci prenose poruku da su knjige i čitanje važni. Nažalost, 24 % učenika izjasnilo se da ne posjeduje policu ili ormar na kojem stoje knjige. Početni interes za čitanje najviše se veže uz obitelj koja je uzor djeci za stjecanje i razvijanje navike čitanja [18].

Iako u obiteljima ispitanih učenika knjiga ima važan status, samo 35 % ispitanih učenika preferira knjigu kao poklon. Nažalost, knjiga kao poklon danas gubi značaj zbog potrošačkog društva i česte izlike da su knjige preskupe.

Čak 89 % učenika izjasnilo se da svaki mjesec pročita jednu ili više knjiga. 11 % učenika uopće ne čita knjige (najviše u 7. razredima). Samo 25 % učenika izjasnilo se da voli čitati, a 52 % učenika čitanje smatra i poistovjećuje s obavezom, dužnošću i zadatkom (lektira - čitanje kao ispunjavanje školske obaveze). Učenici čitaju, ali čitanje ne doživljavaju kao ugodnu aktivnost. 21 % učenika čita tekstove na engleskom jeziku. U pitanju koje se ticalo preferencija koje/kakve tekstove i u kojem formatu učenici vole čitati, 27 % učenika odlučilo se da najviše voli čitati tekstove na engleskom jeziku, 17 % učenika voli čitati časopise i elektroničke knjige, 14 % opredijelilo se za popularno-znanstvene tekstove. Samo 9 % učenika voli čitati književnost. Rezultat ovog upita naveo nas je na zaključak da u nastavi trebamo inzistirati na izvorima iz časopisa, enciklopedija te uključiti elektroničke knjige u nastavu književnosti.

Učenici su se trebali i odlučiti između nekoliko navedenih razloga zbog kojih ne čitaju više. 33 % učenika smatra da čitanje nije najbolji način provođenja slobodnog vremena, 28 % učenika smatra da čita dovoljno, a 11 % učenika smatra da čitanje nije zabavno jer zahtjeva preveliku koncentraciju. Za čitanje je potreban duboki mentalni angažman i snažna motivacija [2].

Većina učenika ima pozitivan stav u vezi blagodatni čitanja – 34 % učenika smatra da je najveća prednost čitanja bogaćenje vokabulara (rječnika). Gotovo svaki tekst koji učenik čita utječe na njegov jezični fond riječi, a književna djela osobito utječu na stavove, način razmišljanja te nude rješenja određenih problema.

8 % učenika izjavilo je da ima disleksiju. Hrvatska udruga za disleksiju raspolaže podatkom da 5 - 10 % osnovnoškolske populacije ima disleksiju. Disleksija je jedna od nekoliko specifičnih teškoća učenja. Uz probleme čitanja uključuje i probleme u vještini pisanja.

Učenici su mogli preporučiti knjige u kojima su zaista uživali. Učenici su predlagali knjige D. Walliamsa, L. Pichon, J. Kinneyja, D. Pilkeyja, S. Pilić, I. Guljašević, K. Mikulana, stripove (npr. mange), priručnike za samopomoć (npr. Teen psiha), autobiografije (npr. Luka Modrić), ali i lektirna djela (npr. Vlak u snijegu). Nekoliko učenika je napomenulo da vole čitati sve osim lektira „jer lektire su dosadne“.

Učenici u većoj mjeri (57 %) školsku knjižnicu posjećuju jednom mjesečno ili nekoliko puta tijekom školske godine (27 %). 7 % učenika ne koristi usluge školske knjižnice. 87 % učenika školsku knjižnicu koristi za posudbu lektire, a 8 % učenika za posudbu knjiga koje nisu vezane za lektiru.

Nažalost, učenici svoje čitateljske potrebe ograničavaju na čitanje lektire. Rezultate ovih pitanja smatramo alarmantnim jer većina učenika školsku knjižnicu poistovjećuje s „posuđivaonicom lektirnih djela“. Školska knjižnica sudjeluje brojnim aktivnostima u školskom kurikulumu (programi i projekti za poticanje čitanja, književni susreti i sl.), ali će svoje aktivnosti povećati zbog brojnih mogućnosti koje može ponuditi učenicima. Engleski jezik već se duže vrijeme smatra globalnim fenomenom (lingua franca) i stoga nije definiran fiksnim teritorijalnim, kulturnim i društvenim funkcijama, nego ga ljudi koriste, oblikuju i prilagođavaju svojim kontekstima upotrebe čime dobiva na značaju (Cogo, 2016) pa nije začudilo da je 96% učenika na prvo pitanje dijela anketnog upitnika o čitanju na engleskom jeziku koje je glasilo smatraju li da će im poznavanje engleskog jezika koristiti u životu potvrdno odgovorilo.

Učenici vole čitati na engleskom jeziku što je pokazao i postotak od 72 % učenika. Od toga 56 % učenika 7. i 8. razreda svakodnevno čita na engleskom jeziku u slobodno vrijeme, dok je taj postotak kod učenika 5. i 6. razreda manji (34 %) što je, obzirom na stupanj ovladanosti jezikom u starijim razredima, očekivano. Učenici smatraju da je čitanje na engleskom jeziku zabavno (50 %), korisno (61 %) te da im pomaže u učenju jezika (55 %). Uobičajeno se pretpostavlja da su učenje jezika i korištenje jezika odvojeni procesi koji se odvijaju po određenom redoslijedu (prvo naučite jezik, a zatim ga koristite). Najnovija istraživanja jezika pokazuju da učenje jezika podrazumijeva i njegovo korištenje (jezik je i cilj i sredstvo) te da učenici imaju istodobno promjenjive uloge i identitete (Cogo, 2016).

73 % učenika 7. i 8. razreda izjavilo je da kad traže dodatne sadržaje i pomoć za rješavanje zadaće (iz bilo kojeg nastavnog predmeta), čitaju i traže sadržaje na engleskom jeziku, a taj je postotak u 5. i 6. razredima nešto manji (62 %). Radi se o funkcionalnoj upotrebi jezika.

Od ponuđenih odgovora na pitanje što čitaju na engleskom jeziku, učenici su najviše birali: internetske stranice (65 %), društvene mreže (63 %, a postotak raste s uzrastom), poruke (47 %), priče o stvarnim ljudima (37 %), stripove (33 %). Zanimljivo je da mlađi učenici radije čitaju stripove od starijih (5. i 6. razred 46 %, 7. i 8. razred 21 %).

Obzirom na digitalno doba u kojem žive, učenicima je postavljeno pitanje vole li više čitati online sadržaje (društvene mreže, internetske stranice i sadržaje) od tiskanih knjiga, na što je 79 % učenika potvrdno odgovorilo. Što se tiče čitanja knjiga u digitalnom formatu, 58 % učenika preferira tiskane knjige u odnosu na digitalne. Iako se današnji učenici smatraju digitalnim urođenim, istraživanja pokazuju da i digitalni urođenici smatraju zaslon inferiornim u odnosu na papir kad je riječ o učenju. Smatraju da zaslon služi zabavi, ne za ozbiljan rad (Prensky, 2001) pa je takav rezultat očekivan.

U Hrvatskoj 90 % djece igra neku vrstu video igara. One pružaju uvid u novi oblik socijalizacije (virtualnu socijalizaciju) koja komunikacijom u virtualnom svijetu razvija socijalne vještine (Pillai, Rahul, Peringat, Thilakarajan, Janardhanan, 2011). 88 % učenika u anketnom upitniku izjasnilo se da igra računalne igre u kojima je potrebno znanje engleskog jezika.

U pitanjima koja su se odnosila na upotrebu strategija pri čitanju na engleskom jeziku, većina učenika najprije pogleda ilustraciju uz tekst i na taj način stvara dojam o tekstu. Zanimljivo je da taj postotak raste s uzrastom učenika i iznosi 50 % u 5. razredu, 55 % u 6., 72 % u 7. te 63 % u 8. razredu.

66 % učenika izjavilo je da pri čitanju na engleskom jeziku mora razumjeti svaku riječ, a riječi koje ne razumiju nastoje shvatiti iz konteksta (90 % ispitanika). Zanimljivo je da, iako su izjavili da moraju razumjeti svaku riječ, riječi koje ne razumiju čak 57 % učenika ne pokušava prevesti uz pomoć rječnika (taj postotak je veći u 5. i 6. razredu – 67 %, nego u 7. i 8. – 51 %), tj. „preskoče“ nepoznatu riječ. Korištenje strategija čitanja omogućava svjesno oblikovanje smisla teksta u situacijama kad nastaju prekidi u njegovom razumijevanju te su poželjne kod svih čitatelja (Jelić, 2004).

Što se tiče čitanja na glas u razredu, najviše učenika je procijenilo da im je vještina čitanja dobro razvijena te samo ponekad pogriješe u čitanju (51 %), slijedi procjena da izvrsno čitaju (23 %). U 5. i 6. razredu procjena da izvrsno čitaju češća je nego u 7. i 8. razredu, a to se može objasniti manjom zahtjevnosti tekstova i sadržaja obzirom na uzrast. 17 % svih ispitanika smatra da griješi u čitanju, ali smatraju da ih se može razumjeti, 6 % učenika smatra da puno griješe u čitanju i da ih je teže razumjeti dok 2 % učenika smatra da im je tehnika čitanja nedovoljno razvijena i da čitaju jako loše. Na pitanje o kvaliteti čitanja u sebi 52 % učenika smatra da izvrsno čita, 28 % smatra da ponekad pogriješe u čitanju, 14 % da griješe u čitanju, 4 % da puno griješe u čitanju, a 2 % da čita jako loše. Učinci čitanja na glas i čitanja u sebi mogu varirati obzirom na brzinu čitanja, pamćenje pročitano, razvoj govornog aparata, govornih i komunikacijskih vještina itd. Učenici smatraju da razumiju većinu pročitano: u potpunosti razumije 40 % učenika, a uglavnom razumije 35 % učenika. Bilo da se radi o čitanju na glas ili čitanju u sebi, obzirom na specifičnost pisanog izraza engleskog jezika čiji se pisani simboli razlikuju od pravila usvojenih unutar sustava materinjeg jezika, učenici, osim što pokušavaju razumjeti poruku pisca teksta, čitajući ujedno usvajaju jezični sustav stranoga jezika [10].

Anketni upitnik završava pitanjima o tome kako se učenici osjećaju kad čitaju na engleskom jeziku u razredu, u sebi i na glas. 35 % učenika izjavilo je da ne voli čitati u sebi, 55 % učenika ne smeta čitanje u sebi u razredu, a 10 % učenika ne voli čitati u sebi na satu. Što se tiče čitanja na glas u razredu, 5 % učenika voli čitati na glas u razredu, 49 % učenika ne smeta čitanje na glas, a čak 36 % učenika smeta kad moraju čitati na glas pred drugima. Strah i nelagoda od čitanja može biti uzrok ili posljedica poteškoća koje učenik ima pri čitanju kao i poteškoća pri razumijevanju teksta pa se strah od čitanja pojavljuje kao ometajući posrednik između dekodiranja teksta i razumijevanja značenja. Postojanje straha od čitanja ovisi i o motivaciji učenika za učenje jezika, vrsti i količini prethodnog iskustva u učenju stranih jezika, ali i o čitanju na materinjem jeziku [13].

3. Zaključak

Većina istraživačkih hipoteza je potvrđena.

H1: Čitanje iz užitka na hrvatskom jeziku u podređenom je položaju prema čitanju kao školskoj obavezi. Istraživanje je pokazalo da većina učenika svoj odnos prema čitanju veže uz čitanje zadanih lektirnih djela i nisu razvili naviku čitanja (školska obaveza, otpor, negativan stav). Hipoteza je potvrđena.

H2: Učenici pretežno pročitaju jednu do dvije knjige mjesečno. Čitateljska kultura ispitanih učenika upitnog je statusa, učenici nemaju razvijenu naviku, potrebu i interes za čitanjem mimo onoga što im je nametnuto. Hipoteza je potvrđena.

H3: Učenici najviše vole čitati književnost (beletristiku, poeziju i sl.). Hipoteza se odnosila na učeničke interese u pogledu vrste tekstova koje najradije čitaju. Izjasnili su se da su im najzanimljiviji časopisi, e-knjige i popularno-znanstveni tekstovi, književnost je na margini učeničkih interesa. Rezultat nam govori da bismo trebali težiti proširenju postojećih interesa te učenicima približiti i osuvremeniti književnost. Hipoteza je opovrgnuta.

H4: Školska knjižnica učenicima predstavlja isključivo izvor za posudbu lektirnih naslova. Ispitani učenici čitaju zato što moraju, čitaju malo i unutar svojih interesa, školska knjižnica ima stigmatu „posuđivaonice lektirnih knjiga”. Hipoteza je potvrđena.

H5: Čitanje iz užitka na engleskom jeziku u nadređenom je položaju u odnosu na čitanje iz obaveze. Čitanje iz užitka na engleskom jeziku u nadređenom je položaju u odnosu na čitanje iz obaveze. Učenici vole čitati na engleskom jeziku te rado svakodnevno čitaju sadržaje po vlastitom izboru. To se prvenstveno odnosi na čitanje njima zanimljivih sadržaja na internetskim stranicama i društvenim mrežama. Hipoteza je potvrđena.

H6: Učenici na engleskom jeziku više čitaju online sadržaje od tiskanih. Ispitani učenici su digitalni urođenici i internet smatraju sebi bliskim medijem koji svojim sadržajima nudi velik broj informacija pa više koriste njegove mogućnosti u odnosu na proučavanje tiskane literature. Ipak, učenici daju prednost tiskanim knjigama u odnosu na digitalne knjige. Hipoteza je djelomično potvrđena.

H7: Vještina i razumijevanje pročitano te primjena strategija čitanja na engleskom jeziku učenicima predstavljaju poteškoću. Učenici izražavaju zadovoljstvo vlastitom vještinom čitanja na stranom jeziku, smatraju da razumiju pročitano te koriste strategije čitanja koje im olakšavaju razumijevanje pročitanih sadržaja. Hipoteza je opovrgnuta.

4. Popis literature

- [1.] Bjelica J. (2007). Kako pomoći, savjeti roditeljima, savjeti učiteljima. Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju, 47-50. Dostupno na <http://www.hud.hr>.
- [2.] Carr, N. (2011). Plitko: što Internet čini našem mozgu. Zagreb: Jesenski i Turk.
- [3.] Cogo, A. (2016b). English as a Lingua Franca in Europe. U A. Linn (Ur.) English in Europe. (str. 271-293). Berlin: De Gruyter Mouton. DOI:10.3828/ejlp.2010.16
- [4.] Čoso, Z. (2016). Problematika ovladavanja jezikom. Croatica et Slavica Iadertina 12(2), 493-512. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/178252>
- [5.] Čunović, K. i Stropnik, A. (2015). Nacionalna kampanja “Čitaj mi!” – primjer partnerstva i usklađenosti udruga. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 58 (1-2), 103-120. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/143620>
- [6.] Erk, M. i Pavičić Takač, V. (2011). Odnos strategija čitanja i razumijevanja teksta u ranom učenju engleskog kao stranog jezika. U Vodopija, I. (Ur.) Dijete i jezik danas: Dijete i tekst. (str. 325-339). Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku,

Učiteljski fakultet. Dostupno na:

https://www.researchgate.net/publication/338480128_Odnos_strategija_citanja_i_razumijevanja_teksta_u_ranom_ucenju_engleskog_kao_stranog_jezika Preuzeto 3.12.2021.

[7.]Istraživanje tržišta knjiga u Republici Hrvatskoj (2022). Dostupno na

https://prijava.nocknjige.hr/datoteke/202204220916060.Noc_knjige_Kvaka_istrazivanje_2022.pdf

[8.]Jelić, A. B. (2009). Čitanje, usvajanje vokabulara i strateško ponašanje učenika stranog jezika.

[9.]Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja, 18 (4-5), 895-911. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/66631> Preuzeto 2.1.2022.

[10.]Jelić, A.B. (2004). Vještina čitanja na stranom jeziku: teorijska ishodišta. Strani jezici, 33 (1-2), 19-33. Dostupno na: https://stranijezici.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/02/SJ_33_1-2_2.pdf Preuzeto 2.1.2022.

[11.]Medved Krajnović, M. (2010). Od jednojezičnosti do višejezičnosti: Uvod u istraživanja procesa ovladavanja inim jezikom. Zagreb: Leykam International.

[12.]Mihaljević Djigunović, J. (2001). Strategije učenja stranoga jezika: povezanost s afektivnim karakteristikama učenika. Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia : Revue publiée par les Sections romane, italienne et anglaise de la Faculté des Lettres de l'Université de Zagreb, 45-46, 11-23.Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=173931 Preuzeto 3.1.2022.

[13.]Mihaljević Djigunović, J. (2002). Strah od stranoga jezika. Zagreb: Ljevak

[14.]Peti-Stantić, A. (2019). Čitanjem do (spo)razumijevanja. Zagreb: Ljevak.

[15.]Pillai, K. R., Rahul, T., Peringat, B. B., Thilakarajan, S., Janardhanan, N. (2011). Virtual Socializing: Its Motives and Spread, MPRA Paper 28774. Dostupno na <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/28774> Preuzeto 29.8.2023.

[16.]Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants: Do They Really Think Differently?. On the Horizon: The strategic planning resource for education professionals, 9(6), 1-6. Dostupno na:

[17.]<http://portafoli.ub.edu/portfolios/jlrodriguez/4571/last/media/prensky-2.pdf> Preuzeto 29.8.2023.

[18.]Stričević, I. (2007). Rana pismenost u kontekstu ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. Dijete i društvo: časopis za promicanje prava djeteta, 9 (2), 49–60.

